

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Vznik a vývoj zámeckého parku v Ratibořicích u České Skalice

Bakalářská práce

Aneta Švarcová

Zahradní a krajinná architektura

Jan Hendrych, ASLA

© 2021 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vznik a vývoj zámeckého parku v Ratibořicích u České Skalice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 3. 5. 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Janu Hendrychovi, ASLA, pod jehož vedením práce vznikla, za cenné rady, připomínky a také velice vstřícný přístup. Děkuji také panu kastelánovi Ratibořického zámku za ochotu a poskytnuté studijní materiály a dále Ing. Kubovi z SOA v Zámruku za obětavé hledání archiválií.

Nemohu zapomenout na poděkování za nekonečnou podporu od své rodiny a přátel.

Vznik a vývoj zámeckého parku v Ratibořicích u České Skalice

Souhrn

Bakalářská práce se zabývala vznikem a následným vývojem zámeckého parku v Ratibořicích, na něž navazuje revitalizace vybrané části parku. Ratibořice jsou součástí obce Česká Skalice ve východních Čechách nacházející se nedaleko okresního města Náchod.

V důsledku střídání majitelů náchodského panství, jehož součástí byly i Ratibořice, a náporu nově přicházejících směrů z celé Evropy, došlo v Ratibořicích ke dvěma významným proměnám areálu. Nejprve byly formovány po vzoru baroka a následně o století později ovlivněny klasicismem a nástupem krajinářského parku.

Areál Ratibořic, respektive Babiččina údolí, je proslulý známou literární historií provázející čtenáře biedermaierovskou idylou venkova a vzpomínkami na dětství Boženy Němcové. Málokoho však napadne uvažovat o významu areálu v kontextu 19. století. Tato podoba se s drobnými změnami dochovala do dnešních dní.

Literární rešerše přinesla přehled historických událostí Ratibořic i jejich blízkého okolí, které úzce souvisí s řešeným územím a měly tedy vliv na jeho vývoj. Dále byly obecně rozebrány styly historických zahrad v souvislosti s vývojem Ratibořického parku a také neopomenutelné proměny samotného areálu. Interpretace historie byla zahrnuta mezi cíle této bakalářské práce. Na závěr teoretické části byly shromážděny podklady řešící problematiku krajiny a památek zahradního umění včetně potřebné legislativy.

Dalším cílem této práce bylo vytvoření studie revitalizace části Ratibořic - Babiččina údolí. Pozornost byla zaměřena na bývalou kuchyňskou zahradu. Klíčovým východiskem pro pochopení tohoto prostoru byla právě teoretická část práce. Dalším velmi důležitým podkladem bylo studium historických map, jenž se stalo základem koncepce praktické části práce.

Revitalizace zahrady je pouze prvním, i když podstatným krokem k záchraně památky. Velmi důležitá a náročná je pak její udržitelnost. Ta předpokládá, aby na takovémto místě byli ti správní lidé, kteří o svěřenou lokalitu budou pečovat s péčí řádného hospodáře, ale také s láskou a úctou k tradicím i práci našich předků.

Klíčová slova: Ratibořice, Babiččino údolí, Krajinářský park, Revitalizace

The foundation and further evolution of the Ratibořice chateau park near the town of Česká Skalice

Summary

This bachelor's thesis deals with the creation and subsequent development of the castle park in Ratibořice, which is followed by the revitalization of a selected part of the park. Ratibořice is part of the village of Česká Skalice in Eastern Bohemia, close to the district town of Náchod.

The change of owners of the Náchod estate, which also included Ratibořice, and the newly coming art movements throughout Europe resulted in two significant changes in the area of Ratibořice. Firstly, they were built in the Baroque style and then a century later influenced by Classicism and the era of the landscape park.

The Ratibořice area, specifically the area of Babiččino údolí, is famous for its well-known literary history that accompanies readers with its Biedermeier rural idyll and memories of Božena Němcová's childhood. However, not many people think of the importance of the area in the context of the 19th century. With minor changes only, this form has been preserved to this day.

The literary research presents an overview of historical events of Ratibořice and their vicinity, which are closely related to the discussed area and therefore had an impact on its development. Furthermore, the artistic styles of historic gardens were generally analysed in connection with the development of the Ratibořice Park, as well as unforgettable changes in the entire area. Interpretation of history was included among the goals of this bachelor thesis. At the end of the theoretical part, materials were collected addressing the issue of landscape and monuments of garden art, including needed legislation.

Another goal of this work was to create a study of the revitalization of the part Ratibořice - Babiččino údolí. Attention was focused on the former kitchen garden. The key starting point for understanding the space was the theoretical part of this work. Another very important basis was the study of historical maps, which became the basis of the concept of the practical part of the work.

The revitalization of the garden is only the first, although an essential step to save the monument. Its sustainability is very important and demanding. It assumes that there are the right people in such a place, who will take care of the entrusted locality with the care of a proper manager, but also with love and respect for the tradition and work of our ancestors.

Keywords: Ratibořice, Babiččno údolí, Landscape park, Revitalization

Obsah

1	Úvod	8
2	Cíl práce	9
3	Literární rešerše	10
3.1	Česká Skalice	10
3.2	Ratibořice a náhodské panství	11
3.2.1	Počátky Ratibořic u České Skalice.....	11
3.2.2	Majitelé Ratibořického zámku po jeho připojení k Náchodu	11
3.3	Barokní zahrady	11
3.4	Krajinářský park	12
3.4.1	Příklady krajinářských parků u nás	12
3.5	Proměny areálu Ratibořic a Babiččina údolí	12
3.5.1	Barokní prostředí.....	12
3.5.2	Proměny spojené s Kateřinou Vilemínou Zaháňskou.....	13
3.5.3	Rod Schaumburg-Lippe - poslední majitelé Ratibořic	14
3.5.4	Současnost.....	15
3.6	Systematika péče a ochrany kulturní krajiny	15
3.6.1	Legislativa	15
3.6.2	Péče a ochrana kulturní krajiny.....	17
3.6.3	Systém zaznamenávání krajinných památkových zón.....	17
3.6.4	Obnova zahrad a parků	18
4	Zhodnocení podkladových údajů	20
4.1	Prostorová analýza Babiččina údolí	21
4.2	Přírodní podmínky Babiččina údolí	24
4.2.1	Fauna a flora	24
4.2.2	Geologická charakteristika	24
4.2.3	Aplikovaná ochrana přírody	24
4.3	Územní plán	25
4.4	Vhled do historie kuchyňské zahrady	26
4.5	Současný stav řešeného území	28
5	Projektová část	32
5.1	Koncept řešení	32
5.2	Návrh kácení a rušení nevhodných technických prvků	32
5.3	Inspirace návrhu	34
5.4	Návrh	36
5.5	Řezopohled	38
5.6	Vizualizace	40
5.7	Řešení technických detailů	42
5.7.1	„Pod korunami starých jabloň“	42
5.7.2	Mlatové cesty	46
5.8	Osazovací plány	46
5.8.1	Kosterní a užitkové dřeviny.....	47
5.8.2	Okrasné záhony	48

5.8.3	Bylinné záhony	70
5.8.4	Zeleninové záhony.....	72
5.9	Finanční rozvaha.....	74
6	Diskuze.....	76
7	Závěr	77
8	Literatura	78
8.1	Webové stránky.....	78
8.2	Legislativa.....	78
8.3	Zdroje obrázků	78

1 Úvod

V současné době se stává velmi aktuálním tématem vhodná péče o krajinu a dědictví, jež v ní zanechali naši předkové. Krajina, tak jak jí známe, čítá mnoho hodnot a je svědkem nejedné významné události. Na jejím formování se podílely celé generace a prolínalo se v ní mnoho různých tendencí a myšlenek své doby. Krajina bývala v minulosti také často vhodně využívána, jak po stránce hospodářské, tak i estetické.

Do dnešních dnů se dochovalo množství památek zahradního umění, jež v nás vzbuzují přemýšlení nad dobou dávno zašlou a přitahují svým geniem loci. Jedním z těchto míst jsou i Ratibořice - Babiččino údolí. Tato lokalita je také nedomyslitelně spjatá s dílem spisovatelky Boženy Němcové.

Krajina Ratibořic a Babiččina údolí je souznějícím celkem s neopomenutelnými kulturními hodnotami, jež se řadí mezi nejvýznamnější svého druhu v Čechách. Malebnou údolní krajinu dotvořily k ideálům 19. století krajinné úpravy realizované za dob kněžny Zaháňské. Význam těchto úprav není širší veřejnosti příliš znám.

Tématem práce je tedy vznik a vývoj krajinářského parku v Ratibořicích u České Skalice, který doplňuje ještě návrh revitalizace vybrané části areálu.

Práce se snaží shromáždit sledy významných událostí, jež zapříčinily vznik tohoto rozsáhlého krajinářského díla. Toto je provedeno na základě dostupných materiálů v podobě odborné literatury, historických map, terénního průzkumu apod. Objasnění významu místa by pak mohlo vést k péči, jež bude vhodně kombinovat jak přírodní tak i kulturní hodnoty lokality.

V rámci práce je také navržena revitalizace vybrané části parku v Ratibořicích. Jedná se o zámeckou kuchyňskou zahradu, která se v současnosti nachází ve velmi špatném stavu. Projekt vychází z historie interpretované v literární rešerši a také provedených analýz Babiččina údolí a pozemku kuchyňské zahrady. Návrh je koncipován tak, aby co nejvíce ctil ráz celého údolí, vycházel z historické podoby zahrady a zároveň byl využitelný v současné době.

Obr. 1.1: (staré pohledy.cz)

2 Cíl práce

Cílem práce je zmapovat historický vývoj vybrané oblasti. Práce je zaměřena především na vznik, vývoj a současný stav zámeckého parku.

Dalším důležitým cílem práce je vytipovat místo a následně zpracovat studii revitalizace možných úprav týkajících se této vybrané části parku.

3 Literární rešerše

3.1 Česká Skalice

Již před jedním tisícem let vedla obchodní stezka mezi Prahou a Polskem. Ta procházela právě Českou Skalici. Poprvé se o ní zmiňuje Kosmova kronika z roku 1068.

Střední povodí toku řeky Úpy osídluje na popud Přemysla Otakara I. starobylý český rod zlatého střímene. Členové tohoto rodu Chvalek, Bohuš, Bradatý a Ratibor zde vybudovali krátce po sobě dvě opevněná sídla. Na pravém břehu řeky Úpy, nedaleko dnešního kostela v České Skalici, založili tvrz maloskalickou a na levém břehu řeky nad Babiččiným údolím tvrz velkoskalickou. Místu, tehdejší tvrže maloskalické, se doposud říká Na hradě.

Poslední zbytky maloskalické tvrže zmiňuje kronikář Josef Myslmír Ludvík ve svém rukopise „Staré památky Náchodska, totiž hradu, města i celého panství“ z roku 1848. Velkoskalická tvrz byla kompletně zničena roku 1450 při tažení proti Janu Koldovi mladšímu, což byl její poslední majitel. (Mühlstein 1996)

V roce 1575 vnučka krále Jiřího z Poděbrad Hedvika Smiřická povýšila Českou Skalici na město. Zda však získala městský znak, není přesně známo. Navzdory pochybnostem o pravosti znaku užívá Česká Skalice šesticípou hvězdu na modrém poli. V roce 1586 pověřila Hedvika Smiřická správou náchodského panství syna Václava, ten později obnovil městu jeho práva a výsady. Jediným rozdílem mezi dnešním okresním městem Náchod a menší Českou Skalici bylo tedy právo hrdelní.

Česká Skalice nebyla obehnána hradbami, proto každé válčení městu přineslo těžké škody. Bylo tomu tak i během třicetileté války. Po útěku majitelky náchodského panství Markéty Salomeny Smiřické byl správou pověřen Albrecht z Valdštejna, který náchodské panství prodal Marii Magdaléně Trčkové. Po zavraždění jejího syna, jemuž náchodské panství předala, bylo následně zkonfiskováno. Darem jej získal Octavio Piccolomini de Aragona. V té době k České Skalici náležely vsi a osady Dubno, Hostinka, Kleny, Malá Skalice, Miskolezy, Říkov, Spyta, Světlá, Svinišťany, Třebešov, Vestec, Větrník, Zájezd, Zlích a konečně Ratibořice. Jedná se o obce v okruhu cca 10 km.

V roce 1717 bylo město postiženo požárem. V dějinách města to nebyl jediný požár, avšak tento zasáhl jeho důležité části a budovy. Tím tedy byla zničena vydobytá privilegia města.

K dalším újmám přišla Česká Skalice ve válkách prusko-rakouských v 18. století. Do tohoto konfliktu se následně zapojily i některé další evropské státy. V následujícím století se tudy prohnala bitva u České Skalice, opět šlo o prusko-rakouský střet. Rakouská armáda ustoupila bez boje, ačkoliv mohla těžít z výhod, které měla oproti vyčerpané pruské armádě.

Navzdory výše uvedeným útrapám se Česká Skalice stále rozvíjela a rozšiřovala. Privilegia města byla potvrzena třemi panovníky: Karlem VI., Marii Terezií a Františkem II.

Na kulturní dění České Skalice se váže české národní obrození. Působilo zde množství obětavých průkopníků s obrozeneckými názory první poloviny 19. století. V České Skalici se pořádaly každoročně od roku 1837 po následujících deset let obrozenecké Jiřinkové slavnosti, tehdy už v novém Jiřinkovém sále. Působily zde jména jako Václav Kliment Klicpera, Igor Lhotský, Božena Němcová, rodák z České Skalice Josef František Smetana, jeho bratranec Bedřich Smetana a mnoho dalších osobností. Jiřinkové slavnosti se zde symbolicky pořádají dodnes. V České Skalici se hrála první česká divadla – například Tylova dramata nebo Klicperovy hry. Svoji nezbytnou roli ve vlasteneckém vzdělávání sehrála i místní škola a její učitelé. (Mühlstein 1996)

Historie České Skalice je mnohem rozmanitější, než bylo popsáno v předchozích odstavcích. Byl zde uveden pouze sled událostí, bez kterých by zřejmě Ratibořice a Babiččino údolí nenabýly svého stávajícího charakteru.

Obr. 3.1: Jiřinkový sál v České Skalici (cz-museums.cz)

3.2 Ratibořice a náhodské panství

Dnešní Ratibořice se čtrnácti stávajícími domy a třinácti obyvateli jsou součástí obce Česká Skalice. Do povědomí široké české veřejnosti se Ratibořice dostaly především díky spisovatelce Boženě Němcové. Jejich hodnota má však daleko širší a rozmanitější záběr, než je obecně známo ze školních učebnic.

3.2.1 Počátky Ratibořic u České Skalice

K prvnímu doloženému osídlení došlo při vzniku velkoskalické tvrze v místech nad Babiččiným údolím, jak již bylo popsáno v předchozím textu (Mühlstein 1996). Na místě dnešního zámku se rozkládala pravděpodobně středověká vesnice Ratibořice. Ve čtrnáctém století byla stávající tvrz připojena k hradu Rýzmburk, v následujícím století však již pustla. Jako poplužní dvůr s mlýnem, řekou Úpou a loukami až k náhodskému katastru získal Ratibořice v roce 1582 Jaroslav ze Smiřic. V dalších letech se pak Ratibořice vážou k náhodskému panství. (Wirth 1961)

3.2.2 Majitelé Ratibořického zámku po jeho připojení k Národu

Roku 1634 se zásahem císaře Ferdinanda II. dostalo náhodské panství do rukou Octavia knížete Piccolomini. Tento rod však až do roku 1702 nesoustředoval do Ratibořic příliš pozornosti. Až Vavřinec Piccolomini si zde nechal postavit barokní zámeček.

Po tom, co musel vévoda Petr Kuronský svou zemi postoupit Rusku, zvolil si za své vévodské sídlo náhodský zámek. Ten odkoupil v roce 1792, kam se posléze začalo soustřeďovat společenské a kulturní dění (Mühlstein 1996). Tou dobou se náhodské panství řadilo k největším panstvím v Čechách. Rozloha činila téměř třicet tisíc hektarů (Komárek & Konečný 2010). Po jeho smrti v roce 1800 náhodské panství zdědila dcera Kateřina Vilemína Zaháňská.

Posledním majitelem panství se stal rod Schaumburg-Lippe. Jiří Vilém, říšský kníže Schaumburg-Lippe panství odkoupil v roce 1842 od říšského hraběte Octaviana z Lippe-Biesterfeldu. K vyvlastnění došlo v roce 1945. (Mühlstein 1996)

Obr. 3.1: Zámek Ratibořice (m.hkregion.cz)

3.3 Barokní zahrady

V 16. století ve střední Evropě začal ustupovat styl středověkých zahrad. Střední Evropa zaznamenala vliv Itálie a později i Francie, a to především ve stylu manýrismu a baroka. Zahrady se v té době stávaly důležitou součástí šlechtických sídel i církevních staveb. Italské baroko lze spatřovat v terasovitých zahradách, které upoutají především svým vertikálním členěním. Silně zasáhl styl přicházející převážně z Paříže. Jedná se o barokně klasicistní zahrady. Prvopočátky francouzských zahrad jsou však inspirované opět Itálií. Francie přejímá například symetrii v zahradách, geometrické obrazce, či směřování diváka k sochařské výzdobě. Zahrada působí v podstatě jako divadelní scéna, přičemž významnou roli zde hraje perspektiva, iluze a měřítko. (Hendrych 2010)

Obecně lze říci, že barokní zahrady vznikaly v Evropě v kontextu 17. a 18. století a jedná se o zástupkyně formálního stylu zahrad. Oproti renesančním zahradám jsou barokní zahrady více dynamické. Baroko také mimo jiné usiluje o odhmotnění prostoru. Charakteristické je pro něj velké měřítko, které naznačuje barokní představu nekonečnosti a neomezenosti prostoru.

Zahrada často vybíhá do krajiny typickou barokní středovou osou, na níž leží sídlo, které je tímto úzce spjata s architekturou zahrady. Přímou osou, či v dohledu bývá i „point de vue“. Před vchodem do budovy se obvykle nachází dlážděný dvůr, z druhé strany je pak budova propojena se zahradou pomocí zpevněné terasy a schodiště. Došlo k rozvoji hydrauliky, která se v barokních zahradách využívá v systémech vodních kaskád, fontán a bazénů. Ty jsou umístovány přímo na středovou, či příčnou osu nebo křížení osových kompozic. Velmi formálně působí stříhané partery pravidelného tvaru. K okrášlení parteru broderiového typu se kromě květinové výzdoby začaly používat i barevné písky (např. odstíny žluté - drcená křída, černá - uhelný prach, červená - cihlová drť, rezavé odstíny - železné piliny). Cesty lemují tvarovaná stromořadí. Obecně lze říci, že barokní zahrady využívají převážně stříhané zeleně. Výjimkou jsou lesíky tzv. boskety obklopené pravidelným stříhaným plotem. Některé boskety jsou nahusto vysázené stromy a podrostové keře organicky zapojené do sebe. Tvoří tak celek příznivý pro výskyt ptactva. Zahrada je dekorována množstvím sošek v šokující velikosti, mnohdy i jezdců na koni, teatronů, váz, belvederů, či umělých grot.

V té době bylo převážně ve Francii vydáno mnoho děl o teorii zahradního umění. Jako příklad lze uvést Clode Mollet - Théâtre des Planst et Jardinages, André Mollet - Jardin de Plaisir, Olivier de Sevres – Le Théâtre d'Agriculture. Vrcholné období barokních zahrad nastalo při zakládání zahrad ve Versailles, jejichž koncept vytvořil André Le Nôtre. Tento tvůrce zde čerpal ze svých zkušeností z tvorby na zámku Vaux le Vicomte. (Pacáková & Hošťálková 2004)

Zajímavým příspěvkem se může jevit názor z počátku 19. století vystihující nedostatky hospodaření předešlé doby. Jako příklad je uvedeno Německo, kde jsou navíc shledávány i vizuální nedokonalosti šlechtických sídel. Jde v podstatě o nepromyšlenou koncepci zahrady, obydlí a přilehlých hospodářských ploch. Hospodářská zvířata se pohybovala v okolí vstupu, přičemž se stávalo, že hlavní perspektiva zahrady směřovala například ke hnoji. Zeleninové záhony byly dozdobeny nanejvýše pár karafiáty a osamělou levandulí. Takovéto záhony se pak obvykle nacházely v těsné blízkosti obydlí. Rozporuplně působí i zdánlivé pokusy o čistotu uvnitř domů. Takováto sídla nazývá Pückler „pseudo zámky“, ačkoliv jejich vlastníky může být i dobře situovaná vrchnost. (Pückler-Muskau & Hargraves 2014)

3.4 Krajinářský park

Období romanismu na koci 18. a počátku 19. století přináší nový směr - krajinářský park. V této době docházelo k mnoha radikálním změnám, jak v politice, tak i v umění. Došlo k narušení kulturního monopolu šlechty a vzestupu střední třídy. Toto období přineslo také mnohé ekonomické změny. Krajinářský park působí v zahradní a krajinné tvorbě volněji a svobodněji než jeho barokní předchůdce. Objevuje se zde touha po návratu k přírodě. (Wetzell & Duempelmann, 2007)

Anglie v tomto směru předstihla Evropu o téměř století. Našla totiž způsob jak nechat vyniknout přirozenou krásu a rozmanitost krajiny s pomocí citlivého zásahu člověka i přes mnohdy ponuré počasí. Současník popisované doby princ Pückler-Muskau tyto krajinné zásahy přirovnává k drahokamu, jehož největší krása vynikne, když je obroušen a vyleštěn. Anglii udává jako příklad, ale nenabádá k otrockému kopírování její práce, jde mu především o to, aby byla úprava v souladu s uvažovaným místem. Člověk by se měl spíše řídit svým duchem než přesnou formou daného stylu. (Pückler-Muskau & Hargraves, 2014)

Pückler podnikal cesty do Anglie, kde sledoval místní úpravu krajiny. Tyto znalosti praktikoval dále v Německu na parku v Bad-Muskau. Pücklerovo dílo v Muskau se zanedlouho stalo vzorem pro tvorbu parků v Čechách. (Hendrych 2007)

Objevuje se také francouzský romantismus, který je inspirovaný především spisovatelem Jean Jacques Rousseauem, jehož filozofie se opírá o přírodní řád. Úpravy krajiny ve Francii pracují především se scénériemi a divadelností za účelem vyvolání emocionální reakce diváka. Příkladem krajinářské tvorby, jež byla ovlivněna Rousseauovým dílem je například Girardinova zahrada v Ermenonville.

Aristokracie se inspiruje dále v krajinomalbách nebo klasických textech. V Německé krajinářské tvorbě se odrazily výtvarná díla Caspara Davida Friedricha. Ty vystihují německou přírodu, historii a výraz ducha jejich národa. (Wetzell & Duempelmann, 2007)

Tehdy byly estetické hodnoty spatřovány také v hospodářsky využitě krajině a zahradničení, jež jsou nedílnou součástí venkova. V tomto způsobu hospodaření, které propojuje jak okrasnou tak zemědělskou krajinu, se nacházejí totiž i ekonomické výhody. První příklady tzv. okrasného hospodářství (ornamental farm) se u nás objevují již za dob baroka například v kultivované krajině okolí Kuksu. (Hendrych 2010)

3.4.1 Příklady krajinářských parků u nás

Bylo již zmíněno, že velkou inspirací pro tvorbu komponované krajiny byla pro Evropu Anglie. Pro Čechy a Moravu pak i sousední země Německo. Mimo vlivu přicházejícího z Muskau, je možné spatřovat jisté podobnosti některých našich parků se zahradami například Dessau-Wörlitz.

Jeden z prvních krajinářských parků u nás vytvořil Jan Rudolf Černín na konci 18. století. Park, rozkládající se kolem zámku v Krásném Dvoře, byl podnícen jeho cestou po Evropě. Koncept parku připomíná návrhy Williama Kenta v Roushamu. Množstvím scénérií provází klikaté cesty se zdobnými lávkami přes potok. Ten je mnohdy dotvořen umělými peřejemi. Park doplňuje také množství solitérních dubů a drobné architektury – čínský pavilon, zahradní pavilon, rozhledna jako gotický chrámek, Goetheho pavilon a mnohé další. Černínův rozsáhlý návrh lze měřit i s rezidencemi carů v Petrohradu.

Lednicko-Valtický areál by svou rozlohou a krajinnou úpravou mohl být přirovnáván k dílům knížete Pücklera nebo Lancelota Browna. Řadí se opět mezi ranou tvorbu krajinářských parků v Čechách. Ústředí parku tvoří neogotický zámek, který však svou současnou podobu získal až v polovině 19. století. Tvorba krajinného parku započala dříve, již na konci 18. století. Park je přímo inspirován parky Stowe a Wörlitz. Alois Josef z Lichtenštejna si dokonce nechal ze školy ve Wörlitzu přivézt cenné severoamerické druhy dřevin a také tam poslal svého zahradníka do učení. Z předchozí klasicistní podoby parku zůstaly zachovány alejové osy. Tato osovitost byla využita pro otevírání pohledů na významnou architekturu jako je např. čínský pavilón, dórský chrám slunce, umělá zřícenina atd. Po smrti knížete pokračoval na parkových úpravách jeho mladší bratr Jan Josef, opět inspirovaný Wörlitzem. Ten parku vetknul charakter scénické pastorační krajiny. Vytvořil řetězec rybníků a jezer a nechal vyzdvihnout úroveň terénu jako zábranu před záplavami z řeky Dyje. Solitérní stromy a skupiny stromů jsou uspořádány dle rad knížete Pücklera. Severní Čechy nabízejí ještě park na Sychrově, který představuje nový typ parku obohacený o dendrologickou sbírku.

Mnohé České a Moravské parky využívají stejně tak, jako je tomu i jinde ve světě, dělení prostoru pomocí ha-ha příkopu. Toto se uplatňuje třeba na Kačíně, ve Veltrusech nebo v již zmiňovaném Lednicko-Valtickém areálu. (Hendrych 2007)

3.5 Proměny areálu Ratibořic a Babiččina údolí

V důsledku střídání majitelů a náporu nově přicházejících směrů z celé Evropy došlo v Ratibořicích ke dvěma významným proměnám areálu. Změny byly nejprve ovlivněny barokními tendencemi a následně o století později klasicismem a nástupem krajinářského parku.

3.5.1 Barokní prostředí

Ratibořický zámek dal postavit Vavřinec hrabě Piccolomini v roce 1708. Styl měl podobu italských barokních letohrádků - jednoduchá budova s kaplí, k níž bylo později přistavěno jednopatrové křídlo určeno hostům a služebnictvu.

Hlavní budova byla vytvořena na kosodélníkovém půdorysu s jedním patrem a nad ním polopatrem, tento půdorys se v průběhu let příliš neměnil. Svou podobu si zachoval v jádru až do dnešních dnů. Stavba měla typicky barokní valbovou střechu ze šindelů. Průčelí zámku nebyla nijak členěna, jednoduchého rázu byla i obdélná okna bez rámců. Interiér předělovala vysoká síň osvětlena okny v polopatře zámku. Tato síň ležela na podélné ose. Jednalo se o zjednodušené členění typické pro italské letohrádky zvané casino tvořené na přelomu 17. a 18. století. Původní kaple navazovala na severovýchodní část zámku.

V dnešních prostorách se zachovala pod úrovní přízemí v podobě klenuté místnosti s postranními výklenky. (Wirth 1961)

Pod zámek vznikla nová zahrada a při ní zahradní domek. Zahrada byla ohrazena zdí dokončenou v roce 1709. Tehdy se zřejmě zámek a dvůr nacházel v těsnější blízkosti než je tomu dnes. Toto lze usuzovat z Josefínského katastru a účtů hraběte Piccolominiho, kde je novostavba nazývána jako „nové panské pokoje při Ratibořickém dvoře“.

Z barokních časů se zde nachází ještě pozdně barokní Rudrův mlýn, který tehdy ještě nevlastnil majitel zámku a dvora. Dle letopočtu označeném na portálu mlýna byl dokončen v roce 1773, avšak stál zde již na počátku sedmnáctého století. K roku 1773 se tedy váže jeho pozdně barokní podoba.

Zavlažovací systém v Ratibořicích je v literatuře obvykle spjatý pouze s Jiřím Vilémem, knížetem Schaumburg-Lippe. Vodní dílo bylo však zachyceno již při vojenském mapování z roku 1680. Tento fakt by také mohla podporovat přítomnost mlýnu zmiňovaném v roce 1615. Při tomto mlýnu se nacházel náhon, který byl nejpozději po dokončení barokního areálu, tj. v roce 1712, rozšířen. V této podobě ho lze pozorovat na vojenském mapování. V tomto mapování je zachycen ještě druhý mlýn, který zřejmě napájel barokní zahradu. Není totiž příliš pravděpodobné, že by oba mlýny sloužily k mletí obilí. Soustava kanálů vede po pravém břehu řeky Úpy.

Zavlažovací systém se jeví jako pozoruhodné dílo, jež se dochovalo bohužel jen z části v důsledku špatné údržby po roce 1947. (Muk & Trejbalová 1989)

3.5.2 Proměny spojené s Kateřinou Vilemínou Zaháňskou

Jeden z klenotů zahradního umění se začal formovat na počátku 19. století ve východních Čechách, nedaleko obce Česká Skalice v Ratibořicích. Areál Ratibořic, respektive Babiččina údolí, je proslulý známou literární historií provázející čtenáře biedermaierovskou idylou venkova a vzpomínkami na dětství Boženy Němcové. Málo koho však napadne uvažovat o významu areálu v kontextu tehdejší doby. Jeho vznik se totiž váže k trendům aristokracie 18. a 19. století, které vznikaly ještě před narozením známé spisovatelky Boženy Němcové. Dobová podoba ukazuje na krajinářský park, takto je interpretován s drobnými změnami i dnes. (Komárek & Konečný 2010)

3.5.2.1 Kateřina Vilemína Zaháňská

Kateřina Vilemína Zaháňská byla dcerou a dědičkou majetku Petra Birona, jež byl majitelem náchodského panství. Toto panství po jeho smrti v roce 1800 zdědila. Kateřina byla dáma plná ctižádosti, energie a talentu s mimořádným vzděláním a nezávislým duchem. Pohybovala se ve vysoké politice. Její zásahy do politiky byly z větší míry směřovány proti Napoleonovi. Známy je také její vztah s kancléřem Metternichem - jedním z největším mocnářů své doby.

Mezi záliby tehdejší aristokracie patřilo stylizování romantických představ venkova (to již bylo zmíněno v rámci textu o krajinářském parku). Stejně tak vévodkyně Zaháňská neskrývala svůj obdiv k duchu venkovského člověka. Zřejmě to jí vedlo k vytvoření místa odpočinku od zmatků velkoměsta Vídně a rozjímání nad krásou přírody. Svou myšlenku ideální krajiny, kam si bude moci zvat své významné přátele, zasadila do malebné údolní krajiny Ratibořic. Zde již stál barokní zámeček a pod ním formální stríhaná zahrada ohraničená zdí. (Mühlstein 1996)

3.5.2.2 Vévodská stavební kancelář

Kateřina Vilemína Zaháňská byla iniciátorem proměny údolí, ale o praktickou stránku úprav nejevila příliš zájem. Proto se toho chopil její blízký přítel Karel Rudolf hrabě Schulenburg. Ten také stál za reformací týkající se provádění stavebních prací v rámci celého panství, díky níž mohl snadněji najímat německé, i jiné zahraniční architekty a realizátory. Vzhledem k rozlehlosti náchodského panství nebylo dost dobře možné kontrolovat stavební práce řízené doposavad jedním z odborů spadajících pod centrální vrchnostenskou kancelář v Náchodě. Často docházelo k nehospodárnosti, problémům s účetnictvím a zároveň byl postup najímání pracovníků poměrně složitý a do jisté míry nepružný. Schulenburgovy se podařilo vytvořit po vzoru stavební kanceláře knížat z Lichtensteinu centrální vrchnostenský stavební úřad v České Skalici. Nově vzniklý úřad najal v roce 1808 stavebního mistra Ignatze Bittlocha pro stavební úpravy v Ratibořicích. Hlavním architektem kanceláře se stal v roce 1810 absolvent vídeňské akademie Friedrich Donat, který po svém nástupu stanovil povinnosti hlavního architekta:

1. „Architekt měl podle potřeby vrchního úřadu navrhnout plány a rozpočty všech vrchnostenských staveb na celém panství jako byly kostely nebo školy a po následném schválení vytvořit kompletní plánovou dokumentaci.“
2. „Při realizaci měl dohlížet na práci polířů a zedníků, aby bylo vše prováděno podle schválených návrhů, do kterých se mohly zanášet změny pouze se souhlasem vrchního úřadu; změny se měly týkat zejména úsporných opatření.“
3. „Architekt měl každý rok na podzim, po skončení stavební sezóny připravit kompletní vyúčtování veškerých stavebních prací uplynulého roku a předložit je vrchnímu úřadu.“
4. „Na základě schváleného rozpočtu měl architekt projednat průběh stavební akce s úředníkem, do jehož území stavba spadala a domluvit s ním termíny, dovoz stavebního materiálu a najímání podavačů a nádeníků.“
5. „V zimních měsících měl architekt dohlédnout na přípravu stavebního materiálu (stavební kámen, cihly, písek) tak, aby byl nachystán na začátek stavební sezóny. Opatření bylo vydáno proto, že na jaře bylo třeba námezních dělníků pro polní práce“
6. „Účty jednotlivých stavebních akcí měl spolu s architektem vést i pověřený úředník, spravující dané území; konečné vyúčtování však spadalo do kompetence architekta.“
7. „Rozdělení peněz na výplaty a na stavební materiál mělo proběhnout podle schválení architekta, nikoli pouze podle stavebních účtů.“
8. „Po skočení stavebních prací se měla veškerá plánová dokumentace, rozpočty a smlouvy odevzdat s celkovým vyúčtováním na schválení a prozkoumání vrchnímu úřadu.“
9. „Architekt měl za svoji práci obdržet z vévodské kasy roční plat tři sta zlatých a k tomu jako deputát byt s otopem.“

Z těchto instrukcí plyne, že by měla Donatova kancelář vytvářet všechny projekty v panství. Nicméně podle dobových pramenů šlo nejspíše jen o hospodářské a provozní budovy. Zřejmě tomu tak bylo, protože před rokem 1815 uzavřela vrchnostenská kancelář spolupráci ještě se známým architektem Johanem Filipem Jöndlem. Takto omezenou působnost neměl Donatův nástupce Karl Borchmann. Ten již zasahoval do voluptuárních budov, často však s konzultací externího pracovníka. Jeho funkce je v pramenech označovaná jako stavební inspektor.

Pro přestavbu zámku fungoval jako externí konzultant adjunkt Lichtensteinské kanceláře

Franz Vogel, který do Ratibořic dojížděl. Dalo by se říci, že se nejednalo doslovně o přestavbu. Probíhající změny dochované v raportech pro hraběte Schulenburga po většinou respektovaly členění místností a také kosodelný půdorys původního zámku. Podle Brochmannova návrhu se projektovala fasáda a zřejmě i interiér zámku. Dostavěl se boční trakt, vyměnily se krovy, podlahy, dveře, rámy oken a adaptovaly se interiéry podle dobové tendence. Proměnu zámku završily interiérové úpravy v létě roku 1826. Přestože se tato úprava řadí mezi nejvýznamnější stavební zásahy v Ratibořicích, zámek pouze dotvořil celkové vzezření. Byl přeformován poměrně stroze a jednoduše do neoklasicistního stylu tak, aby zapadl do nově vznikajícího areálu. (Komárek & Konečný 2010)

Při pohledu směrem k zámku od řeky Úpy na sebe upozorní empírový lovecký pavilon datovaný kolem roku 1800, podle Herouta ještě o dvacet let později (není přesně známo). Je zakomponován do rozhraní lesa a louky, doprovází ho ještě několik solitérních stromů. Jednalo se o líbivé téma romantického antického chrámku. Toto dokládá průčelí, kterému dominují trojúhelný štít a dva toskánské sloupy s architrávním překladem. Vstupní nikkou mezi sloupy lze vystoupit přímo do volně komponované krajiny. O původním účelu lze pouze spekulovat, mohlo se jednat o pouhou kulisu v parku. Je však zřejmé, že záhy po vystavění ztratil svou funkci, proto byly dostavěny dvě boční křídla, aby bylo možné objekt hospodářsky využít. (Muk & Trejbalová 1989)

Areál údolí dotvářelo ještě několik drobných staveb jako například Rýzmburský altán obnovený podle návrhu Karla Borchmanna. Volně zakomponována byla do parku také stávající venkovská stavení (mlýn a mlynářův vejminek), které ještě více idealizovaly okolní krajinu zámku, což rozhodně nebylo na překážku. (Komárek & Konečný 2010)

Toto nemuselo platit pro hospodářský dvůr vyznačený na vojenském mapování z roku 1780, který svou polohou překážet mohl. Nezavrhne se tedy teorie, že byl na úkor nového parku zbořen a znovu vystavěn v klasicistní podobě. V rámci hospodářského stavení byl zřízen Kavalierhaus, za účelem ubytování hostů z důvodu nízké kapacity zámku. V patře se nacházely panské pokoje a pod nimi stáje. Kavalierhaus zakončoval dvůr a působivým průhledem se propojoval se zámkem. Zřídit pokoje přímo nad stájemi údajně nebyl počín nikterak výstřední, šlo o vyjádření souznění mezi šlechtou a venkovem. Podle stavebně-historického průzkumu se jedná o nejhonosnější budovu dvora. Dokončena byla v roce 1811. (Muk & Trejbalová 1989)

3.5.2.3 Krajinářský park v Ratibořicích a jeho vznik

Prvním doloženým zahradníkem Kateřiny Vilemíny Zaháňské byl Karl Binder, který pracoval v jejích službách od roku 1811 až do roku 1817, kdy byl propuštěn. Za jeho působnosti proběhla výstavba oranžerie a zřejmě i vytyčení hranic nového parku. O celkovou krajinářskou koncepci se zasloužil nový zahradník John Taylor z Edinburgu, přijatý nejspíše na doporučení architekta Jöndla, který zde po tři roky také působil. Patrně nastínil i skladbu rostlin, rozmístění solitérních stromů v loukách, kuchyňskou zahradu, cesty a mlýnský náhon.

Stojí také za vznikem ha-ha příkopu - tehdy nejmodernějšího členění zahrady. Tato významná intervence oddělovala zámeckou zahradu od údolní louky pod zámkem, která nahradila barokní stříhaný parter. O projekci výstavby příkopu se postaral opět Karl Borchmann. Později byl příkop propojen ještě s kanálem napájejícím kuchyňskou zahradu. Podle poznatků vycházejících z dobových pramenů lze usuzovat, že se zřejmě příliš neosvědčil. Dále pak v 70. letech 19. století měl nejspíše za úkol i odvodňovat podmáčenou nivní krajinu Babiččina údolí. S tímto problémem se potýkali již noví majitelé panství - rod Schaumburg-Lippe. Ha-ha příkop lze u nás spatřovat ještě na Kačíně, kde byl zaměstnán shodou okolností

opět Jöndl. (Komárek & Konečný 2010)

V cípu mezi mlýnským a zámeckým náhonem byla založena kuchyňská zahrada oddělená od okolí vysokou zdí z opuky a cihel. U koruny zdi a na soklu byly použity pískovcové desky. Zeď je přerušena směrem k zámku, zde mohl být živý nebo dřevěný plot a hlavní vstup. Boční vstup klasicistními dveřmi se dochoval až do dnešních dní v opukové části zdi směřující k mlýnu. Zahrada byla uspořádána klasicistně do pravých úhlů se třemi fontánami na podélné ose. (Muk & Trejbalová 1989)

Roku 1825 v Ratibořicích končí John Taylor, protože dostává nabídku na panstvích v Británii od lorda Charlese Williama Stewarta III., markýze z Londonderry, britského velvyslance ve Vídni. Jeho nástupcem se stal zahradnický tovaryš z Harrachova Karl Gottlieb Boss.

Tehdejší realizace parku stále vybízí k mnoha otázkám, jedno je však jasné. Spolupráce vrchnostenské stavební kanceláře, architektů a zahradníků přinesla jeden z nejpozoruhodnějších zahradně architektonických projektů 19. století v Čechách. (Komárek & Konečný 2010)

3.5.3 Rod Schaumburg-Lippe - poslední majitelé Ratibořic

Kateřina Vilemína Zaháňská zemřela roku 1839. O panství rodina neměla zájem, proto jej v roce 1840 prodala říšskému hraběti Octavianu z Lippe-Biesterfeldu. V roce 1842 koupil panství Jiří Vilém, říšský kníže Schaumburg-Lippe. Té doby panství čítalo 114 vesnic a městeček, několik průmyslových závodů a tři zámky: Ratibořice, Náchod a Chválkovice. V držení rodu Schaumburg-Lippe zůstalo až do zestátnění v roce 1945. (Správa zámku Ratibořice)

V rozmezí let 1860 - 1864 nechali Schaumburgové upravit zámek do dnešní podoby. Popis panství 1868 zaznamenává kromě zámku ještě logiehaus, chevalierhaus, půlkruhový pavilon, loubí vedle oranžerie s vodní nádrží, obezděný rybník, železnou lávku, bažantnici s altánem, studniční stavení a domek vrátného.

Za nových majitelů Schaumburg-Lippe Ratibořice prošly ještě několika málo změnami, ale v jádru zůstaly stejné. Šlo převážně o dostavby různých drobnějších užitkových budov. Do volného prostoru, před klasicistní hospodářské budovy, bylo umístěno několik vestaveb. Nejvýraznější z nich je dům č. p. 10 z roku 1907. Naproti němu pak domek vrátného a kočárovna vybudované do roku 1870. Podle stavebně-historického průzkumu se jedná o architekturu, která bezesporu cloní pohledové linii na honosné hospodářské budovy. V rámci těchto budov bylo ještě dostavěno druhé patro u bývalé ratejny - bytu rodiny Panklových.

V polovině 19. století vrchnost odkoupila drobná stavení rozesetá po parku a začala je postupně přetvářet, či doplňovat o další hospodářské budovy. K mlýnu byl takto přistavěn ještě mandl č. p. 11. Pozdně klasicistní budova byla původně přízemní, později pak navýšená o patro a doplněná o přístavbu. Původně dřevěný panský hostinec nechal princ Schaumburg-Lippe vystavět znovu z kamene mezi léty 1840 až 1858, toto stavení bylo později také rozšířeno ještě o přístavbu. V jeho severovýchodním koutě byl vystavěn dřevěný altán vzhledem připomínající kuželník. Byl dekorovaný lidovými motivy, čímž připomíná stavby Dušana Jurkoviče.

V údolí ještě za působnosti Schaumburgů vyrostly obytné budovy, jež dle slov místních sloužily jako obydlí pro zámecké zahradníky a dělníky. Blíže k zámku jsou to domy č. p. 12 a 13 s téměř totožnou architekturou. Dále pak ještě další dva domy podél toku řeky Úpy směrem k Havlovicím, které by dle mapových dokumentů také mohly spadat pod vrchnostenský majetek. Všechny tyto domy mají ve štítu vloženou pískovcovou tabulku s letopočtem vzniku a iniciálou daného příslušníka rodu Schaumburg-Lippe. Rohy domů jsou obloženy režným zdívem. Střecha je sedlová s velice mírným sklonem.

Sochařskou výzdobu parku zastupuje pomník Babičky z roku 1922 od sochaře Otty Gutfreunda

architekta Pavla Janáka. Původně měl sochu navrhovat i realizovat Quido Kocián, jehož pojetí bylo spíše poloprostorové až reliéfní. Tuto spolupráci však provázelo mnoho potíží a nedorozumění mezi zadavateli

Obr. 3.3: Stará pohlednice - Zámek Ratibořice (aukro.cz)

Obr. 3.4: Stará pohlednice - pohled na Ratibořice směrem od Zlíče (starépohledy.cz)

Obr. 3.5: Stará pohlednice - pohled na Babiččino údolí v pozadí se zámek (starépohledy.cz)

Obr. 3.6: Stará pphlednice - Řeka Úpa, v pozadí zámek (aukro.cz)

Obr. 3.7: Jezírko v zámecké zahradě (aukro.cz)

Obr. 3.8: Panský hostinec (aukro.cz)

a sochařem, tudíž nakonec Kocián nebyl přizván ani k užšímu konkurzu na realizaci pomníku.

Za rodu Schaumburg-Lippe nedošlo k žádné zásadní krajinné proměně, kromě zdokonalení zavlažovacího systému luk Jiřím Vilémem Schaumburg-Lippe. (Muk & Trejbalová 1989)

3.5.4 Současnost

Již v roce 1924 vyvinula Česká Skalice jisté úsilí ve znárodnění Babiččina údolí. Myšlenka o tom, že by Ratibořice patřily lidu, se stala skutečností až v roce 1952. Tehdejší ministerstvo školství, věd a umění prohlásilo Ratibořice a přilehlé údolí za státní krajinou a národní rezervaci. Důvodem vyhlášení byla „ochrana krajinného rázu místa kulturně významného“. Z tohoto vyhlášení plynou omezení v souvislosti s šetrným nakládáním se zdejší krajinou. V roce 1972 byla ještě vypracována krajinářská studie. (Mühlstein 1996)

Od ledna roku 2015 probíhala v Ratibořicích a Babiččině údolí revitalizace parku pod názvem: „Regenerace zeleně v parku státního zámku Ratibořice včetně přilehlých ploch.“ K celkovému zlepšení stavu vegetace došlo po více jak 200 letech od založení parku. Cílem byla výsadba a regenerace zeleně na ploše 4,24 ha, v rámci realizace mělo být vysazeno 772 kusů dřevin a ošetřeno 252 kusů dřevin. Projekt měl obsáhnout: zámecký park, Panský dvůr, kuchyňskou zahradu a areál Rudrova mlýna.

„Investorem projektu je Národní památkový ústav, který je k realizaci příjemcem finanční podpory (dotace) ze Státního fondu životního prostředí (SFŽP), Operačního programu Životní prostředí (OPŽP), Prioritní osa 6 - Zlepšování stavu přírody a krajiny (ERDF), oblast podpory 6.5 - Podpora regenerace urbanizované krajiny a státního rozpočtu České republiky, kapitoly 315 (životní prostředí) v celkové výši způsobilých finančních nákladů 4 960 914 Kč.“ (Langer 2015)

3.6 Systematika péče a ochrany kulturní krajiny

V současné době se stává stále důležitějším přijímat opatření na ochranu, či obnovu krajiny a zachovat její přirozený charakter. Mimo ztráty přirozených ekosystémů se jedná také o negativní estetické transformace krajiny, která tím ztrácí své kulturní a přírodní hodnoty (Hendrych 2005, c2000). Ve stručnosti lze říci, že náš zájem by měl být soustředěn na zachování tohoto jedinečného dědictví, počítaje v to ochranu jejich ekosystémů. (Reš 2009)

Problematiku péče o krajinu bych ještě doplnila myšlenkou, že kulturní a krajinné dědictví nezahrnuje pouze hmotné statky, ale také dovednosti a zkušenosti předešlých generací, které jsou neustále doplňovány, a zároveň je nutné o ně také pečovat. V případě krajinného dědictví pak lze znovu zdůraznit, že se jedná o kombinaci přírodních a kulturních faktorů. (Goodchild 2008)

3.6.1 Legislativa

První zákonná ustanovení řešící problematiku ochrany a péče o kulturní krajinu v Čechách se začala formulovat v době minulého režimu. Znění zákona č. 22 o kulturních památkách z roku 1958 již pojímalo historické parky a zahrady jako kulturní památky. Zákon o státní památkové péči č. 20 z roku 1987 platí dodnes. (Hendrych 2005, c2000)

Tento zákon vykládá mimo jiné péči o kulturní památky, zabývá se výzkumy a nálezy, dále řeší orgány a organizace státní památkové péče. (zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči)

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči je následující:

„(1) Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu. Účelem zákona je vytvořit všestranné podmínky pro další prohlubování politickoorganizační a kulturně výchovné funkce státu při péči o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a vhodné využívání, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, formování tradic a vlastenectví, na estetické výchově pracujících a tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti.“

„(2) Péče státu o kulturní památky (dále jen „státní památková péče“) zahrnuje činnosti, opatření a rozhodnutí, jimiž orgány a odborná organizace státní památkové péče (§ 25 až 32) v souladu se společenskými potřebami zabezpečují zachování, ochranu, zpřístupňování a vhodné společenské uplatnění kulturních památek. Ostatní orgány státní správy, a jiné organizace spolupracují v oboru své působnosti s orgány a odbornou organizací státní památkové péče a pomáhají jim při plnění jejich úkolů.“

- § 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči:

„Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury České republiky (dále jen „ministerstvo kultury“) nemovitě a movitě věci, popřípadě jejich soubory,

- a. které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,
- b. které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.“

Výčet územních typů, jejichž ochranu umožňuje výše uvedený zákon v kategorii památková zóna, § 6 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči:

- oblasti kultivované krajiny
- krajinné kompozice
- hospodářské feudální celky v zemědělské krajině
- kulturní a technické počiny člověka v krajině
- kulturně historicky významná území

(Ministerstvo kultury 1987)

Dále pak dochází k vyhlášení památkových zón podle § 3 vyhlášky Ministerstva kultury č. 208/1996 Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny:

„K zajištění ochrany částí krajinného celku a historických prostředí, které se sídly, architektonickými soubory, jednotlivými památkovými objekty, strukturou pozemků, komunikacemi, vodními plochami, vodními toky, trvalými porosty a realizovanými kompozičními záměry v krajině vykazují významné kulturní hodnoty, slouží rozhodnutí a opatření orgánů státní památkové péče, jakož i jiných orgánů státní správy podle zvláštních předpisů, ve kterých se respektují:

- a) výsledky stavebně historických, urbanistických, archeologických a památkových průzkumů, rozborů a výzkumů území a výsledky rozborů biologické složky území,

- b) výsledky stavebně historických a restaurátorských průzkumů jednotlivých objektů,
- c) hodnoty historického prostředí zóny ve vztahu k využití dotčených objektů, prostorů a částí území a k zachování a obnově historických dřevin,
- d) historický charakter, vzájemné prostorové uspořádání, krajinné dominanty a měřítko jednotlivých objektů, sídelních útvarů a krajiny,
- e) ochrana archeologických nálezů.“ (Hendrych 2005, c2000)

Ochranu přírodní a kulturní krajiny připomíná také zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody, konkrétněji například § 12 o krajinném rázu, který interpretuje ochranu přírodních, kulturních, historických a estetických hodnot krajiny a jejího měřítka. Všechna výše uvedená ustanovení a některá další zasahují do zákona č. 50/76 Sb. o územním plánování a stavebním řádu.

Státní ochrana přírody a krajiny a Státní památková ochrana krajiny jsou dvě různá odvětví. Jejich kooperací by v budoucnu mohl vzniknout významný ochranný celek, který by se zabýval kulturně historickými hodnotami a tím vymezoval kulturní krajinu.

Definice kulturní krajiny zní:

„Kulturní krajinou chápeme území dlouhodobě utvářené cílevědomou lidskou činností za účelem kulturní a hospodářské kultivace prostředí, případně krajinný celek historicky související s kulturním vědomím národa či lidstva jako celku. Jsou to krajiny, jejichž jednotlivé prvky či jejich soubory jsou význačné z kulturně historického hlediska, zejména díky zachování jednotlivých prvků historického zájmu. Považujeme za ně i krajinné celky, které jsou důležitými svědectvími a objekty studia a porozumění historie kultivování krajiny, svědectvími činností různých kultur při osídlování krajiny.“

V ochraně památek hrají významnou roli také mezinárodní úmluvy a charty, z nichž k nejzásadnějším patří Benátská charta z roku 1964 a Florentská charta z roku 1981. (Hendrych 2005, c2000)

Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel z roku 1964 - Benátská charta:

„Památky jako nositelé duchovního poselství minulosti představují v současném životě národů živé svědectví jejich staletých tradic. Lidé si stále více uvědomují jednotu všelidských hodnot, a proto považují památky za své společné dědictví. Uznávají svou společnou odpovědnost za jejich zachování a považují za svou povinnost předat je budoucím generacím v plné bohatosti jejich autenticity.

Podstatné je, aby principy, jimiž se řídí konzervace a restaurování památek, byly dohodnuty a formulovány na mezinárodní úrovni. Každému národu je přitom ponecháno, aby je aplikoval v rámci své vlastní kultury a svých vlastních tradic.

Tím, že tyto principy poprvé zformulovala, přispěla Athénská charta z roku 1931 k rozvoji širokého mezinárodního hnutí, které dostalo konkrétní podobu v národních dokumentech, v aktivitě ICOM a UNESCO a v jím založeném Mezinárodním centru pro studia konzervace a restaurování kulturních statků. Narůstající vědomosti a kritické bádání odhalují problémy, které jsou stále komplexnější a rozmanitější. Nyní, zdá se, nadešla chvíle Athénskou chartu znovu přezkoumat, její principy prohloubit a rozšířit jejich dosah v novém dokumentu.“ (ICOMOS 1964)

Mezinárodní charta o historických zahradách z roku 1981 - Florentská charta navazuje na Benátskou chartu. Její cíle a definice znějí:

- „Historická zahrada je architektonická a vegetační kompozice, jež je z hlediska dějin nebo umění celospolečensky významná. Jako taková je považována za památku.“
- „Historická zahrada je architektonická kompozice, jejíž materiál je především rostlinný, tudíž živý a jako takový pomíjící a obnovitelný. Její vzhled tedy vyplývá ze stálé rovnováhy mezi cyklickou změnou ročních období, rozkvětu a odumírání přírody, z umělecké vůle a důmyslného záměru, jež se snaží ustálit její stav.“
- „Jako památka musí být historická zahrada chráněna v duchu Benátské charty. Nicméně jako živá památka spadá pod ochranu podle specifických pravidel, která obsahuje tato charta.“
- „Do architektonické kompozice historické zahrady patří:
 - její půdorys a různé profily jejího terénu,
 - její rostlinná hmota: dřeviny, jejich objem, jejich barevnost, jejich rozmístění, jejich vzájemné poměry
 - její stavební či dekorativní prvky,
 - její tekoucí i stojaté vody s příslušným zrcadlením.“
- „Vyjadřující úzké vztahy mezi civilizací a přírodou jako místo blaha, vhodné k meditaci nebo ke snění, nabývá zahrada kosmického smyslu idealizovaného obrazu světa, stává se „rájem“ v etymologickém slova smyslu a současně svědčí o kultuře, o stylu, o příslušné epoše, popřípadě o originalitě jejího tvůrce.“
- „Označení „historická zahrada“ náleží stejně tak malým, drobným zahradám jako rozsáhlým tvarovaným nebo krajinářským parkům.“
- „Historická zahrada, ať již je či není připojena k budově - v kladném případě je jejím neoddelitelným doplňkem - nemůže být odtržena od svého vlastního městského nebo venkovského prostředí a to bez ohledu na to, je-li umělé nebo je-li přírodní.“
- „Historická lokalita je určitá část krajiny, připomínající paměťhodnou skutečnost: jde o místo významné historické události, vzniku pověsti nebo hrdinského boje, slavného obrazu atd.“
- „Ochrana historických zahrad vyžaduje, aby byly identifikovány a inventarizovány. Vyžaduje diferencované postupy jako údržbu, konzervaci, restaurování. Autenticita historické zahrady se týká stejně tak její koncepce a objemu jejích částí jako její výzdoby nebo výběru vegetace, či nerostů, které ji vytvářejí.“ (ICOMOS 1981)

Dále pak Česká republika přijímá mnohé mezinárodní závazky týkající se ochrany hmotného kulturního dědictví. Tyto závazky by měly být pevně ukotveny do právního řádu. Jde například o Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, Úmluvu o ochraně architektonického dědictví Evropy, Úmluvu o ochraně archeologického dědictví, Evropskou úmluvu o krajině a další. (Hendrych 2005, c2000)

3.6.2 Péče a ochrana kulturní krajiny

Péče a ochrana kulturní krajiny vyžaduje podrobné zpracování krajinného plánu. Správně zpracovaný krajinný plán obsahuje například rozbor přírodních a kulturně historických vazeb, kde popisuje fakta a jejich vývoj. Další složkou je prostorová analýza a záznam současného stavu, či případný návrh praktických

opatření. Krajinný plán pracuje se stanovenými východisky, které chápou zájmové území jako nedělitelný prostor, jemuž jsou podřízeny jeho prvky. Z těchto principů posléze vychází přístup k jakýmkoliv zásahům do vybraného území. Pro názornost toho, co je třeba brát na vědomí, je níže uveden výčet obecných podmínek krajinného plánu. Ten je však směrodatný jen do doby zpracování detailních regulativů.

- a) „Při jakýchkoliv novodobých zásazích do krajiny je respektováno prostorové uspořádání daného území, panoramatické pohledy, charakter, půdorys a struktura krajinotvorných prvků (sídelní útvary, jednotlivé stavby a prvky drobné architektury, porosty dřevin, aleje a stromořadí, solitérní stromy a jejich skupiny, louky, vodní plochy a toky, cesty, meze, suché zídky atp.).“
- b) „Veškeré zásahy do krajiny, jakými jsou např. drobné terénní úpravy při budování infrastruktury jiných technických prvků a staveb, výstavba budov a výsadba vegetace, jsou v souladu s charakterem krajiny a původním měřítkem daného území.“
- c) „Veškeré vnější, (případně vnitřní) úpravy staveb, které určují, dotvářejí či doplňují prostředí daného území, odpovídají jeho historickému charakteru a směřují k jeho zachování.“
- d) „Aby nedošlo k znehodnocení, ale naopak ochraně zachovaných prostorových a kompozičních vazeb území, je upřednostňován tradiční způsob obhospodařování pozemků (včetně vodních ploch, toků a staveb) tak, aby nedošlo k náhlým změnám v prostorových kulisách a panoramatických pohledech oproti zachovanému stavu krajiny.“
- e) „Využití daného území odpovídá jeho krajinnému potenciálu, přírodním, kulturním a historickým hodnotám.“
- f) „Rehabilitace a recyklace existujících staveb a prvků by měla být upřednostněna před budováním novostaveb a novými doplňky.“
- g) „Krajinné analýzy a studie jsou zpracovány v předstihu a předcházejí novým změnám a stavbám, specifikují a zhodnocují jejich dopad na krajinu a posuzují kapacitu krajiny je pojmout.“
- h) „Celé zájmové území je chápáno jako jediný nedělitelný prostor a jednotlivé jeho prvky jsou mu podřízeny.“
- i) „Při nové výstavbě, dostavbách, výsadbách, dosadbách a podobných změnách je respektován charakter, materiály, detail a tradice, místní porosty a jejich druhové zastoupení.“
- j) „Jakékoliv nevratné terénní, prostorové a stavební úpravy je možné provádět jen na základě podmínek regulativu krajinného plánu a v jeho intencích.“

Jak je uvedeno v posledním bodě podmínek, nevratné zásahy podléhají podmínkám regulativu krajinného plánu. Ten pak detailně vykládá stanoviska a návrhy opatření, navíc předkládá neoptimálnější metodu řešení.

Mnohdy nastávají případy značného narušení krajiny, pak je nutné zajistit návrh celkové obnovy krajiny nebo jí zakonzervovat. To se ale jeví jako velice nákladné.

Krajinný plán se zabývá i občanskou vybaveností včetně parkovacích ploch, možností ubytování, turistických cest atd. To vše řeší s ohledem na ekologii krajiny. (Hendrych 2005, c2000)

3.6.3 Systém zaznamenávání krajinných památkových zón

V oblastech, kde se propojují obory týkající se památkové péče a ochrany krajiny, lze poměrně nově uplatňovat metodiku zabývající se tvorbou *standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny*. Ačkoliv tato metodika slouží primárně jako podklad pro orgány památkové péče, měly by se jí zaobírat

i pracovníci zabývající se územním plánováním, stavebním řádem, a ochranou přírody a krajiny.

Záznamy využívající tuto metodiku by měli jednotně definovat specifika krajinných památkových zón (KPZ), přičemž velký význam je přikládán terénním průzkumům a pečlivé interpretaci historie zpracovávaného místa. Důležité je vnímat zejména prostorové souvislosti jako jsou např. pohledové vazby, hierarchie území, dominanty porostu, drobné stavby, které se také podílejí na vzniku celkového obrazu krajiny. Neopomíjí ani cenné přírodní charakteristiky vyskytující se na daném místě. Nedostatečné poznání a pochopení prostoru a jeho souvislostí vedlo leckdy v minulosti k aplikaci neuspokojivé ochrany státní správou. S kulturní krajinou tedy nemuselo být nakládáno zcela správně. Jako příklad lze uvést třeba vyhlášení chráněných krajinných oblastí (CHKO), jež řeší přírodní hodnoty krajiny. Přitom na většině vyhlášených CHKO nalezneme neopomenutelné kulturní hodnoty v přímé souvislosti s přírodou a krajinou. Jednotný systém, který by k ochraně a péči o kulturní krajinu přistupoval podrobněji, nelze najít ani na mezinárodní úrovni.

Standardizovaný záznam je pokračovatelem Ústředního seznamu kulturních památek České republiky, k tomu je dále navázán na informační systémy památkové péče. Záznam má podobu evidenčního listu, jež obsahuje osm kategorií:

- „Základní údaje“
- „Administrativní údaje“
- „Lokalizaci“
- „Základní věcné informace o krajinné památkové zóně“
- „Podrobný popis hodnot“
- „Zájmy státní ochrany přírody v území krajinné památkové zóny“
- „Seznam literatury a dokumentace“
- „Technické a zpracovatelské informace“

Výše uvedené kategorie jsou dále upřesněny jednotlivými obsahovými body. Vše je strukturováno tak, aby záznamy podávaly informaci jednotně a systematicky na bázi stanovené terminologie a hodnocení historické kulturní krajiny. Metodika předpokládá při zpracování záznamů KPZ využití „památkového zákona“ a zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Další zákony, které by se mohly jevit jako související s kulturní krajinou, metodika přímo nepřebírá, jelikož jejich náplň nebyla zhotovena pro potřeby hodnocení kulturní krajiny a tudíž mohou být nedostatečné, či zavádějící. Bylo tedy na místě informace plynoucí například z vodního, stavebního, či jiného zákona zpřesnit a uvést v souvislostech kulturní krajiny.

Zpracovávání záznamů KPZ vyžaduje znalosti různých oborů a jejich vzájemných souvislostí. Nutná je tedy alespoň základní orientace například v oblastech památkové péče, historie a vývoje kulturní krajiny, osídlení, architektury, urbanismu, ochrany přírody atd. Nároky by také měly být kladeny třeba na dostatečnou praxi a zkušenosti s terénními průzkumy. Vzhledem k nutnému multidisciplinárnímu přístupu ke zpracovávání standardizovaných záznamů je vhodné pracovat v týmu. Přesná kvalifikace zpracovatelů však není legislativně ukotvena. (Kučová et al. 2014)

3.6.4 Obnova zahrad a parků

Pojem obnova v kontextu zahrad a parků nabízí tři významy interpretace. Rekonstrukcí se rozumí navrácení původního stavu. Rehabilitace je celkové zanalyzování. Revitalizace znamená vdechnutí nového

života do prostoru počítaje s původní funkcí zahrady.

Je nutné uvažovat nad prospěchem zamýšleného záměru pro okolní prostředí. Mohou se zde nacházet stabilní ekosystémy. Na vědomí by se měly brát estetické a historické hodnoty. To mohou být pro demonstraci vzrostlé stromy nebo jejich skupiny, které často bývají prohlášeny za památné. Důležité je však podotknout, že by nemělo docházet k vyčerpání dotace za každou cenu, pokud by se výsledek jevil jako bezúčelný.

Projekt se musí vyvarovat porušení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, dále jen „ZOPK“. K porušení tohoto zákona dochází, jestliže realizace narušuje přírodní stanoviště zvláště chráněných živočichů nebo nezlepšuje stávající stav. Vhodný projekt upřednostňuje ošetření stávajícího porostu před jeho likvidací. Přičemž by se živé složky parku neb zahrady měly rovnat, či navýšit než tomu bylo u původního stavu. Většina historických zahrad podléhá ustanovením týkajících se jejich péče a ochrany. Z tohoto důvodu se doporučuje konzultovat již prvotní záměr s příslušným správním orgánem.

Plánování by mělo brát v potaz památkový záměr, což je podklad, ze kterého vychází následná péče. Tento záměr pak stanovuje povahu a předpoklady obnovy kulturní památky. Dalším zásadním počinem je analyzovat historické podklady a kompozici, z nichž potom může vycházet následné projektování zahrad a parků. Nelze zanedbat také projednání nutných povolení a výjimek.

Neopomenutelné náležitosti projektu jsou následující:

- „Kulturně-historický průzkum“
- „Zaznamenání stávající situace“
- „Navrhované řešení“
- „Kalkulace – rozpočet“
- „Fotodokumentace“
- „Zpracovaný projekt v digitální podobě“

Financování obnov zprostředkovávají dotační programy „Program péče o krajinu“ a „Operační program životní prostředí“. Výše podpory může být až 90 %. Žadateli o podporu jsou obce a města, svazky obcí, kraje, příspěvkové organizace krajů, státní podniky, státní příspěvkové organizace, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a organizační složky státu. Své žádosti posílají na Krajská střediska AOPK ČR.

„Program péče o krajinu“ podporuje péči o památné stromy a jinak významné stromy, jejich ochranu, ošetřování a studii. Výše podpory může být až 100 %. O tuto podporu žádají AOPK ČR a Správy NP, organizační složky státu. Žádá také fyzická či právnická osoba, pokud ovšem není vlastníkem, musí mít příslušné pověření. (Reš 2009)

Obr. 3.9: Ratibořice z výšky - Kuchyňská zahrada (Foto autorky)

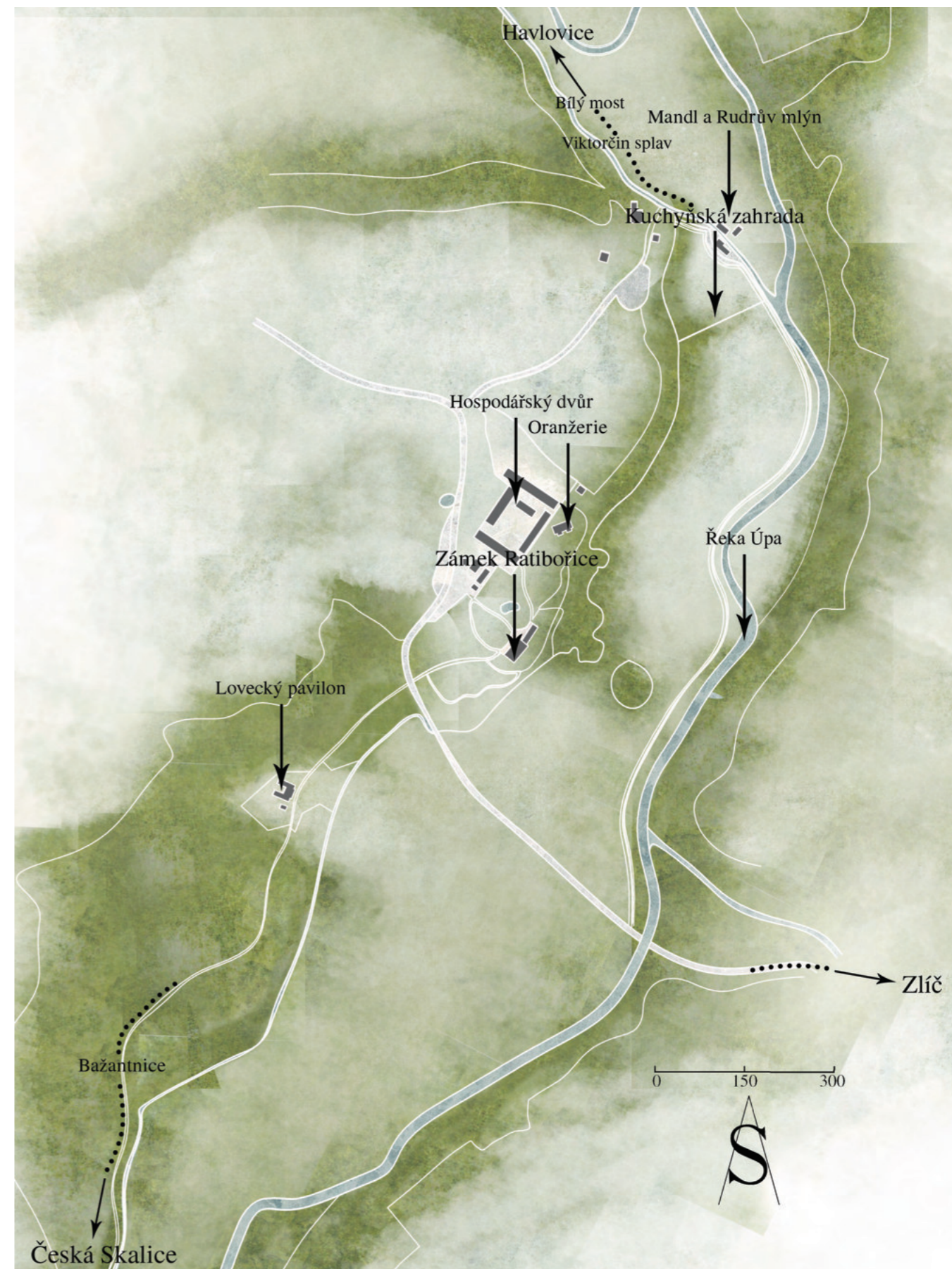

Obr. 3. 10: Ratibořice z výšky - louky, soliterní stromy, hospodářské budovy (Foto autorky)

Obr. 3. 10: Ratibořice z výšky - pohled směrem na Českou Skalici (Foto autorky)

4 Zhodnocení podkladových údajů

Obr. 4.1.: Schématická mapa Babiččina údolí (Upraveno z mapy ČUZK 2021)

Návrh revitalizace části krajinářského parku v Ratibořicích se bude zabývat klasicistní kuchyňskou zahradou z počátku 19. století.

Před samotným návrhem je nutné provést analýzu areálu kuchyňské zahrady a jejího okolí (celého Babiččina údolí). Ta se provede prostudováním a interpretací historických podkladů, zhodnocením přírodních poměrů a dále také terénním průzkumem údolí, jež mimo jiné napomůže pochopení prostorových vztahů areálu.

4.1 Prostorová analýza Babiččina údolí

Babiččino údolí ohraničují strmé svahy s převážně smíšenou lesní vegetací, jakoby oddělovaly malebné údolí od okolního světa. Celá komponovaná krajina i po více než dvousetletém působení neztratila svůj idylický vzhled, čemuž dopomohla především krajinářská úprava provedená za dob Kateřiny Vilemíny Zaháňské. Přirozeně klikatící se cesty provádějí návštěvníky údolím, přes klasicistní zámek a přilehlé vrchnostenské budovy, kolem starých romantických stavení včetně panského hostince, kuželníku, pomníku Babičky a mnoho dalších.

Je zde využito různých průhledů a pohledů, typických pro krajinářský park. Divák je nasměřován na zajímavé scenérie pomocí důmyslně rozmístěné zeleně, která postupně odkrývá a cloní jednotlivé prvky parku. Nabízí se tak mnoho romantických pohledů mimo klasicistní architektury například na majestátní solitérní dřeviny statečně odolávající zubu času, či meandrující říčku Úpu. Například od vstupu do zámecké zahrady je možné dohlédnout přes ha-ha příkop až na louky, kde se zřejmě kdysi páslo stádo ovcí. Jelikož stávající ha-ha příkop odděloval zámeckou zahradu od hospodářky využívaných luk. Tato kompozice mohla být projevem uznání a obdivu vyšší společnosti k venkovu.

Jako významné architektonické zásahy bych vyzdvihla mimo budovy zámku, například lovecký pavilon. Ten svým vzezřením a typicky klasicistní architekturou připomíná starý antický chrámek, jak již bylo zmíněno v jiné části práce.

Významnou krajinářskou intervencí je, použití ha-ha příkopu, který odděluje areál zámku od okolní krajiny - necloní pohledu, ale zároveň rozděluje prostor. V současnosti se nachází ve špatném stavu. V některých místech je dokonce prorostlý nálety stromů, na jeho nalezení je tedy občas nutné dostatečně zaměřit pozornost. Zbytky ha-ha příkopu vedou až ke kuchyňské zahradě.

Areál okolo zámku je v současnosti oddělen plaňkovým plotem od údolní krajiny, který by se mohl jevit jako nadbytečný, pokud bych uvažovala nad koncepcí krajinářských parků obecně. Tento prvek se váže k majitelům, jež následovali po kněžně Zaháňské. Tudiž to zřejmě nebyl původní záměr. V současnosti plot napovídá turistům, že se již nachází na půdě zámeckého parku.

Celým údolím od Havlovic až po Českou Skalici se vine řeka Úpa. Kolem ní se rozprostírají olšové skupiny a různě uspořádané nivní louky, jejichž tvar vznikl průnikem klikatících se cest a meandrující řeky. Toto si lze představit, jakoby někdo nakreslil dvě křivky, jež se občasně náhodně na papíře protnou. V těchto průnicích dvou linií (řeky Úpy a cesty) vedou přes řeku mosty – Bílý most, Žernovská lávka, Červený most, ... Dříve vedl mostek také od zámku k hájovně – Loveckému pavilonu. Dnes je již prakticky rozpadlý. Tento prvek zajímavě propojoval zámeckou zahradu a lesní partie s loveckým pavilonem.

Naproti popsáním citlivým zásahům převážně z 19. století stojí intervence minulého režimu a také dnešní doby. Jedná se víceméně o prvky, které narušují harmonii krajiny, či svým nevhodným umístěním nebo měřítkem cloní významnou architekturu. Přítomnost některých těchto prvků je však nutná k zajištění turistického ruchu a pohodlí návštěvníků. Dle mého názoru by stálo za úvahu jejich přemístění, modifikace nebo úplné odstranění. Celkový estetický dojem také kazí různé provizorně vystavěné stánky s rychlým

občerstvením, které se nacházejí převážně v blízkosti historických budov.

Dále působí rozporuplně poměrně rozsáhlé asfaltové cesty nacházející se přímo v parku. Nejvýraznější z nich celý park opticky rozděluje, čímž mimo jiné způsobuje disharmonii krajiny. Díky ní také ztratil smysl, již zmiňovaný propojovací mostek mezi zámeckou zahradou a loveckým pavilonem, který na rozdíl od silnice patří do komponované krajiny. Na tuto silnici pak navazují ještě dvě nevzhledná parkoviště. Další ze silnic se nachází nad údolím vedoucí majestátní alejí lip. Alej je však poměrně úzká a na silnici, zde není příliš prostoru. Pro tyto logistické problémy by bylo zřejmě jediným řešením oprava a rozšíření komunikace vedoucí mezi poli od frekventované silnice směr Hoříčky – Česká Skalice, tato komunikace totiž vede prakticky přímo k parkovišti před zámek a pohodlně by navázala i na druhé parkoviště v blízkosti Viktorčina muzea.

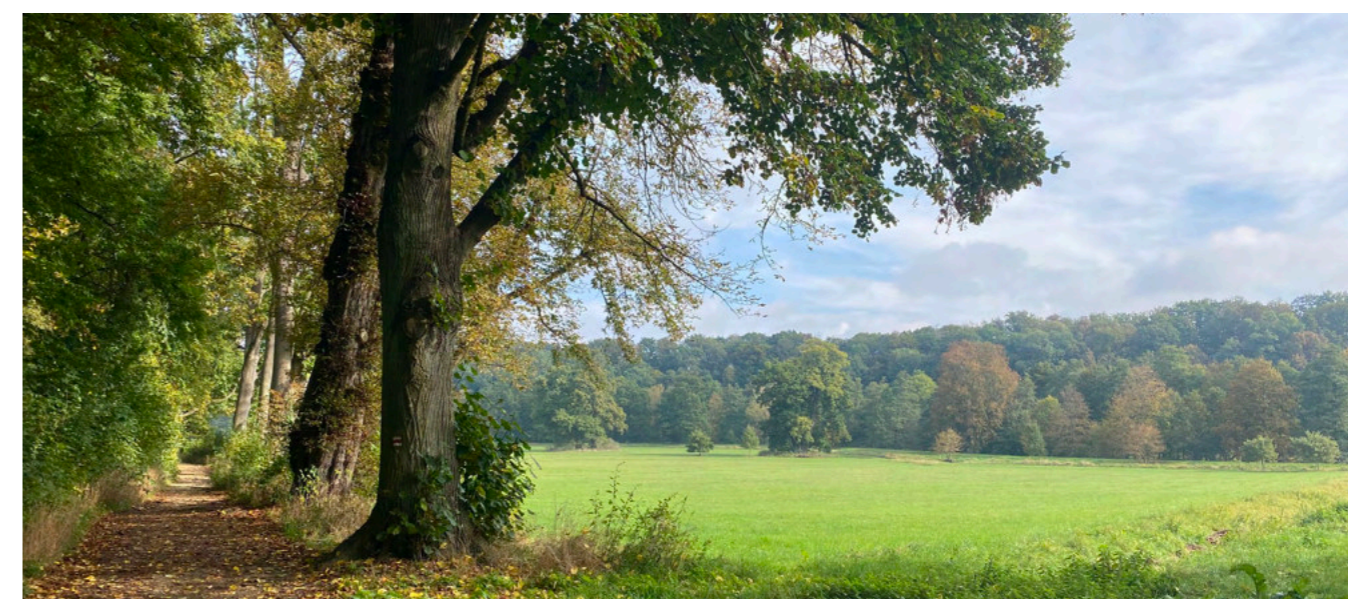
Jako další problém by se mohl jevit poměrně hojný výskyt náletových dřevin (především druhu *Acer platanoides*), jež zaplavují park. Jejich bujný nárůst způsobuje zánik cenných průhledů a celkové kompozice krajinářského díla. Zde by bylo možné uvažovat o změně komunikace mezi ochranou přírody a památkovou správou. Výsledkem by pak mohl být výstup, jež by bral více ve zřetel nenahraditelnou historickou hodnotu komponované krajiny. Protože toto místo bylo stvořeno jeho majiteli jako představa ideální krajiny, kterou by ovšem měl spravovat a udržovat člověk, aby nedošlo k jejímu zániku.

Obr. 4.2: Průhled do pastorační krajiny (Foto autorky)

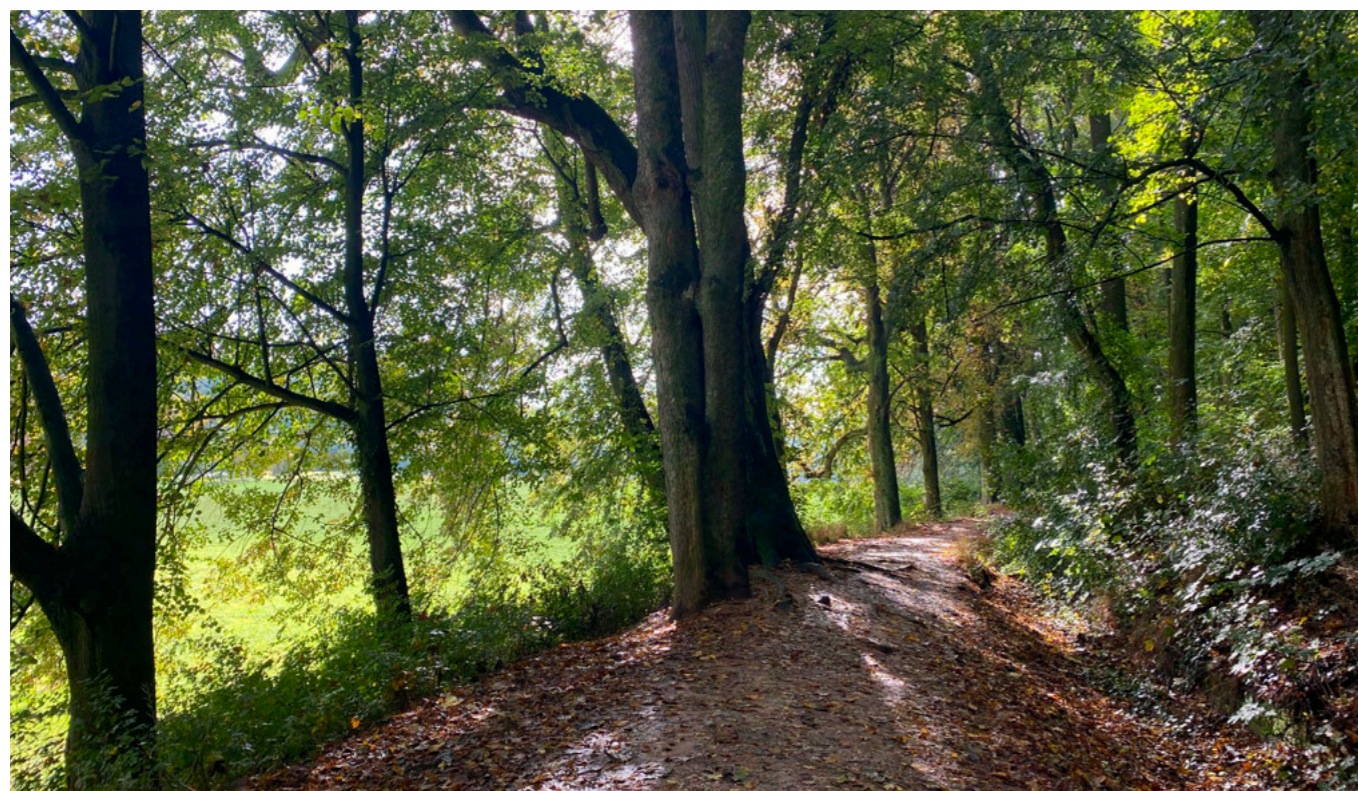
Obr. 4.3: Průhled do pastorační krajiny (Foto autorky)

Obr. 4.4: Pozůstatky ha-ha příkopu a louka se solitérními duby (Foto autorky)

Obr. 4.5: *Empirový lovecký pavilon (Foto autorky)*

Obr. 4.6: *Bathildina stezka a ha-ha příkop (Foto autorky)*

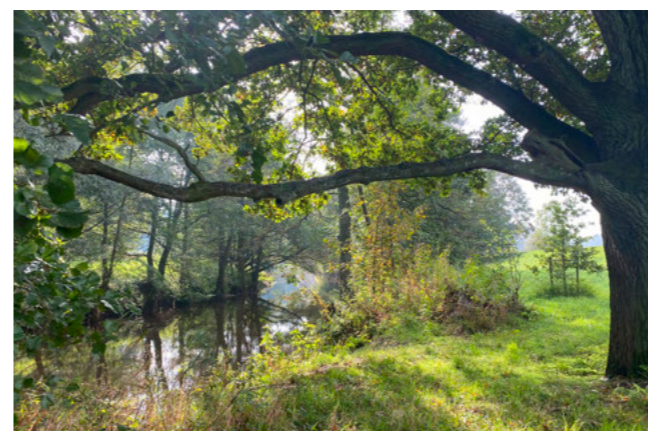
Obr. 4.7: *Zámek Ratibořice (Foto autorky)*

Obr. 4.8: *Liriodendron tulipifera před zámkem (Foto autorky)*

Obr. 4.9: *Zámek (Foto autorky)*

Obr. 4.10: *Řeka Úpa (Foto autorky)*

Obr. 4.11: *Pohled ze zámecké terasy na silnici rozdělující údolí (Foto autorky)*

Obr. 4.12: Bílý most vedoucí přes řeku Úpu (Foto autorky)

Obr. 4.17: Solitérní skupiny stromů v louce (Foto autorky)

Obr. 4.13: Dřevěná lávka přes mlýnský náhon (Foto autorky)

Obr. 4.14: Socha Panny Marie (Foto autorky)

Obr. 4.18: Mlýnský náhon (Foto autorky)

Obr. 4.19: Solitérní duby v louce (Foto autorky)

Obr. 4.15: Rudrův mlýn (Foto autorky)

Obr. 4.16: Žernovská lávka (Foto autorky)

Obr. 4.20: Meandr řeky Úpy (Foto autorky)

Obr. 4.21: Řeka Úpa lemovaná olšemi (Foto autorky)

Obr. 4.22: Klasicistní kavalierhaus (Foto autorky)

Obr. 4.23: Kavalierhaus cloněn naprosto nevhodnou architekturou (Foto autorky)

Obr. 4.24: Neudržované parkoviště, v pozadí nevzhledné napojení betonového přístřešku k historické budově (Foto autorky)

Obr. 4.25: Nevzhledná intervence minulého režimu u historického objektu (Foto autorky)

4.2 Přírodní podmínky Babiččina údolí

Babiččino údolí se nachází v nadmořské výšce od 280 do 360 m. Klimaticky spadá údolí do oblasti mírně teplé a mírně vlhké s průměrnou roční teplotou 7 - 8 °C a s průměrnými ročními srážkami 650 - 750 mm. Území je zvláště chráněno od 9. 6. 1952 pro jeho neopomenutelný ekologický význam. (AOPK ČR 2021).

4.2.1 Fauna a flora

V nivě řeky Úpy se nachází rozsáhlé louky, po obvodu údolí na skalnatých výchozech pak smíšené lesy. Lesní porosty převažují zvláště po severní straně. Jižní část je typická rozsáhlými loukami olemovanými lesy.

Ve smíšených lesích se nachází především javor klen, lípa a buk s introdukovanými duby, habry a jedlemi. Smíšené lesy jsou z přírodního hlediska žádanější z důvodu menší náchylnosti k erozím, mimo to jsou i druhově bohatší. V místních lesích se nachází samorostlík klasnatý, pižmovka mošusová, orlíček obecný, konvalinka vonná, lýkovec jedovatý, kruštík polabský, jaterník trojlaločný, zapalice žluťuchovitá, lilie zlatohlávek, měsíčnice vytrvalá nebo kapradina laločnatá. Zajímavostí je přítomnost horských druhů jako je např. žluťucha orlíčkolistá. Tyto druhy sem naplavila řeka Úpa, jež pramení v Krkonoších.

Louky v zaplavovaném území Úpy byly z velké části odvodněny v 70. letech 19. století. Tímto krokem se snížila druhová rozmanitost. V některých místech (například ve starých sadech) se však daří řebříčku bertrám, ocunu jesennímu a přesliče luční. Jaro v Ratibořicích pak nabízí prvosenku vyšší,

česnek medvědí, bleduli jarní nebo sněženku podsněžník.

K řece Úpě jsou vázány mnohé druhy ptáků. Při jejích březích hnízdí ledňáček říční. Dále se zde vyskytují konipas horský, skorec vodní a cvrčilka říční. Pozorována byla také kachna morčáka velkého, jejíž ojedinelost spočívá v tom, že dokáže ulovit rybu a hnízdí ve stromových dutinách. Přímou v řece žijí rak říční nebo vranka obecná, po okraji pak mimo ptactva ještě vydra říční a klínatka rohatá. Klínatka je charakteristická útvary v záhlaví, které připomínají rohy. Podle toho také získala své druhové jméno.

Ve zdejších lesích žijí krahujec obecný, jestřáb lesní a výr velký, jež jsou dravými ptáky. Dalšími vzácnými středoevropskými ptáky jsou lejsek černohlavý i bělokrký, linduška lesní nebo sýkora parukářka, křivka obecná - zajímavá svým zobákem.

Soliterní staré stromy v loukách jsou domovem nejrůznějších živočichů od hmyzu až po ptáky. Sídli v nich datel černý, strakapoud prostřední i malý, žluna šedá nebo holub doupuňák. V jejich dutinách se často vyvíjí vzácné druhy brouků, například páchník hnědý nebo jeden z našich nejkrásnějších brouků zlatohlávek skvostný. Dutiny jsou významné i pro netopýry.

Díky nedůslednému sklizení trávy z příkopů historického zavlažovacího systému se zde může držet populace vzácných motýlů - modráška bahenního a očkovaného. Tyto druhy motýlů jsou vzácné v rámci celé Evropy. Ke svému životnímu cyklu potřebují vlhké louky s výskytem krkavce totenu. (AOPK ČR 2021)

4.2.2 Geologická charakteristika

Řeka Úpa meandruje v usazených horninách. Ze severu jsou červené sedimenty permu, na jihu jemnozrnné usazeniny svrchní křídly. Dále je pak z geologického hlediska zajímavý čtvrtohorní travertin (pěnovce) na vrstevních pramenech při bázi křídly. V těchto místech se nacházejí zkamenělé větévky, listy, mech, jehličí, někde i chitinové zbytky hmyzu. Půdní typy jsou charakterizovány kambizeměmi, fluvizeměmi, pararendziny a rankery. (AOPK ČR 2021)

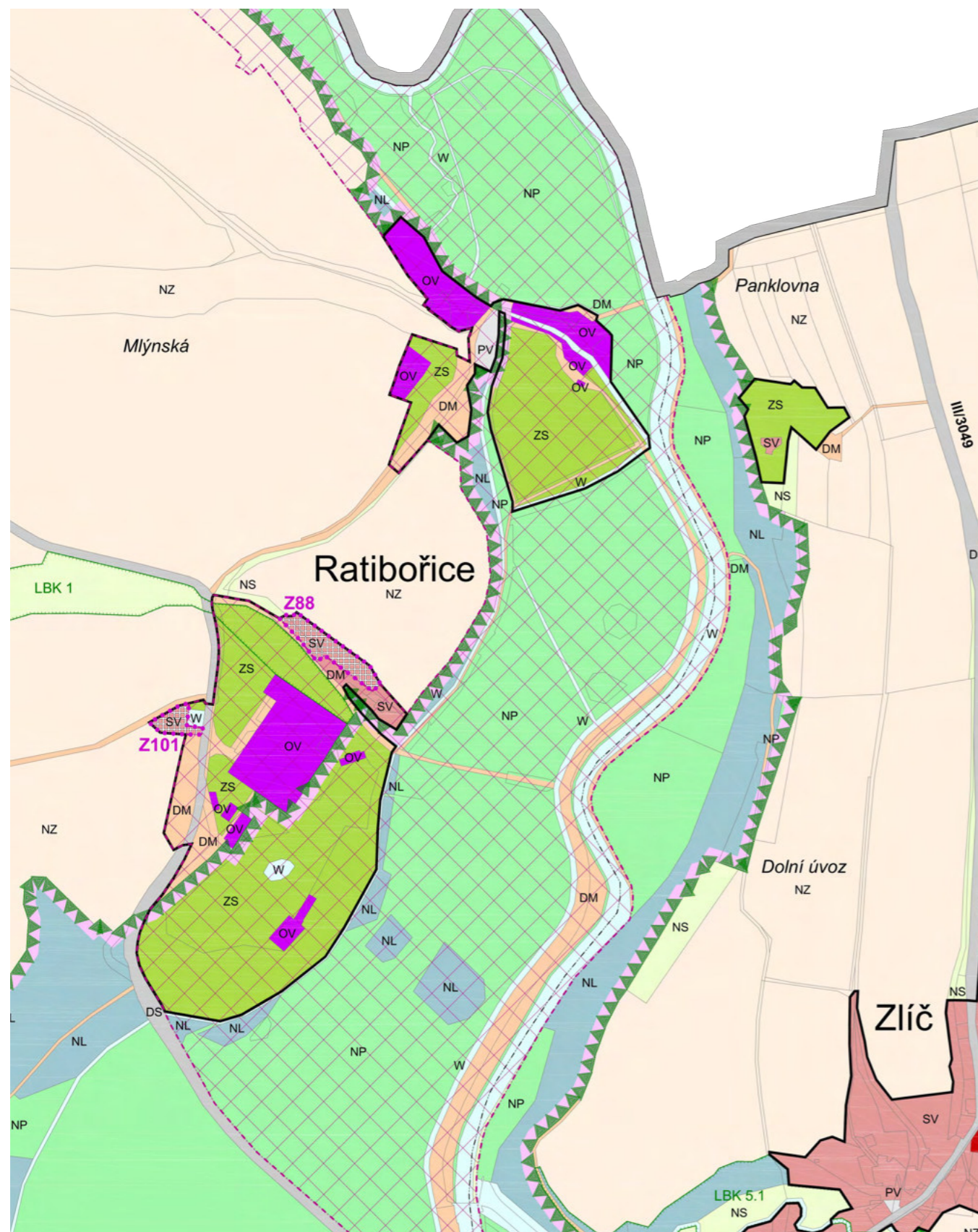
4.2.3 Aplikovaná ochrana přírody

Současná péče o areál Babiččina údolí by měla vycházet z historie údolí, tzn. na ní i navazovat. Měla by tedy respektovat metody hospodaření majitelů náhodského panství. Lesníci spravují území velmi šetrně a podporují přirozenou obnovu původních listnatých dřevin namísto rozsáhlého a nepřirozeného výskytu smrku. S tím souvisí i regulace stavů černé a srnčí zvěře. Na místě se ponechává tlející dřevo k podpoře rozmanitosti fauny a flory.

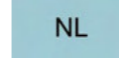

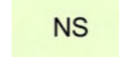

Zvláštní péči vyžadují soliterní listnaté stromy stojící v loukách. Některé z nich dosahují věku přes 250 let. Tyto stromy se ošetřují s ohledem na krajinářský význam a také na požadavky arborikolního hmyzu. „Část ořezaných větví se nechává na hromadách na osluněných místech jako biotopy řady druhů hmyzu. Pro ohrožené xylofágní druhy hmyzu (páchník, zdobenec) je nezbytné ponechávání starých dutých stromů až do stadia zetlení.“ Důležité je také brát v potaz bezpečnostní rizika zejména v blízkosti cest a pěšin. Pohyb po parku mimo oficiální cesty může být i nebezpečný.

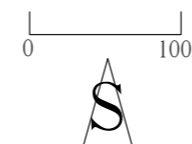
Na loukách se snoubí rozdílné požadavky hmyzu, proto se části luk nechávají nepokosené a části se pravidelně sečou. Tráva se následně odváží pryč z estetických důvodů a kvůli zabránění šíření rumištních druhů rostlin. Z hlediska péče o louky mají také význam pasoucí se ovce a sečení trávy v pruzích, jež evokují dobový ráz krajiny. (AOPK ČR 2021)

4.3 Územní plán

LEGENDA K VÝKRESU

- Území se zásadami zvýšené památkové ochrany
- OV Občanské vybavení - obecné
- NL Plochy lesní
- NP Plochy přírodní
- ZS Plochy systému sídelní zeleně
- Plochy vodní a vodohospodářské
- NS Plochy smíšené zastavěného území
- DM Dopravní infrastruktura
- NZ Plochy zemědělské
- Z101 Zastavitelné území
- RBC 1 Regionální biocentrum
- Hranice katastrálních území
- LBK 1 Lokální biokoridor

Obr. 4.26: Výřez územního plánu (Metelka 2017)

4.4 Vhled do historie kuchyňské zahrady

Součástí krajinářských úprav údolí na počátku 19. století byla i nově vybudovaná kuchyňská zahrada, která nahradila zelinářskou a květinovou zahradu v podzámčí, „... na louce majíc výměry 10 korců a obehnanou zdí 12 loket vysokou, z cihel na jehlách jedlových postavenou a uvnitř i vně stromy ovocnými obkrytou...“

Zahrada byla založena v klasicistním stylu. O čemž vypovídá i její pravidelné členění. Rozdělena byla cestami, jež lemovaly stříhané buxusy. Toto se z části dochovalo do roku 1940.

Účel zahrady plyne z jejího názvu. Sloužila pro potřeby zámků v Ratibořicích i v Náchodě. Pěstovala se zde zelenina, ovoce a květiny na okrasu. V náchodském panství se nacházela ještě podobná zahrada se stejným účelem ve Svinišťanech.

Zahrada byla obehnána zdí - ze strany podél Bathildiny stezky cihlovou zdí. Ze severu a severovýchodu po vnitřní straně byla zeď opět z cihel, po vnější straně pak z kamene. Koruna a paty zdi byly obloženy pískovcovými deskami. Zdi v severní části mají z důvodu větší stability tvar esovitě prohnutý. Vnitřní obvod je zpevněn cihlovými pilíři. Cihly na stavbu se formovaly v hliništi na místě, kde se dnes nachází parkoviště poblíž panské hospody. Vzniku mrazové kotliny v zahradě se zamezilo tím, že se na jejím jihovýchodním konci instaloval plaňkový plot z třímetrových tyčí zavěšených po dílech na vyžděných sloupech. Později se tato konstrukce nahradila drátěným pletivem na betonových sloupcích. V severní části se nacházel altánek, kůlna na nářadí a krecht na uskladnění zeleniny – na počátku 40. let zasypan. Obvodová zeď vytvářela optimální klima pro pěstování teplomilnějších druhů i přesto, že se Ratibořice nachází na pomezí podhorské oblasti. Dařilo se zde např. vinné révě, broskvoním, slivoním a hrušním.

Na rozhraní severní a západní strany musela být zeď vystavěna v 90. letech znovu o něco silněji, než byl původní plán. Došlo totiž ke zborcení v důsledku prudkých změn teplot a podmáčení.

Zavlažování zahrady bylo zajištěno takto: „První rourou uloženou pod severní zdí, byla voda přiváděna z mlýnského náhonu do hlavního vybetonovaného bazénu, odtud pak vytékala do sedmi potrubím propojených cihlových kruhových studní vybudovaných při severovýchodní zdi. Druhá roura položená rovněž pod severní zdí vedla vodu z náhonu do pískovcového bazénu ve středu zahrady. Z bazénu voda odtékala do tří potrubím propojených nádrží a z nich byla příkopky přes soustavy stavidel přeronomých hrázek rozváděna po střední a západní části zahrady.“ Tento systém zde vzniknul pravděpodobně kolem roku 1840.

Zahrada měla vždy velmi kvalitní půdní profil s hlubokou ornicí. V jednotlivých částech se střídaly pěstované plodiny – zelenina, rané brambory, chřest, jahody, atd. Postupně se sortiment rozšiřoval o další ovocné stromy a keře - angrešty, rybízy. Dále se pěstovaly okrasné květiny k řezu. Ty se vysazovaly do šestimetrových pásů v obvodu zdi, kolem toho vedla okružní cesta. Cibuloviny (tulipány a narcisy) se vysazovaly v severním cípu zahrady. (Mertlík & Kebort 1994)

Proměny zahrady zachycují historické mapy níže. Demonstrovány jsou mapy z portálu ČÚZK a archiválie, které poskytnul SOA Zámrs. Sběrka náchodského panství není v SOA Zámrsku inventarizována, tudíž většinou nebylo možné dohledat autora, dataci ani měřítko – tyto informace jsou tedy uvedeny dle slov odborného pracovníka archivu, či je lze s menšími odchylkami odvozovat od jiných mapových plánů.

1799
1820
pol. 19. stol.

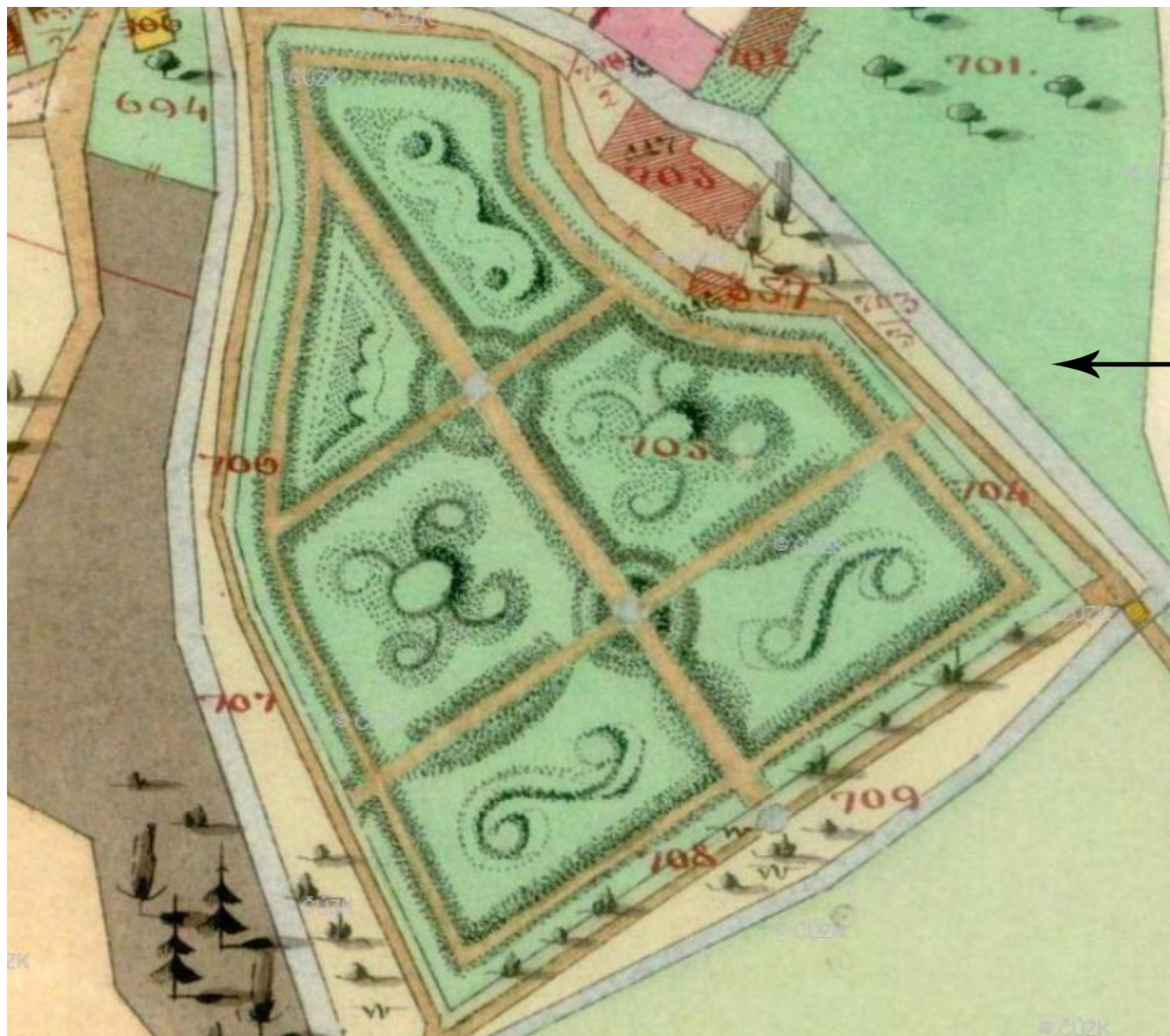
Obr. 4.27: Část mapy parku v Ratibořicích - 1799 (SOA Zámrsk, font Velkostatek Náchod)

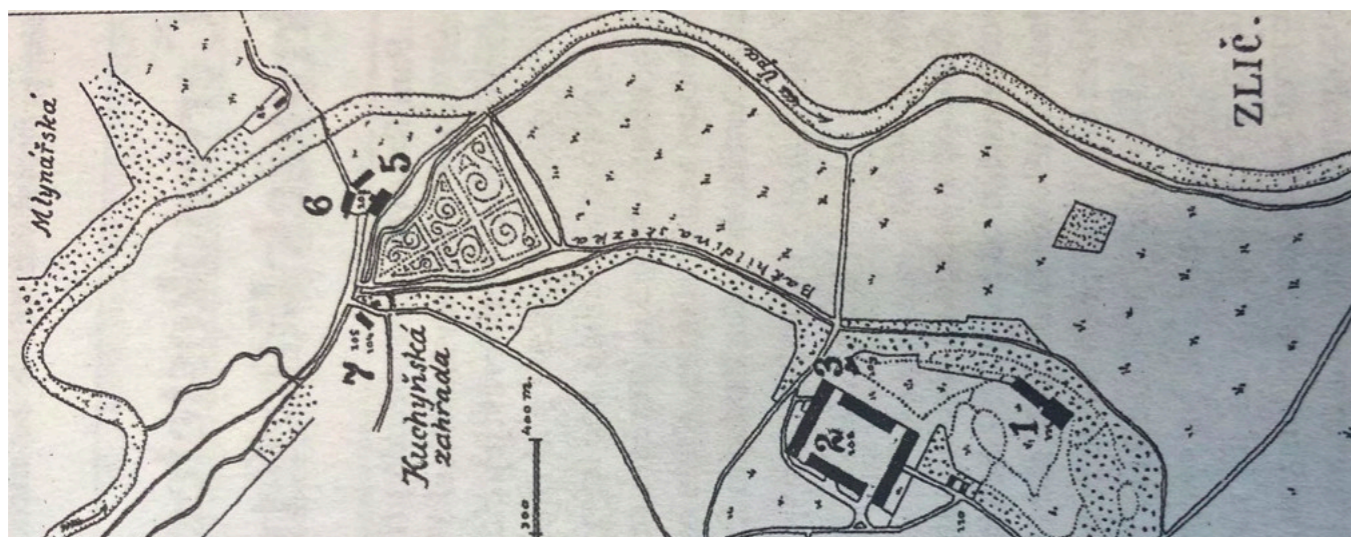
Obr. 4.28: Mapy parku v Ratibořicích - zřejmě 1820 (SOA v Zámrsku, font Velkostatek Náchod)

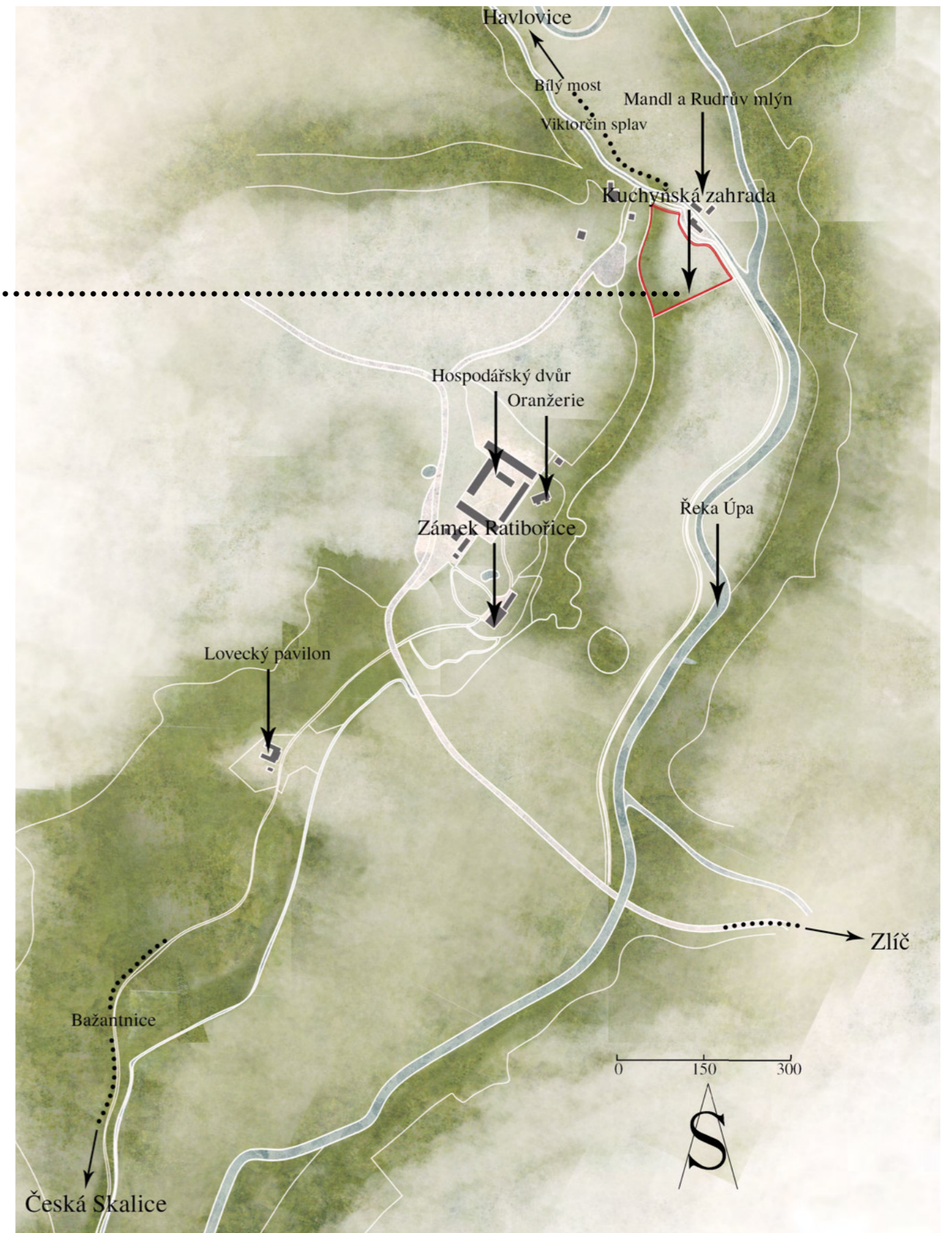
Obr. 4.29: Část mapy parku v Ratibořicích - zřejmě polovina 19. století (SOA v Zámrsku, font Velkostatek Náchod)

Obr. 4.30: Kuchyňská zahrada 1840 (ČUZK)

Obr. 4.31: Část vyobrazení Ratibořic dle mapy z roku 1840 (Kebort & Mertlík 1997)

Obr. 4.32.: Schématická mapa Babiččina údolí (Upraveno z mapy ČUZK 2021)

4.5 Současný stav řešeného území

Kuchyňská zahrada se nachází v blízkosti Rudrova mlýna. Uzavřená ve výběžku mezi Bathildinou stezkou a cestou vedoucí k mandlu, která lemují řeku Úpu.

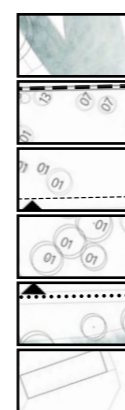
Obecné informace o pozemku:

- Parcelní číslo: 705
- Obec: Česká Skalice [573990]
- Katastrální území: Ratibořice u České Skalice [621706]
- Výměra [m²]: 18343
- Typ parcely: Parcela katastru nemovitostí
- Druh pozemku: zahrada
- Vlastnické právo: Česká republika
- Příslušnost hospodařit s majetkem státu: Národní památkový ústav, Valdštejnské náměstí 162/3, Malá Strana, 11800 Praha 1

Obr. 4.33: Označení parcely (Upraveno z mapy ČUZK)

LEGENDA K VÝKRESU 4.34

- Vodní plochy
- Ohraničení zdí
- Ohraničení plotem
- Stromy a keře
- Pohyb osob
- Hranice parcel

- 01** Starý sad jádrovín
- 02** Treláž s *Vitis vinifera*
- 03** Studna
- 04** Přístřešek
- 05** Mladé jabloně
- 06** Řeka Úpa
- 07** Potok
- 08** Mandl
- 09** Mlýnský náhon
- 10** Vodní prvek

- 01 *Malus sp.*
- 02 *Mespilus germanica*
- 03 *Cydonia oblonga*
- 04 *Prunus domestica*
- 05 *Vitis vinifera*
- 06 *Rubus fruticosus*
- 07 *Prunus spinosa*
- 08 *Sequoiadendron giganteum*
- 09 *Hydrangea paniculata*
- 10 *Pyrus sp.*
- 11 *Prunus avium*
- 12 *Hedera helix*
- 13 *Acer pseudoplatanus*
- 14 *Thuja occidentalis*
- 15 *Rosa canina*

Obr. 4.34: Výkres současného stavu

Obr. 4.35.: Část sadu (Foto autorky)

Obr. 4.38: Mladé jabloně (Foto autorky)

Obr. 4.36: Vchod do zahrady (Foto autorky)

Obr. 4.37: Přístřešek (Foto autorky)

Obr. 4.39: Severovýchodní část zdi (Foto autorky)

Obr. 4.40: Východní část zdi (Foto autorky)

Obr. 4.41: Cíp kuchyňské zahrady (Foto autorky)

Obr. 4.42: Cíp kuchyňské zahrady (Foto autorky)

Obr. 4.43: Vchod do zahrady (Foto autorky)

Obr. 4.46: Starý sad (Foto autorky)

Obr. 4.44: Starý sad (Foto autorky)

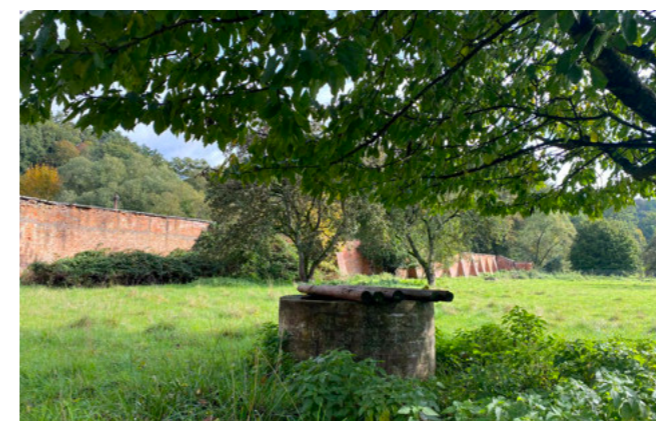
Obr. 4.45: Neudržovaná vegetace (Foto autorky)

Obr. 4.47: Zřejmě zbytky vodní nádrže (Foto autorky)

Obr. 4.48: Studna (Foto autorky)

Obr. 4.49: Studna (Foto autorky)

Obr. 4.50: Starý sad (Foto autorky)

5 Projektová část

5.1 Koncept řešení

Vzhledem k velmi špatnému stavu kuchyňské zahrady, je nutné uvažovat o poměrně radikálním novém řešení. V rámci bakalářské práce se bohužel nepodařilo dohledat konkrétní archivní zdroj, který by se vztahoval přímo ke kuchyňské zahradě. Nový koncept řešení tedy vychází z historických map poskytnutých k bádání SOA v Zámrsku a nalezených na online mapovém portálu ČUZK, jež zachycují celý park a tedy i řešený prostor. Z těchto zdrojů, je možné vypožorovat klasicistní členění zahrady, jež je zřejmé především z její cestní sítě. Historické podklady zachycují okružní cestu kolem zahrady, cestu nacházející se zřejmě na hlavní ose a dvě cesty, jež jí protínají. Na jejich průniku jsou zachyceny dva vodní prvky. Tímto rozdělením zahrady vznikly sekce pro pěstování užitkových rostlin.

Další poznatky vztahující se k historii zahrady byly nastudovány z článku místního periodika „Rodným krajem“, kde autor článku Mertlík (1997) - zahradník na zámku v Ratibořicích, blíže specifikuje pěstované rostliny a jejich umístění v zahradě, historický zavlažovací systém atd.

Cílem nového řešení zahrady je navrátit jí zpět reprezentativní formu, která by respektovala historický charakter a zároveň byla zahrada využitelná v současnosti. Zde se tedy nabízí myšlenka, že by její výpěstky mohla odebírat firma zpracovávající bylinný a jiný rostlinný materiál.

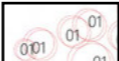

5.2 Návrh kácení a rušení nevhodných technických prvků

V prostoru kuchyňské zahrady se nachází mnoho neudržované vegetace, jež by mohla ohrozit pohyb osob na pozemku. Některé stromy jsou totiž ve špatném zdravotním stavu vzhledem k jejich vysokému věku. Jiné dřeviny byly do zahrady zavlčeny jako nálety.

Návrh kácení tedy zahrnuje ovocné stromy ve velmi špatném zdravotním stavu, náletové dřeviny a také dřeviny, jež se svým umístěním zjevně vymykají novému konceptu prostoru. Dřeviny budou pokáceny postupně s maximálním ohledem na vegetaci, která je určena k ponechání.

Odstraněny budou také dva nevzhledné přístřešky, které do zahrady zjevně nepatří a kruhový vodní prvek v dezolátním stavu.

LEGENDA K VÝKRESU 5.1

	Dřeviny a prvky k odstranění	01 <i>Malus sp.</i>	10 <i>Pyrus sp.</i>
	Dřeviny k ponechání	02 <i>Mespilus germanica</i>	11 <i>Prunus avium</i>
	Vodní plochy	03 <i>Cydonia oblonga</i>	12 <i>Hedera helix</i>
		04 <i>Prunus domestica</i>	13 <i>Acer pseudoplatanus</i>
		05 <i>Vitis vinifera</i>	14 <i>Thuja occidentalis</i>
		06 <i>Rubus fruticosus</i>	15 <i>Rosa canina</i>
		07 <i>Prunus spinosa</i>	
		08 <i>Sequoiadendron giganteum</i>	
		09 <i>Hydrangea paniculata</i>	

Obr. 5.1: Návrh kácení a bourání

5.3 Inspirace návrhu

Obr. 5.2.: Bylinková zahrada na Kuksu (vikendotevrenychzahrad.cz)

Obr. 5.4: Kuchyňská zahrada zámku v Miloticích (Ateliér Krejčířikovi 2019)

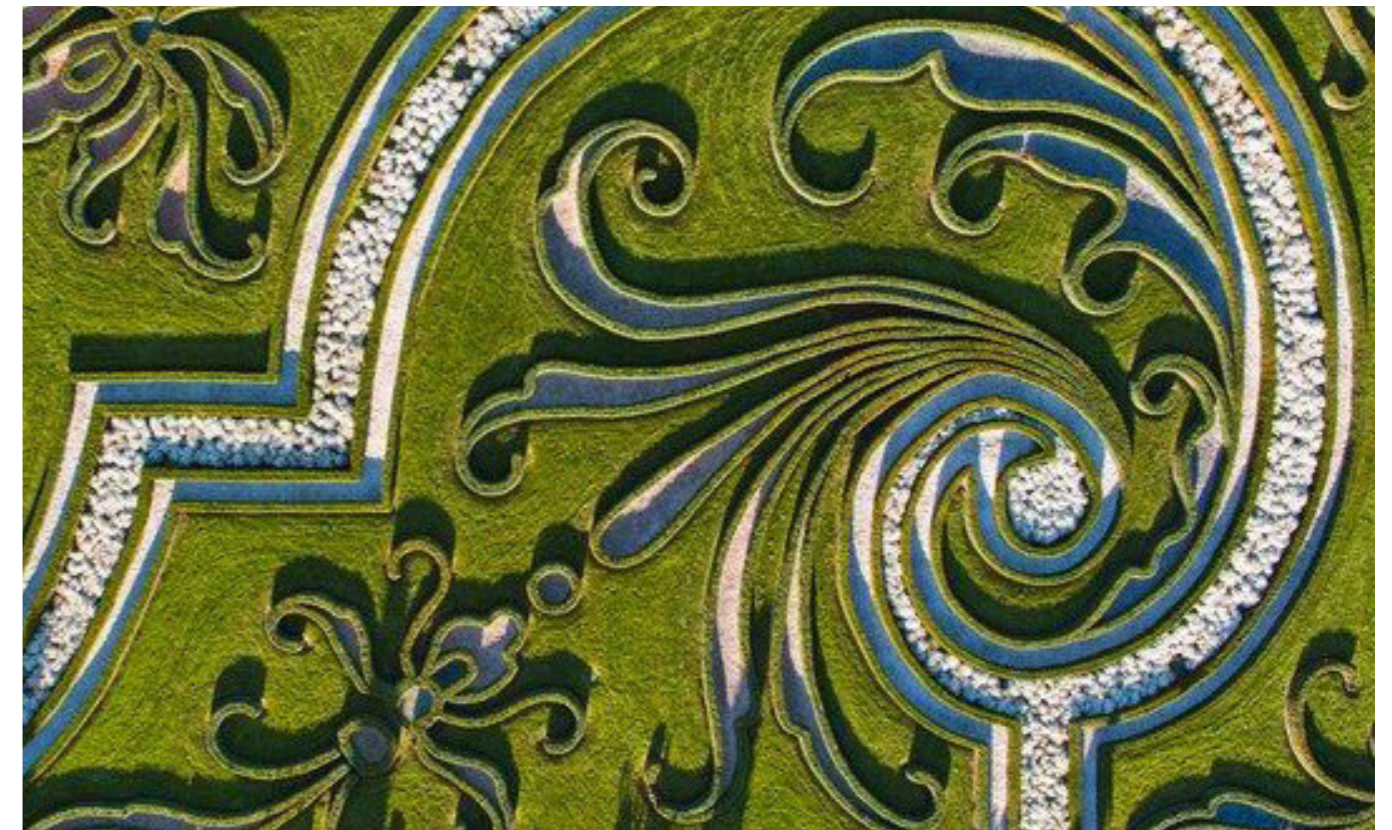
Obr. 5.3: Kuchyňská zahrada zámku Villandry (chateauvillandry.fr)

Obr. 5.5: Kuchyňská zahrada zámku v Miloticích (Ateliér Krejčířikovi 2019)

Obr. 5.6: Jabloňový sad (Milano 2017)

Obr. 5.9: The Great Garden at the Herrenhaeuser Gardens in Hanover (Julien 2016)

Obr. 5.7: Zahrada v Provence (rivercity.newsquads.club)

Obr. 5.8: Zahrada v Toskánsku (Gardin 2013)

Obr. 5.10: Zahrada v Toskánsku (Gardin 2010)

Obr. 5.11: Formální výsadba cibulovin (Peukerto 2016)

Obr. 5.12: Broderie (Vatrasová 2018)

Obr. 5.13: Formální výsadba zeleniny (Simon-tourist.cz)

LEGENDA

- Travnaté plochy
- Keřové a trvalkové výsadby
- Bylinné a zeleninové záhony
- Vodní plochy
- Zpevněné plochy
- Stromy a keře
- Střechy budov v okolí

relaxační místo

zeleninové záhony

skladovací prostory

treláž s vínem

altán

skladovací prostory

skupiny ovocných keřů

bylinné záhony

sad peckovin

relaxační místo

relaxační místo

starý sad jádrovin

0 50

Obr. 5.14: Půdorys návrhu

relaxační místo

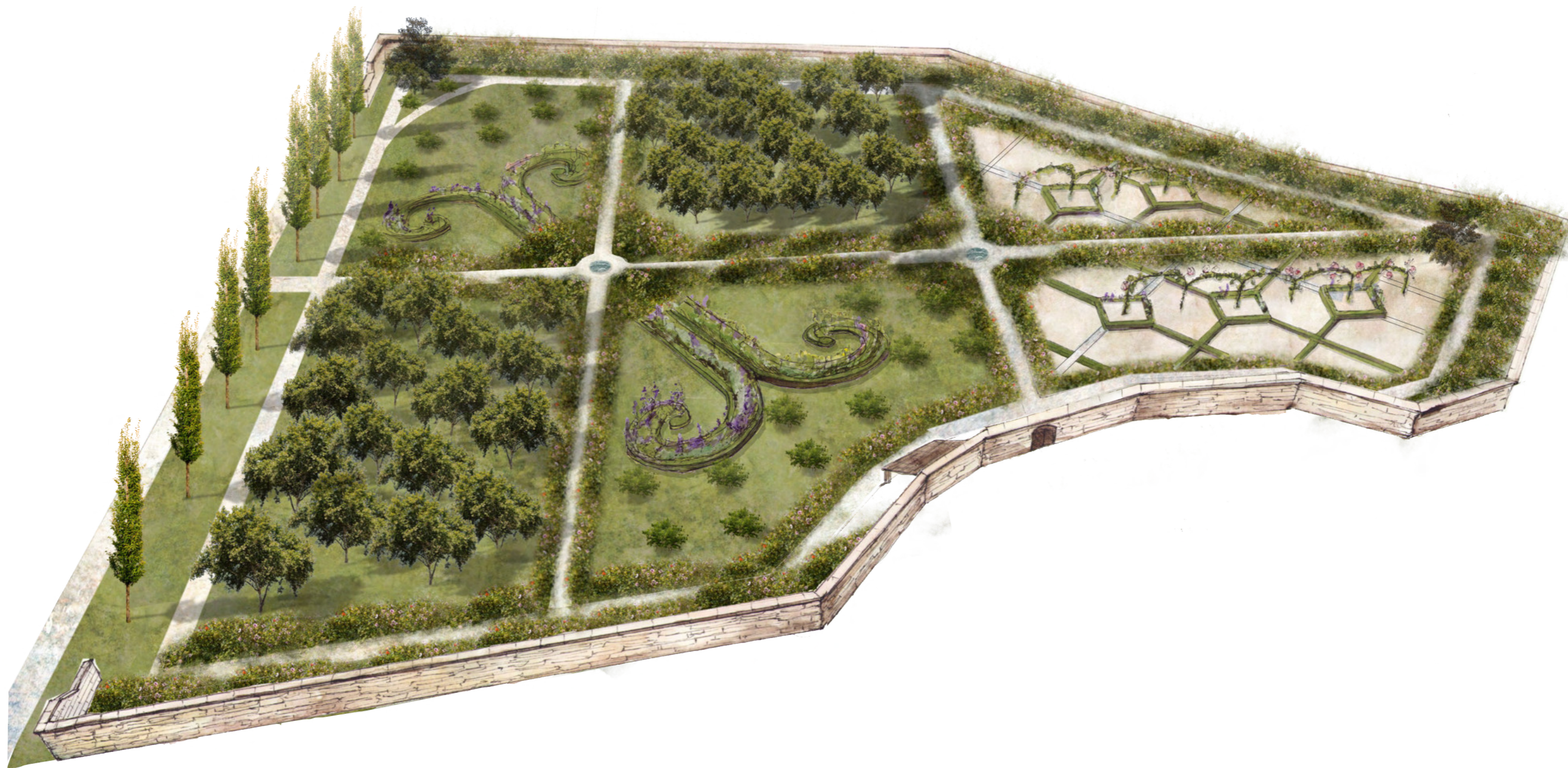
5.4 Návrh

V novém konceptu se odráží původní osově členění zahrady pomocí cestní sítě a další prvky zřejmě z historických map jako jsou například dva bazény na průniku cest. Ústředním motivem je podélná osa a dva ovocné sady. Sady jsou nosným prvkem a kostrou celého návrhu. Využit by měl být starý sad jádrovin, jež se na pozemku nachází. Tento sad je ještě doplněn o druhý sad peckovin, který by se ale již nalézal v jiné slunnější a teplejší části zahrady. Tím by vznikla vyvážená kompozice dvou nosných prvků návrhu. Podélná osa je umocněna růžovou besídkou a trvalkovou výsadbou. Tyto dva prvky by měly pozorovatele nasměrovat na průhled celou zahradou, jež by navázal až na údolní louky.

Zeleninové a bylinkové záhony jsou uspořádané do figur, pro které historická mapa sloužila pouze jako inspirace. Stejně tak jsou inspirovány například zeleninovou zahradou zámku Villandry, bylinkovou zahradou na Kuksu nebo třeba kuchyňskou zahradou v Miloticích. Jednotlivé záhony jsou od sebe členěny stříhaným živým plotem z *Lonicera pileata* nebo úzkými cestičkami, tak aby byl umožněn přístup ke každému záhonu zvlášť.

Výpěstky užitkových rostlin zahrady je možné ihned po sklizni složit v zastřešených prostorách u vchodu do zahrady a následně je přesunout do skladovacích prostor Rudrova mlýna.

Celou zahradou povede okružní cesta, kolem které budou trvalkové výsadby a také zastavení v podobě laviček.

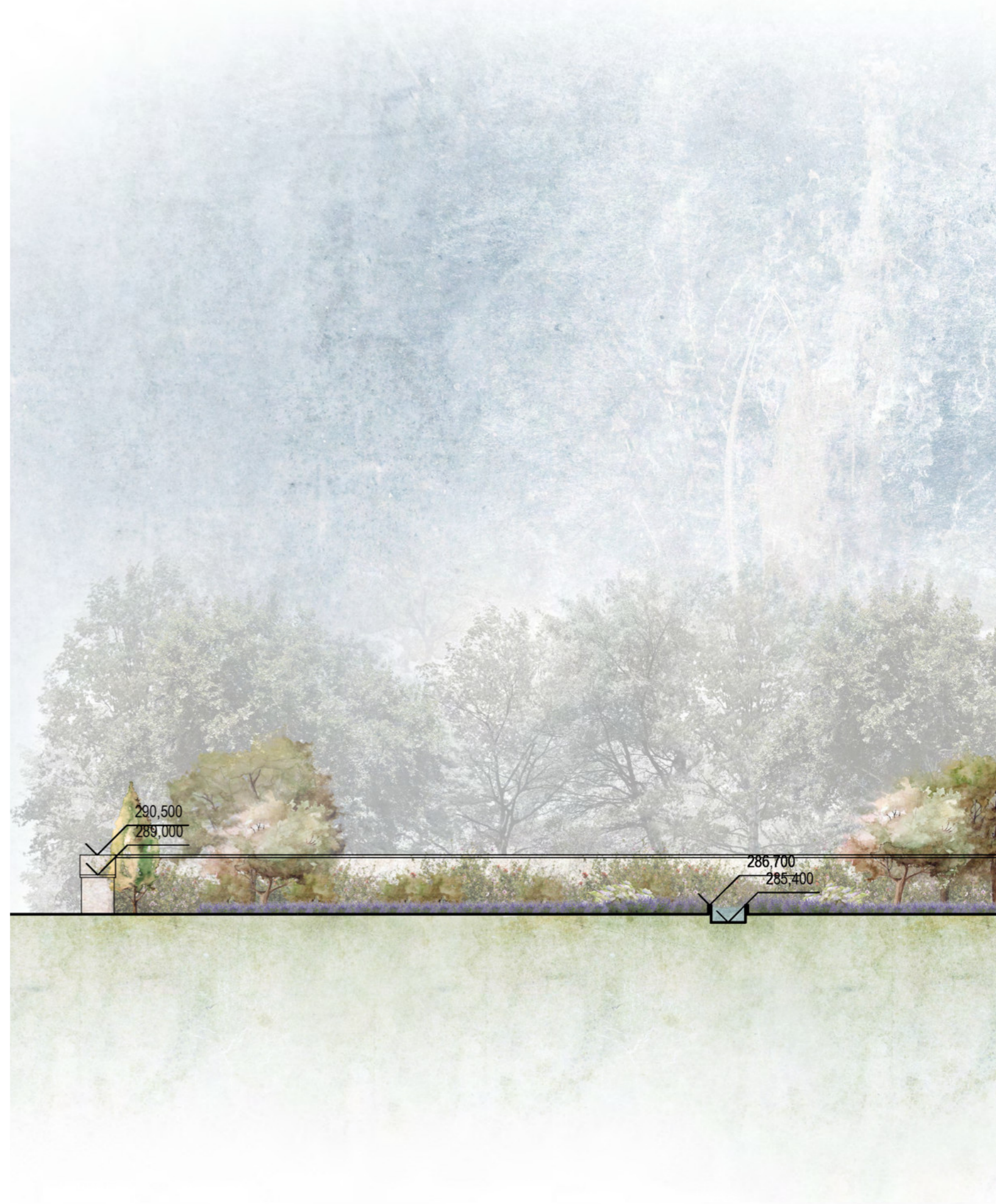

Obr. 5.15: Nadhledová perspektiva

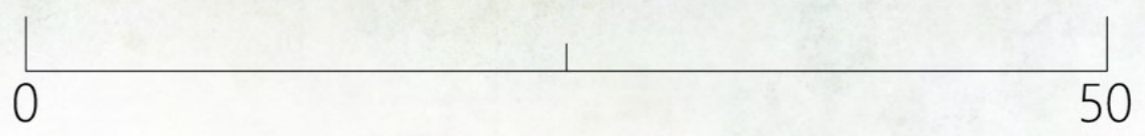
5.5 Řezopohled

Obr. 5.16: Označení řezopohledu A - A'

Obr. 5.17: Řezopohled A - A'

5.6 Vizualizace

Obr. 5.18: Vizualizace

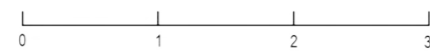
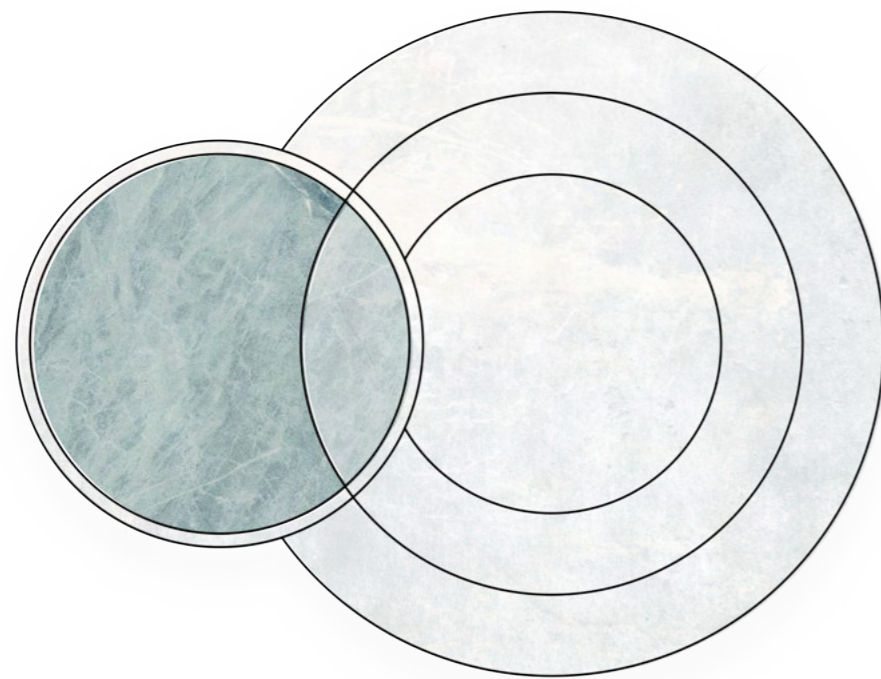
Obr. 5.19: Vizualizace

5.7 Řešení technických detailů

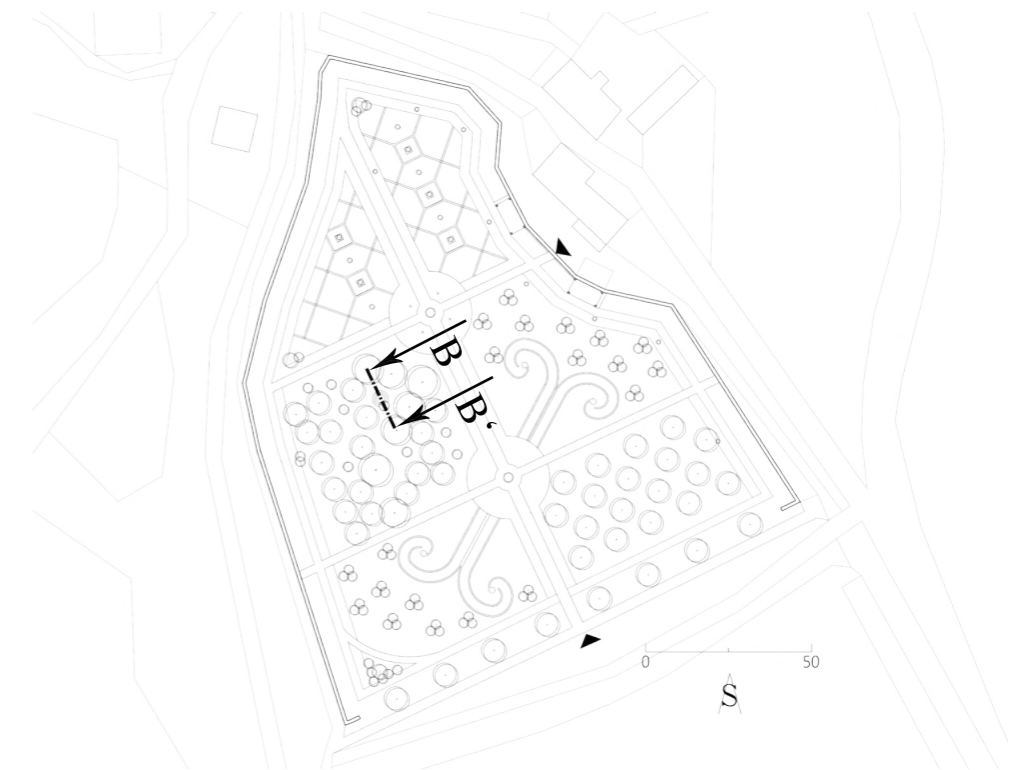
5.7.1 „Pod korunami starých jabloní“

Inspirací k vytvoření návrhu tohoto prvku bylo především kouzlo starých časů a úcta k minulosti, k čemuž nejvíce přispělo právě umístění mobiliáře. Měl by se totiž nacházet uprostřed sadu starých jabloní. Dle slov místních se zde nachází ovocné stromy ještě z dob kněžny Zaháňské. Jedná se v podstatě o relaxační místo složené z kamenných schodů a malé vodní nádrže. Tvar mobiliáře vznikl prostým průnikem kruhů a jejich následným výstupem do prostoru.

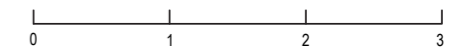
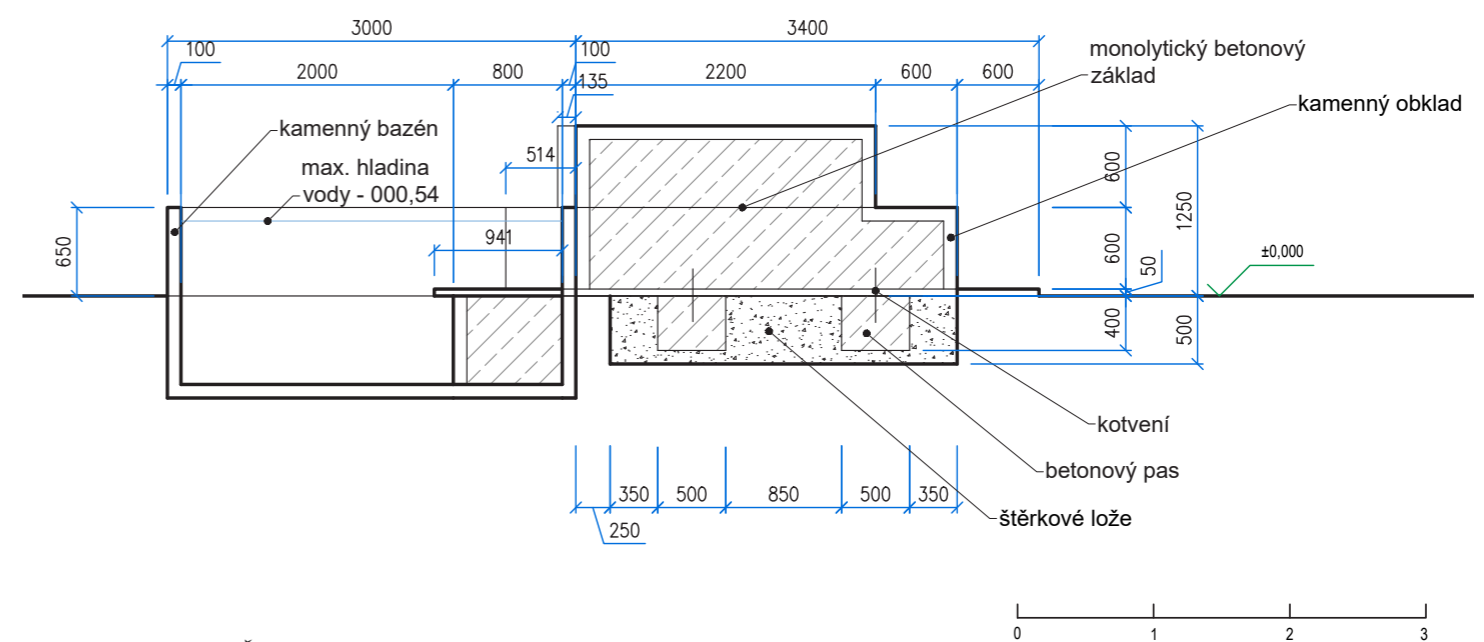
Prvek bude mít betonový základ, který bude obložený kamenem. Základy se zapustí 500 mm do země a uloží na štěrkové lože. Vodní nádrž bude napojena na zavlažovací systém zahrady.

Obr. 5.20: Půdorys technického detailu

Obr. 5.21: Označení řezopohledu B - B'

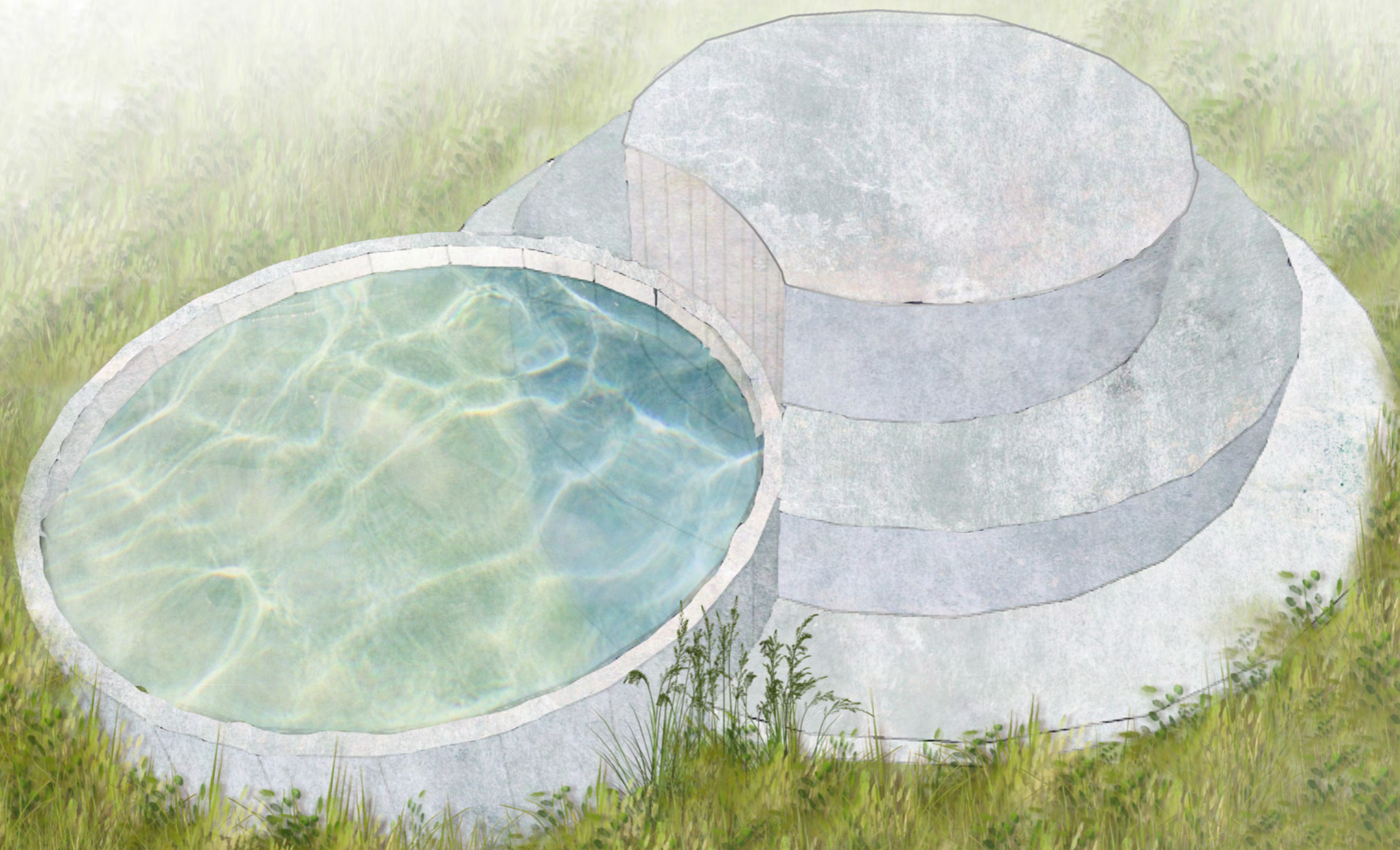

Obr. 5.22: Řez technickým detailem

Obr. 5.23: Řezopohled B - B'

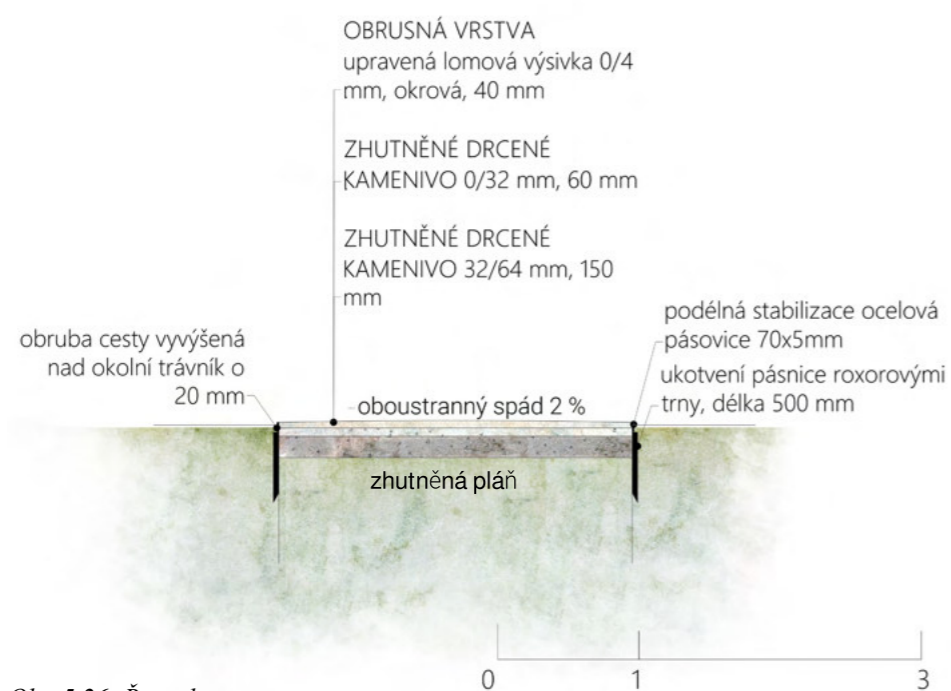
Obr. 5.25: Vizualizace

5.7.2 Mlatové cesty

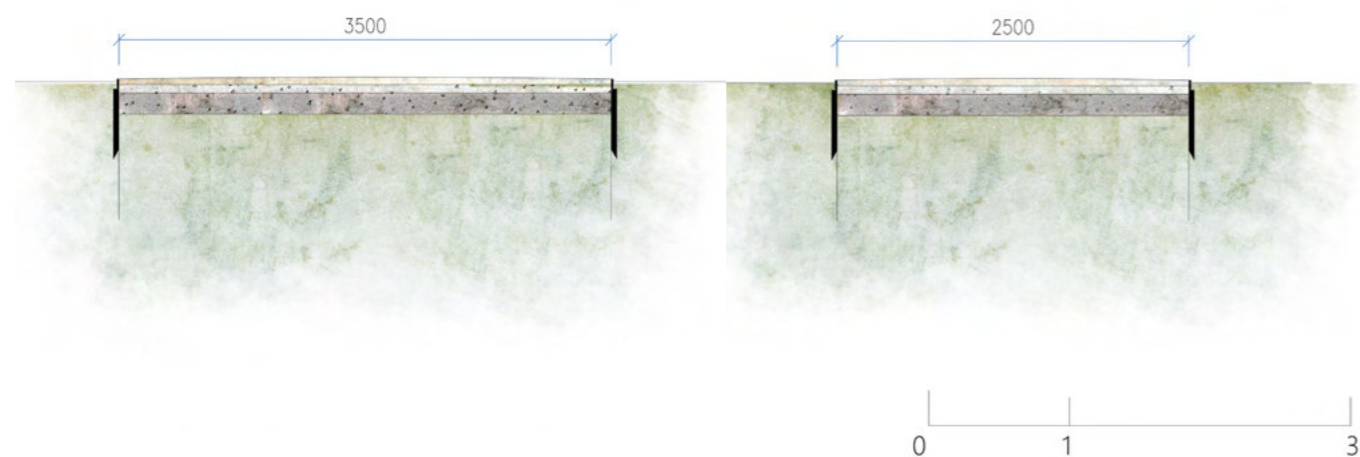
V rámci terénních úprav budou založeny nové mlatové cesty složené z následujících vrstev:

- Ochranná vrstva - nejspodnější vrstva uložena na hutněné pláni, ze zhutněného drceného kameniva frakce 32/64 mm. Tloušťka této vrstvy bude 150 mm.
- Podkladová vrstva - uložena na ochranné, složena z drceného kameniva frakce 0/32 mm, tloušťka této vrstvy bude 60 mm.
- Obrusná vrstva – z mlátu 0-4 mm, tloušťka této vrstvy bude 40 mm

Cesty budou mít oboustranný spád 2 % umožňující odtok vody do okolí, přičemž obruba cesty bude vyvýšena 20 mm nad okolní trávník, či záhon. Souvrství bude podélně stabilizováno pomocí ocelové pásovice ukotvené roxorovými trny do země.

Obr. 5.26: Řez mlatovou cestou

Obr. 5.27: Řez mlatovou cestou

Obr. 5.28: Řez mlatovou cestou

5.8 Osazovací plány

Obr. 5.29: Ilustrační obrázek výsadeb (Foto autorky)

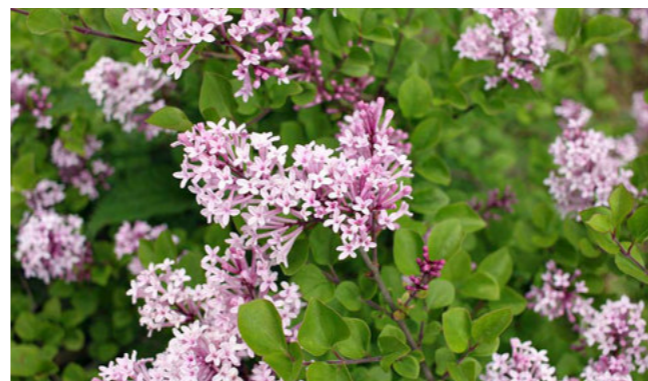
5.8.2 Okrasné záhony

5.30: *Buddleia davidii* 'Ile de Franc' (baumschule-horstmann.)

5.31: *Prunus laurocerasus* 'Caucasica' (havlis.cz)

5.37: *Syringa meyeri* 'Palibin' (gardenia.net)

5.38: *Hydrangea petiolaris* (caribbeangardenseed.com)

5.32: *Rosa canina* (i.pinimg.com)

5.33: *Rosa rugosa* 'Blanc Double de Coubert' (gardenia.net)

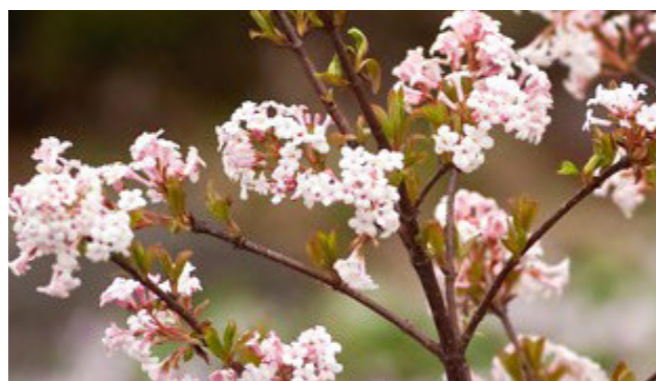
5.39: *Hydrangea arborescens* 'Grandiflora' (florapack.cz)

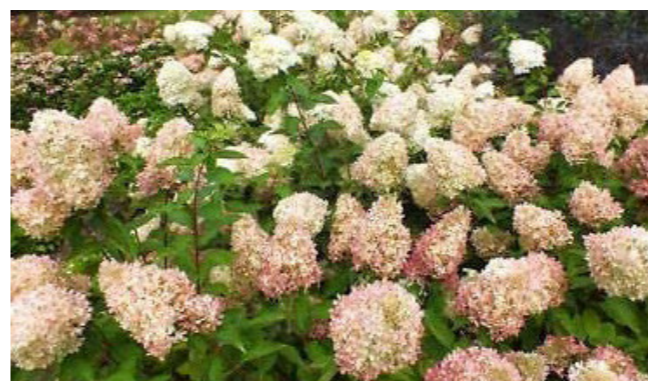
5.40: *Rosa* 'PN Uetersen Klosterrose' (zahradnictvi-flos.cz)

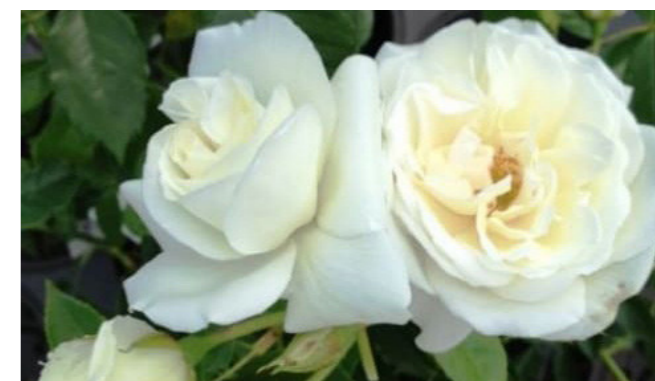
5.34: *Syringa vulgaris* 'President Grévy' (jardins-du-monde.be)

5.35: *Viburnum farreri* (havlis.cz)

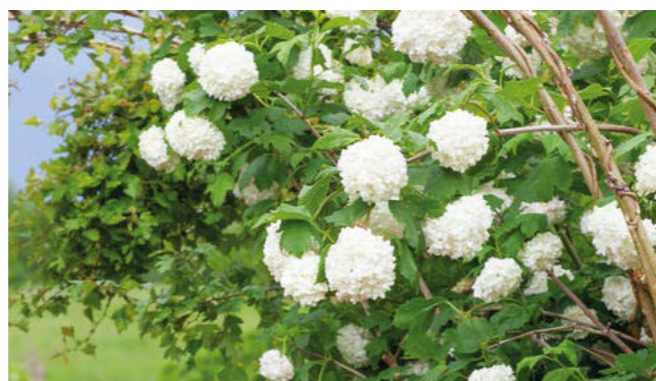
5.41: *Hydrangea paniculata* 'Phantom' (nejlevnejsizahradnik.cz)

5.42: *Rosa* PN 'White Climber' (zahradnictvi-flos.cz)

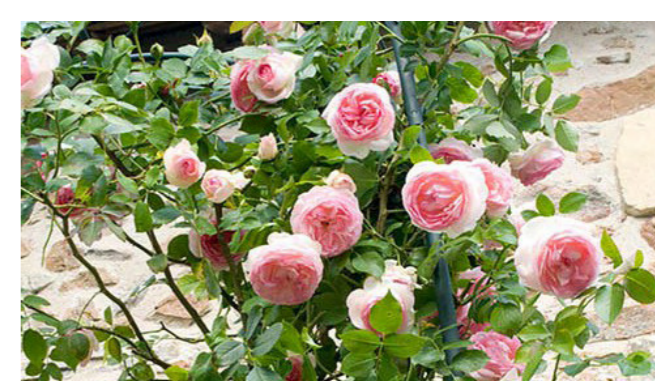
5.35: *Syringa vulgaris* 'Lebioduszka' (jardins-du-monde.be)

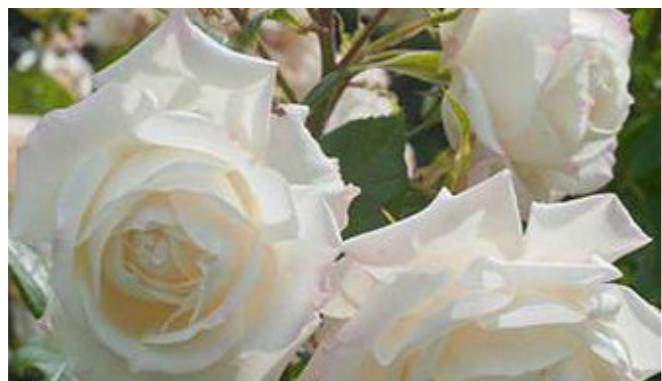
5.36: *Viburnum opulus* 'ROSEUM' (sarahraven.com)

5.43: *Hydrangea paniculata* 'Unique' (hydrangeawallpaper.blogspot.com)

5.44: *Rosa* PN 'Eden Rose' (gardenia.net)

5.45: *Rosa* PN 'Alaska' (paramountplants.co.uk)

5.46: *Rosa* PN 'Aglaiia' (lens-roses.com)

5.47: *Lonicera pileata* (havlis.cz)

5.48: *Rosa* PK 'Crystal Fairy' (zahradnictvi-flos.cz)

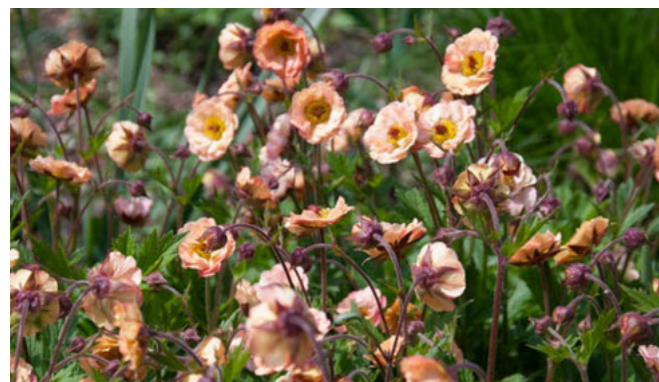
Číslo	Název	Stanoviště	Výška v m
26	<i>Rosa rugosa</i> 'Blanc Double de Coubert'	Slunce/polos./vlhko	1,5
27	<i>Viburnum farreri</i>	Slunce/polostín/vlhko	3
28	<i>Viburnum opulus</i> 'ROSEUM'	Slunce/polostín	4
29	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	Slunce/polos./vlhko/přís.	1,5
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	Slunce/polostín/vlhko	2
31	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Phantom'	Slunce/polostín/vlhko	2
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	Slunce/polostín/vlhko	3
33	<i>Hydrangea petiolaris</i>	Slunce/polostín/vlhko	-
34	<i>Rosa</i> PN 'Uetersen Klosterrose'	Slunce/mírné sucho	-
35	<i>Rosa</i> PN 'White Climber'	Slunce/vlhko	-
36	<i>Rosa</i> PN 'Eden Rose'	Slunce/vlhko	-
37	<i>Rosa</i> PN 'Alaska'	Slunce/polostín/vlhko	-
38	<i>Rosa</i> PN 'Aglaiia'	Slunce/polostín/vlhko	
39	<i>Lonicera pileata</i>	Slunce/polos./vlhko/přís.	1
40	<i>Hedera helix</i>	Slunce/polos./vlhko/přís.	-
41	<i>Rosa</i> PK 'Crystal Fairy'	Slunce/vlhko/přís.	0,6
42	<i>Buddleia davidii</i> 'Ile de Franc'	Slunce/polostín/přísušek	4
43	<i>Rosa canina</i>	Slunce/polostín/vlhko	2,5
44	<i>Syringa vulgaris</i> 'President Grévy'	Slunce/polos./vlhko/přís.	4,5
45	<i>Syringa vulgaris</i> 'Lebioduska'	Slunce/polos./vlhko/přís.	4,5
46	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Caucasica'	Stín/polostín/vlhko	4

Tabulka 5.3: Seznam okrasných keřů

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.

Tabulka 5.4: Kvetení okrasných keřů

Trvalky: stanoviště - slunce, mírně vlhko

5.50: *Geum rivale* 'Mai Tai' (gardenia.net)

5.51: *Veronicastrum virginicum* 'Album' (perenniculum.cz)

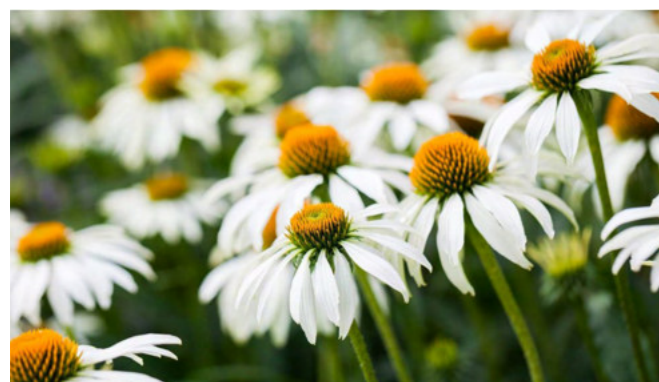

5.58: *Paeonia lactiflora* 'Königin Wilhelmin' (zahradnictvi-flos.cz)

Trvalky: stanoviště - slunce, mírný přísušek

5.59: *Perovskia atriplicifolia* 'Steel Blue' (udelamezahradu.cz)

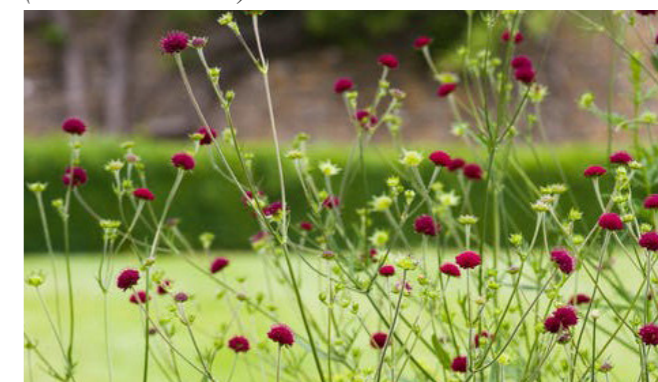
5.52: *Echinacea purpurea* 'ALBA' (levandule-online.cz)

5.53: *Veronicastrum virginicum* 'Erica' (havlis.cz)

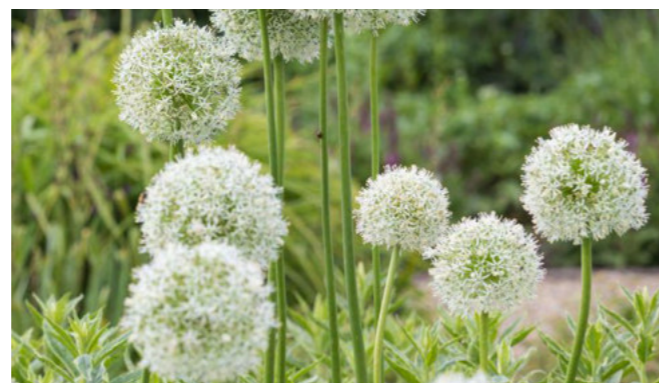
5.60: *Hemerocallis* 'Luxury Lace' (garden.org)

5.61: *Knautia macedonica* (sarahraven.com)

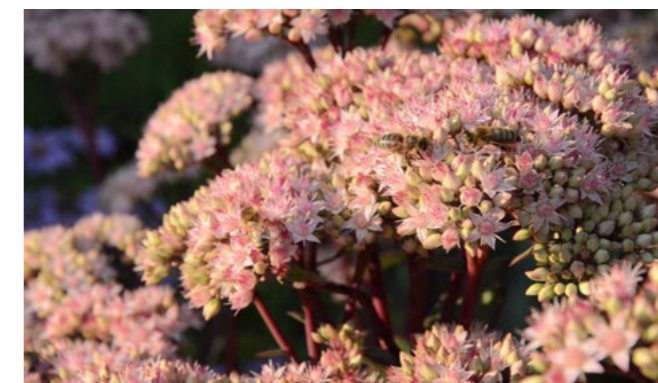
5.54: *Daucus carota* 'Dara' (gardenersworld.com)

5.55: *Allium stipitatum* 'MOUNT EVEREST' (fluwel.com)

5.62: *Alchemilla mollis* (crocus.co.uk)

5.63: *Sedum telephium* 'Matrona' (shutterstock.com)

5.56: *Verbascum phoeniceum* 'Southern Charm' (zahradnictvi-flos.cz)

5.57: *Salvia superba* 'Bordeau Rose' (zahrada-sazenice.cz)

5.64: *Landula angustifolia* 'Aromatico Autumn Blue' (magazinzahrada.cz)

5.65: *Nepeta* × *faassenii* 'Six Hills Giant' (garten-schlueter.de)

5.66: *Geranium pratense* (gardenersworld.com)

5.67: *Geranium pratense* 'Album' (shiptonbulbs.co.uk)

6.68: *Paeonia lactiflora* 'Gardenia' (garden.org)

5.69: *Geranium sanguineum* 'Apfelblüte' (pflanzmich.de)

Číslo	Název	Výška v m
1	<i>Geum rivale</i> 'Mai Tai'	0,5
2	<i>Echinacea purpurea</i> 'ALBA'	0,8
3	<i>Daucus carota</i> 'Dara'	1,2
4	<i>Verbascum phoeniceum</i> 'Southern Charm'	1,2
5	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Album'	1
6	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Erica'	1
7	<i>Allium stipitatum</i> 'MOUNT EVEREST'	0,8
8	<i>Salvia superba</i> 'Bordeau Rose'	0,3
9	<i>Paeonia lactiflora</i> 'Königin Wilhelmin'	0,9
10	<i>Hemerocallis</i> 'Luxury Lace'	0,8
11	<i>Alchemilla mollis</i>	0,4
12	<i>Landula angustifolia</i> 'Aromatico Autumn Blue'	0,5
13	<i>Perovskia atriplicifolia</i> 'Steel Blue'	0,9
14	<i>Knautia macedonica</i>	1
15	<i>Sedum telephium</i> 'Matrona'	0,6
16	<i>Nepeta × faassenii</i> 'Six Hills Giant'	0,5
17	<i>Geranium pratense</i>	0,6
18	<i>Geranium pratense</i> 'Album'	0,6
19	<i>Paeonia lactiflora</i> 'Gardenia'	0,8
20	<i>Geranium sanguineum</i> 'Apfelblüte'	0,4

Tabulka 5.5: Seznam okrasných keřů

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	IX.	IIX.

Tabulka 5.6: Kvetení okrasných keřů

Trvalky: stanoviště - stín, polostín, mírně vlhko

5.70: *Hosta sieboldiana* (zahradnictvi-flos.cz)

5.71: *Anemone japonica* 'Margarete' (dorsetperennials)

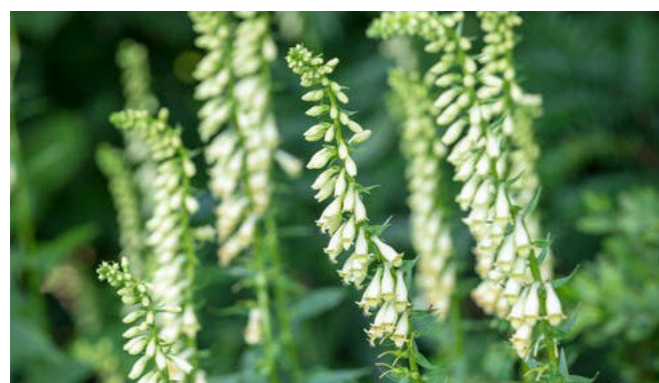

5.78: *Astrantia major* (perenniculum.cz)

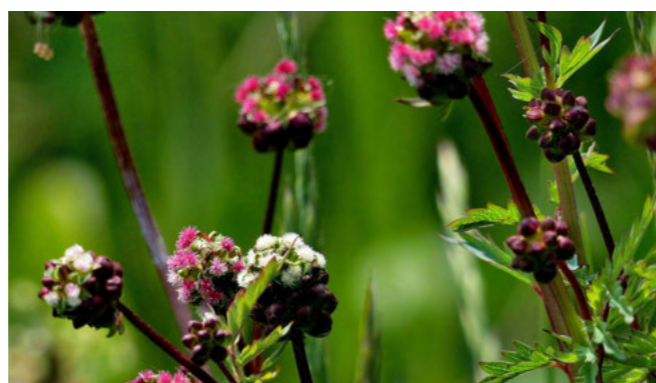
Cibuloviny

5.79: *Muscari* 'Valerie Finnis' (perenniculum.cz)

5.72: *Digitalis lutea* (sarahraven.com)

5.73: *Sanguisorba minor* (osiva-semena.cz)

5.80: *Tellima grandiflora* 'Forest Frost' (zahradnictvikrulichovi.cz)

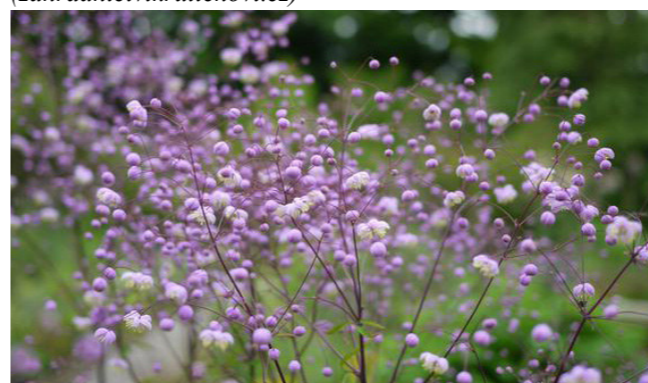
5.81: *Tulipa batalinii* 'Bright Gem' (commons.wikimedia.org)

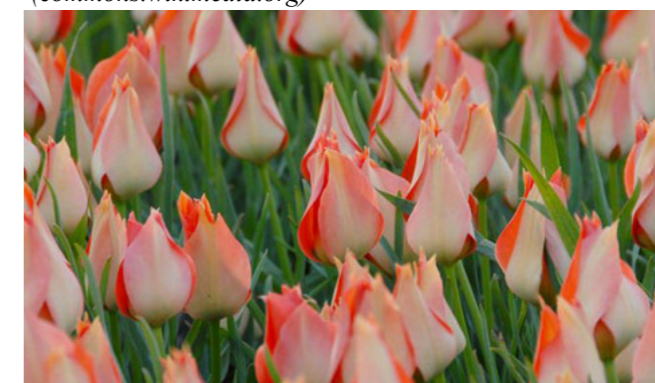
5.74: *Polygonatum multiflorum* (gardenia.net)

5.75: *Helleborus orientalis* (sunset.com)

5.82: *Thalictrum delavayi* (mountvenusnursery.com)

5.83: *Tulipa batalinii* 'Salmon Gem' (cswlandscaping.nl)

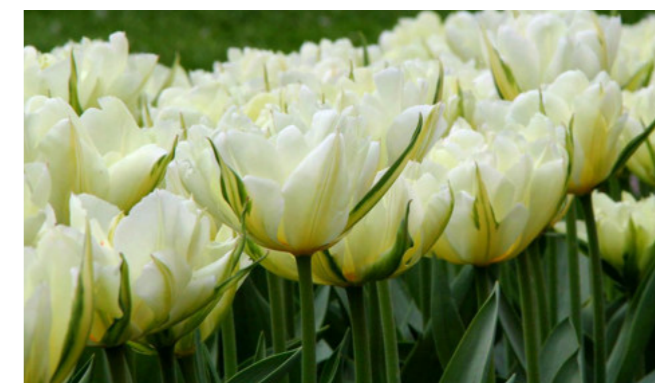
5.76: *Anemone hupehensis* var. 'Alba' (shop.schwermer-stauden.de)

5.77: *Helleborus* x *ballardiae* HGC 'Cinnamon Snow'® (helleborus.de)

5.84: *Campanula persicifolia* 'Grandiflora Alba' (baumschule-horstmann.de)

5.85: *Tulipa Fosteriana* 'Exotic Emperor' (farmergracy.o.uk)

Detail osázení A

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
20	<i>Amelanchier ovalis</i>	2	2
21	<i>Prunus cerasus</i> 'Morela pozdní'	6	1

Tabulka 5.9: Ovocné stromy

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
42	<i>Buddleia davidii</i> 'Ile de Franc'	4	11
43	<i>Rosa canina</i>	2,5	7
45	<i>Syringa vulgaris</i> 'Lebioduszka'	4,5	9
26	<i>Rosa rugosa</i> 'Blanc Double de Coubert'	1,5	19
28	<i>Viburnum opulus</i> 'ROSEUM'	4	4
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	18
31	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Phantom'	2	9
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	3	9
41	<i>Rosa PK</i> 'Crystal Fairy'	0,6	60
34	<i>Rosa PN</i> 'Uetersen Klosterrose'	-	5
35	<i>Rosa PN</i> 'White Climber'		3
37	<i>Rosa PN</i> 'Alaska'	-	6
29	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,5	4

Tabulka 5.10: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
12	<i>Landula angustifolia</i> 'Aromatico Autumn Blue'	0,5	1114
13	<i>Perovskia atriplicifolia</i> 'Steel Blue'	0,9	32
18	<i>Geranium pratense</i> 'Album'	0,6	265
20	<i>Geranium sanguineum</i> 'Apfelblüte'	0,4	320
16	<i>Nepeta × faassenii</i> 'Six Hills Giant'	0,5	16

Tabulka 5.11: Trvalky

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
9	<i>Paeonia lactiflora</i> 'Königin Wilhelmin'	2,5	7
19	<i>Paeonia lactiflora</i> 'Gardenia'	4,5	11

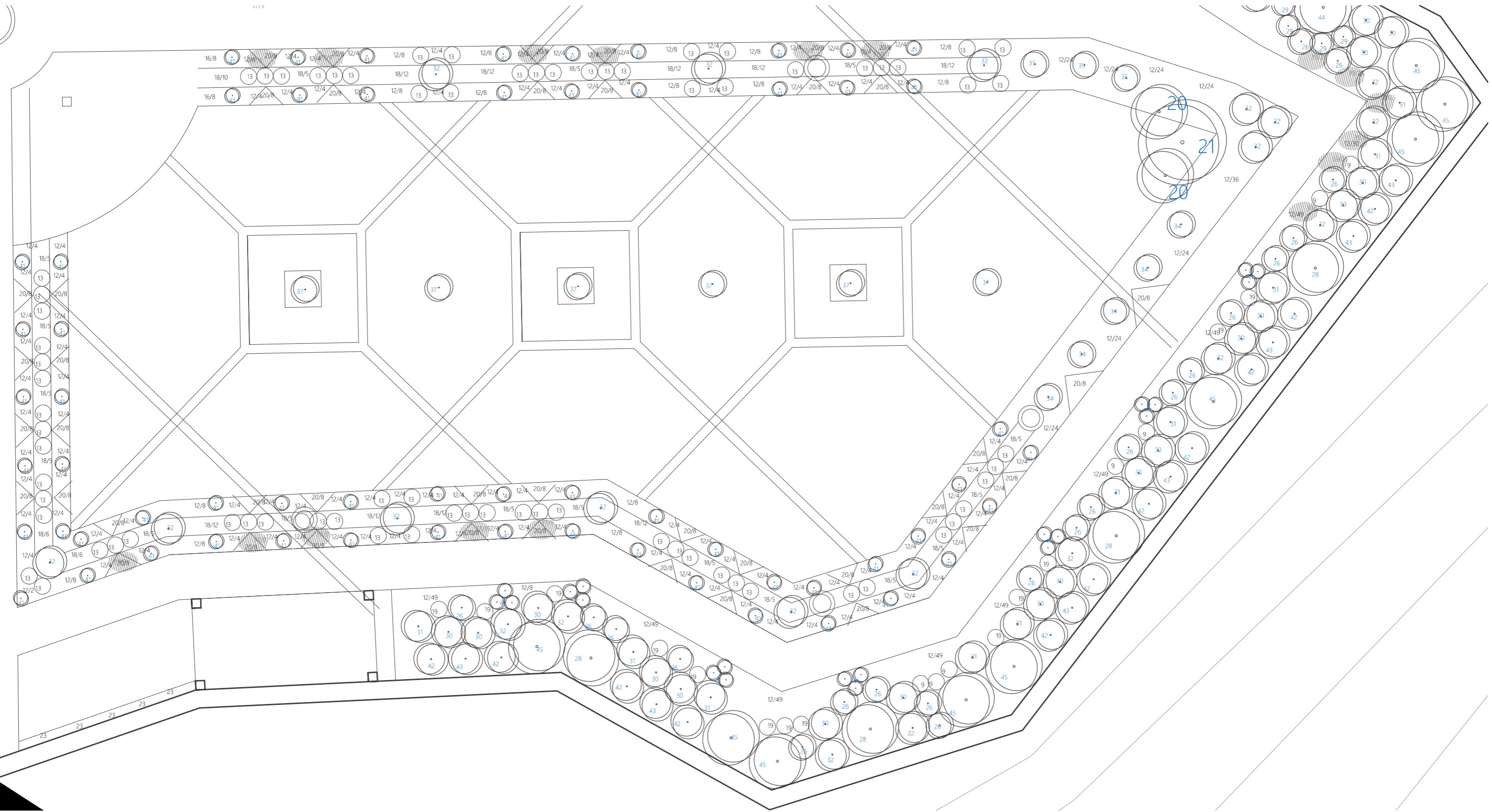
Tabulka 5.12: Trvalky

Číslo	Název cibuloviny	Výška v m	Počet ks
37	<i>Tulipa Fosteriana</i> 'Purissima'	0,4	36
38	<i>Tulipa Fosteriana</i> 'Albert Heijn'	0,3	18
39	<i>Leucojum vernum</i>	0,2	150

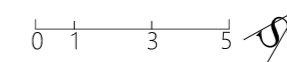
Tabulka 5.13: Cibuloviny

Obr. 5.90: Označení osazovacího plánu A

Obr. 5.91: Výkres osazovacího plánu A

Detail osázení B

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
20	<i>Amelanchier ovalis</i>	2	1
22	<i>Prunus avium</i> 'Halka ®'	6	1

Tabulka 5.14: Ovocné stromy

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
44	<i>Syringa vulgaris</i> 'President Grévy'	4,5	1
46	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Caucasica'	4	12
26	<i>Rosa rugosa</i> 'Blanc Double de Coubert'	1,5	2
29	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,5	5
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	12
31	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Phantom'	2	6
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	3	2
33	<i>Hydrangea petiolaris</i>	-	12
35	<i>Rosa</i> PN 'White Climber'	-	4
36	<i>Rosa</i> PN 'Eden Rose'	-	7
37	<i>Rosa</i> PN 'Alaska'	-	6
38	<i>Rosa</i> PN 'Aglaiia'	-	7
39	<i>Lonicera pileata</i>	1	
40	<i>Hedera helix</i>	-	123
41	<i>Rosa</i> PK 'Crystal Fairy'	0,6	36

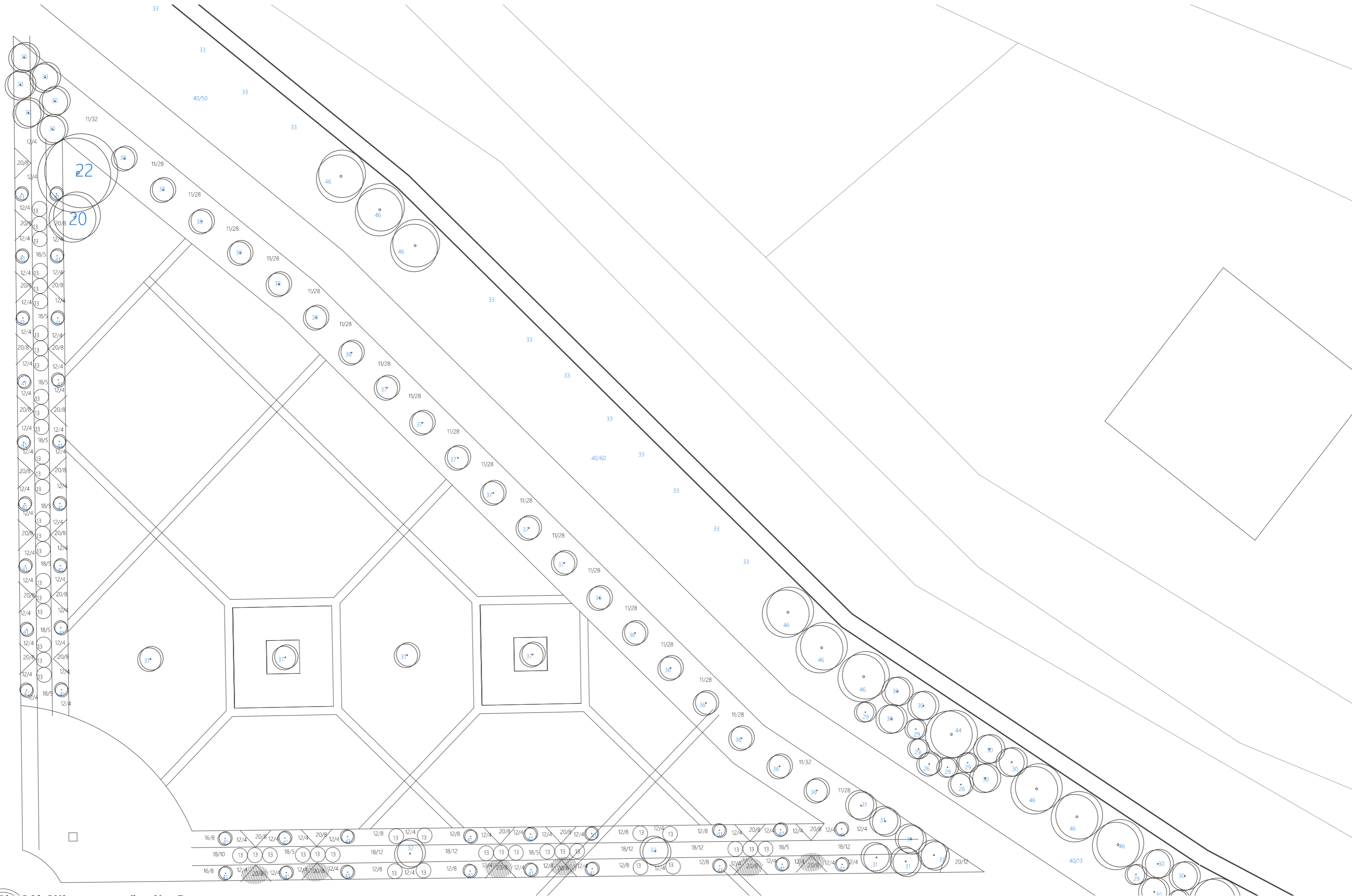
Tabulka 5.15: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
12	<i>Landula angustifolia</i> 'Aromatico Autumn Blue'	0,5	304
13	<i>Perovskia atriplicifolia</i> 'Steel Blue'	0,9	39
18	<i>Geranium pratense</i> 'Album'	0,6	125
20	<i>Geranium sanguineum</i> 'Apfelblüte'	0,4	136
11	<i>Alchemilla mollis</i>	0,4	540
16	<i>Nepeta</i> × <i>faassenii</i> 'Six Hills Giant'	0,5	16

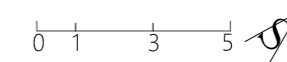
Tabulka 5.16: Trvalky

Obr. 5.92: Označení osazovacího plánu B

Obr. 5.93: Výkres osazovacího plánu B

Detail osázení C

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
2	<i>Malus sp.</i>	5	-
3	<i>Malus domestica</i> 'Api Hvězdovité'	3	3
4	<i>Malus domestica</i> 'Panenské české'	5	3
5	<i>Malus domestica</i> 'Smiřické vzácné'	5	3
6	<i>Malus domestica</i> 'Malinové holovouské'	5	2
7	<i>Malus domestica</i> 'Strýmka'	5	2
9	<i>Mespilus germanica</i>	7	-
10	<i>Pyrus sp.</i>	7	-

Tabulka 5.17: Ovocné dřeviny

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
23	<i>Syringa vulgaris</i> 'President Grévy'	4,5	3
25	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Caucasica'	4	10
29	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,5	35
40	<i>Hedera helix</i>	-	75
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	18

Tabulka 5.18: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
21	<i>Hosta sieboldiana</i>	0,6	492
22	<i>Digitalis lutea</i>	0,8	32
23	<i>Polygonatum multiflorum</i>	0,6	62
24	<i>Anemone hupehensis</i> var. 'Alba'	1	35
25	<i>Anemone japonica</i> 'Margarete'	1	38
26	<i>Sanguisorba minor</i>	1	19
27	<i>Helleborus orientalis</i>	0,4	146

Tabulka 5.19: Trvalky

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
28	<i>Helleborus</i> × <i>ballardiae</i> HGC 'Cinnamon Snow'®	0,5	116
29	<i>Astrantia major</i>	0,6	234
32	<i>Campanula persicifolia</i> 'Grandiflora Alba'	0,8	60
30	<i>Tellima grandiflora</i> 'Forest Frost'	0,4	480
31	<i>Thalictrum delavayi</i>	1,5	12

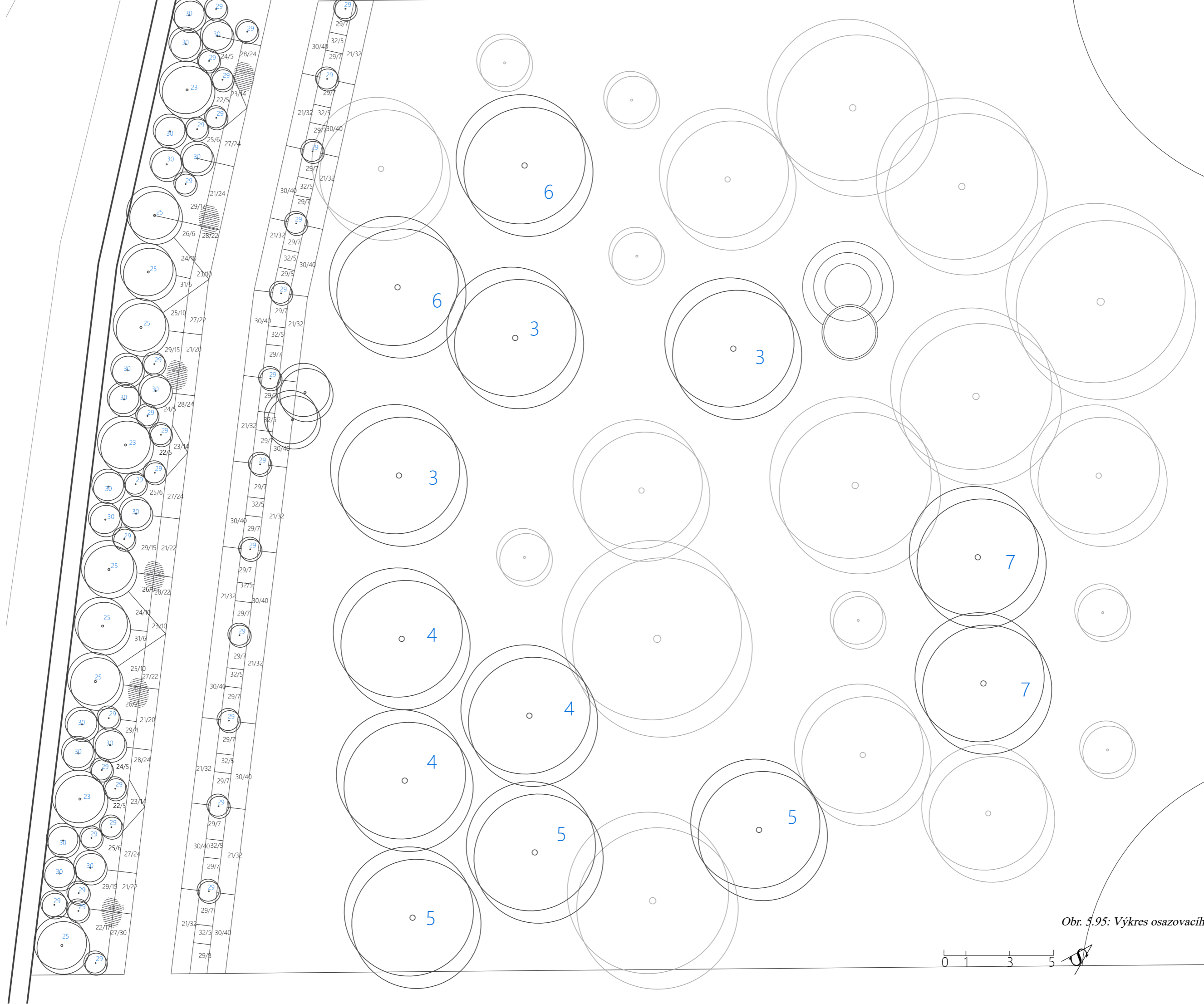
Tabulka 5.20: Trvalky

Číslo	Název cibuloviny	Výška v m	Počet ks
40	<i>Galanthus nivalis</i>	0,2	150

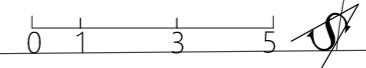
Tabulka 5.21: Cibuloviny

Obr. 5.94: Označení osazovacího plánu C

Obr. 5.95: Výkres osazovacího plánu C

Detail osázení D

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
1	<i>Carpinus betulus</i> 'Fastigiata'	15	4
25	<i>Malus x purpurea</i> 'Eleyi'	5	1

Tabulka 5.22: Stromy

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
13	<i>Rubus idaeus</i> 'Polka'	2	9
14	<i>Hippophae rhamnoides</i> 'Friesdorfer Orange'	4	12
16	<i>Amelanchier ovalis</i>	2	3
20	<i>Aronia melanocarpa</i>	2	9

Tabulka 5.23: Ovocné keře

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
23	<i>Syringa vulgaris</i> 'President Grévy'	4,5	2
25	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Caucasica'	4	8
29	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,5	21
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	12

Tabulka 5.24: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
21	<i>Hosta sieboldiana</i>	0,6	160
22	<i>Digitalis lutea</i>	0,8	20
23	<i>Polygonatum multiflorum</i>	0,6	59
24	<i>Anemone hupehensis</i> var. 'Alba'	1	20
25	<i>Anemone japonica</i> 'Margarete'	1	28
26	<i>Sanguisorba minor</i>	1	13
27	<i>Helleborus orientalis</i>	0,4	124
28	<i>Helleborus x ballardiae</i> HGC 'Cinnamon Snow'®	0,5	70

Tabulka 5.25: Trvalky

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
29	<i>Astrantia major</i>	0,6	146
30	<i>Tellima grandiflora</i> 'Forest Frost'	0,4	204
31	<i>Thalictrum delavayi</i>	1,5	12
32	<i>Campanula persicifolia</i> 'Grandiflora Alba'	0,8	20

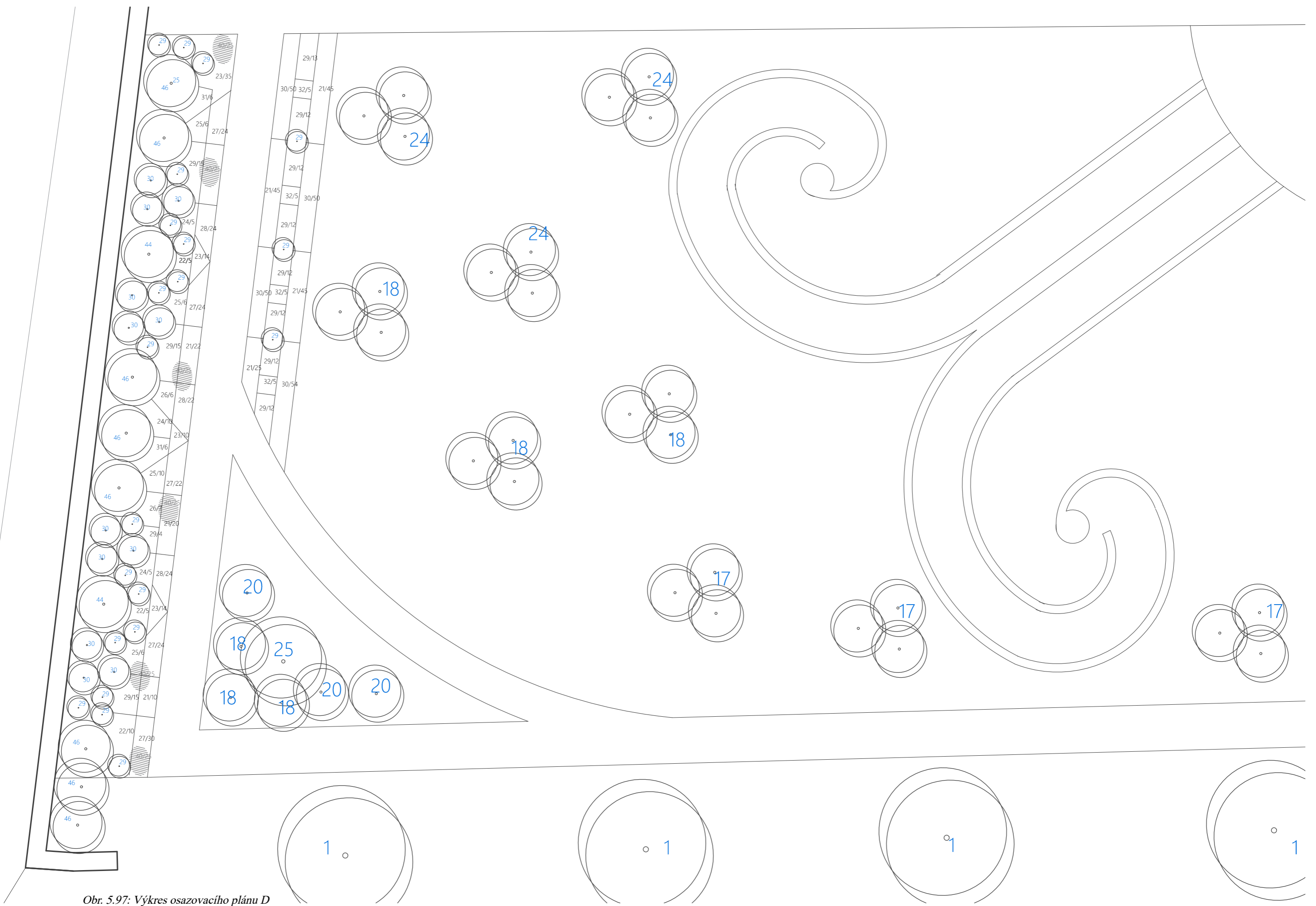
Tabulka 5.26: Trvalky

Číslo	Název cibuloviny	Výška v m	Počet ks
40	<i>Galanthus nivalis</i>	0,2	150

Tabulka 5.27: Cibuloviny

Obr. 5.96: Označení osazovacího plánu D

Obr. 5.97: Výkres osazovacího plánu D

Detail osázení E

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
13	<i>Ribez rubrum</i> 'Detvan'	2	6
14	<i>Ribez nigrum</i> 'Ben Hope'	2	9
15	<i>Ribes rubrum</i> 'White Grape'	2	6
16	<i>Grossularia uva-crispa</i> 'Alan®'	1,5	6
23	<i>Vitis vinifera</i>	-	5

Tabulka 5.28: Ovocné keře

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
21	<i>Buddleia davidii</i> 'White Profusion'	4	8
22	<i>Rosa canina</i>	2,5	4
26	<i>Rosa rugosa</i> 'Blanc Double de Coubert'	1,5	12
27	<i>Viburnum farreri</i>	3	6
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	8
31	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Phantom'	2	9
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	3	8
41	<i>Rosa PK</i> 'Crystal Fairy'	0,6	32

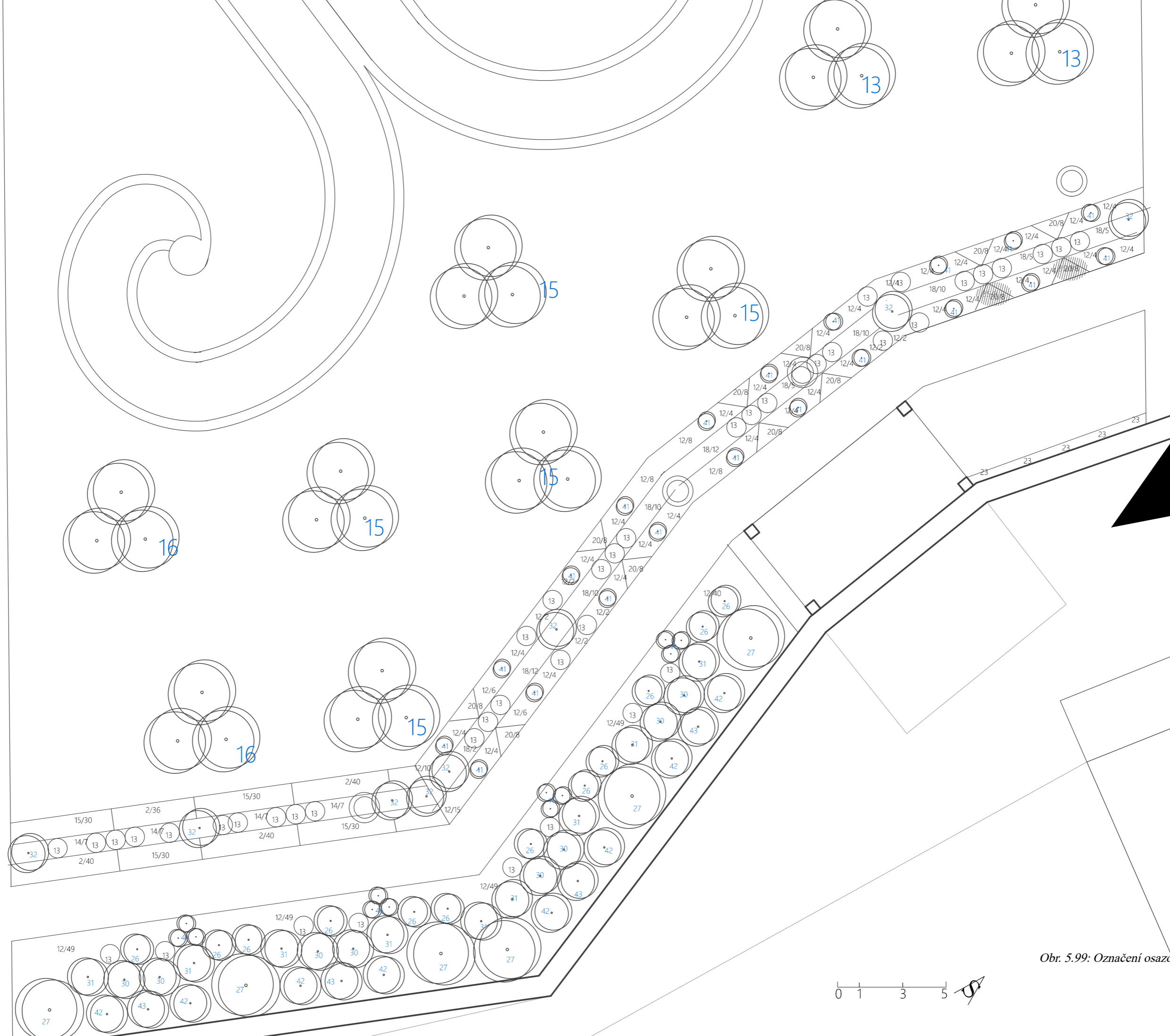
Tabulka 5.29: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
2	<i>Echinacea purpurea</i> 'ALBA'	0,8	156
12	<i>Landula angustifolia</i> 'Aromatico Autumn Blue'	0,5	433
13	<i>Perovskia atriplicifolia</i> 'Steel Blue'	0,9	36
14	<i>Knautia macedonica</i>	1	28
15	<i>Sedum telephium</i> 'Matrona'	0,6	120
18	<i>Geranium pratense</i> 'Album'	0,6	81
20	<i>Geranium sanguineum</i> 'Apfelblüte'	0,4	96

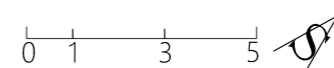
Tabulka 5.30: Trvalky

Obr. 5.98: Označení osazovacího plánu E

Obr. 5.99: Označení osazovacího plánu E

Detail osázení F

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
1	<i>Carpinus betulus</i> 'Fastigiata'	15	4
10	<i>Prunus domestica</i> 'Domáci velkoplodá'	8	3
11	<i>Prunus armeniaca</i> 'Lerosa'	5	4
12	<i>Prunus persica</i> 'Semenáč z Předhoří'	6	3
19	<i>Prunus domestica</i> 'Nancyská'	6	4
21	<i>Prunus cerasus</i> 'Morela pozdní'	6	2
22	<i>Prunus avium</i> 'Halka ®'	10	2

Tabulka 5.31: Ovocné stromy

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
21	<i>Buddleia davidii</i> 'White Profusion'	4	8
22	<i>Rosa canina</i>	2,5	4
26	<i>Rosa rugosa</i> 'Blanc Double de Coubert'	1,5	12
27	<i>Viburnum farreri</i>	3	7
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	8
31	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Phantom'	2	5
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	3	4
41	<i>Rosa PK</i> 'Crystal Fairy'	0,6	12

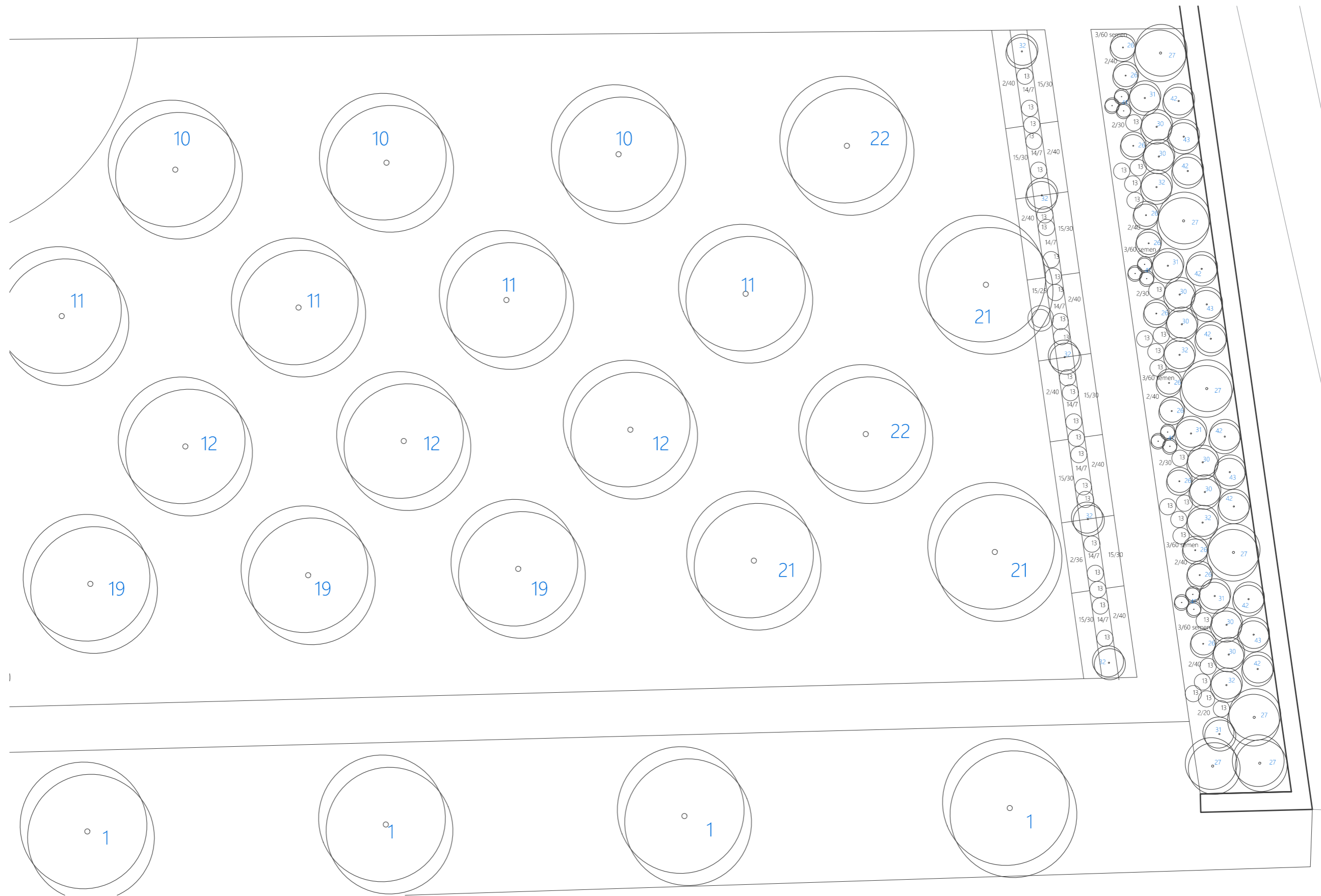
Tabulka 5.32: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
2	<i>Echinacea purpurea</i> 'ALBA'	0,8	626
13	<i>Perovskia atriplicifolia</i> 'Steel Blue'	0,9	42
14	<i>Knautia macedonica</i>	1	56
15	<i>Sedum telephium</i> 'Matrona'	0,6	214
3	<i>Daucus carota</i> 'Dara'	1,2	Výsev: 300 semen

Tabulka 5.33: Trvalky

Obr. 5.100: Označení osazovacího plánu F

Obr. 5.101: Výkres osazovacího plánu F

Detail výsadby - osové záhony

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	8
41	<i>Rosa PK</i> 'Crystal Fairy'	0,6	28

Tabulka 5.34: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
4	<i>Verbascum phoeniceum</i> 'Southern Charm'	1,2	52
6	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Erica'	1	68
7	<i>Allium stipitatum</i> 'MOUNT EVEREST'	0,8	64
8	<i>Salvia superba</i> 'Bordeau Rose'	0,3	252
11	<i>Alchemilla mollis</i>	0,4	272

Tabulka 5.35: Trvalky

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
41	<i>Rosa PK</i> 'Crystal Fairy'	0,6	24
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	3	2

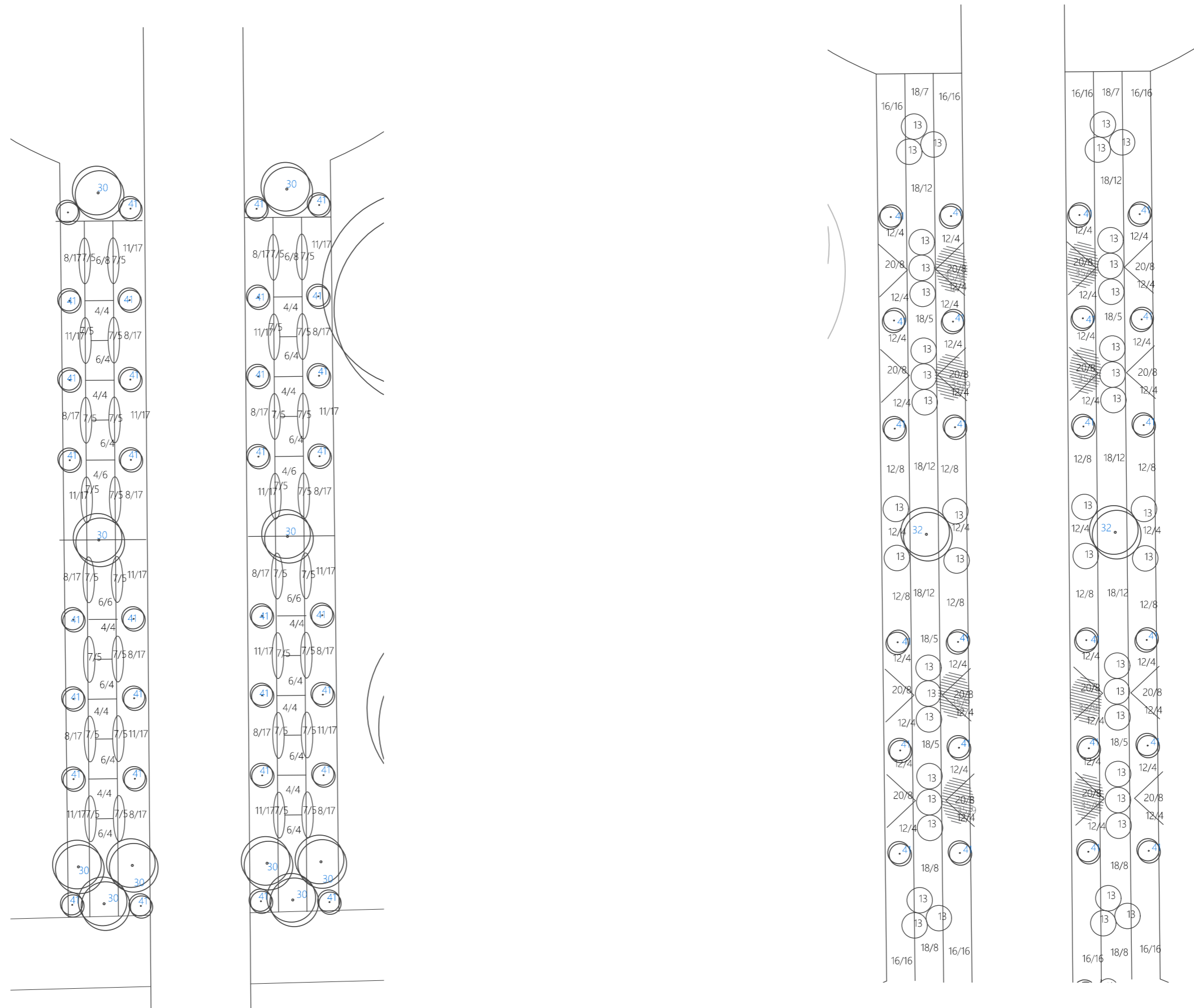
Tabulka 5.36: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
12	<i>Landula angustifolia</i> 'Aromatico Autumn Blue'	0,5	176
13	<i>Perovskia atriplicifolia</i> 'Steel Blue'	0,9	44
18	<i>Geranium pratense</i> 'Album'	0,6	138
20	<i>Geranium sanguineum</i> 'Apfelblüte'	0,4	128
16	<i>Nepeta × faassenii</i> 'Six Hills Giant'	0,5	128

Tabulka 5.37: Trvalky

Obr. 5.102: Označení osazovacího plánu osových záhonů

Obr. 5.103: Výkres osazovacího plánu osové záhony

Detail výsadby - kruhové záhony (2 x)

Číslo	Název dřeviny	Výška v m	Počet ks
26	<i>Rosa rugosa</i>	1,5	24
31	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Phantom'	2	8
32	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Unique'	3	40
30	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Grandiflora'	2	16
41	<i>Rosa PK</i> 'Crystal Fairy'	0,6	72

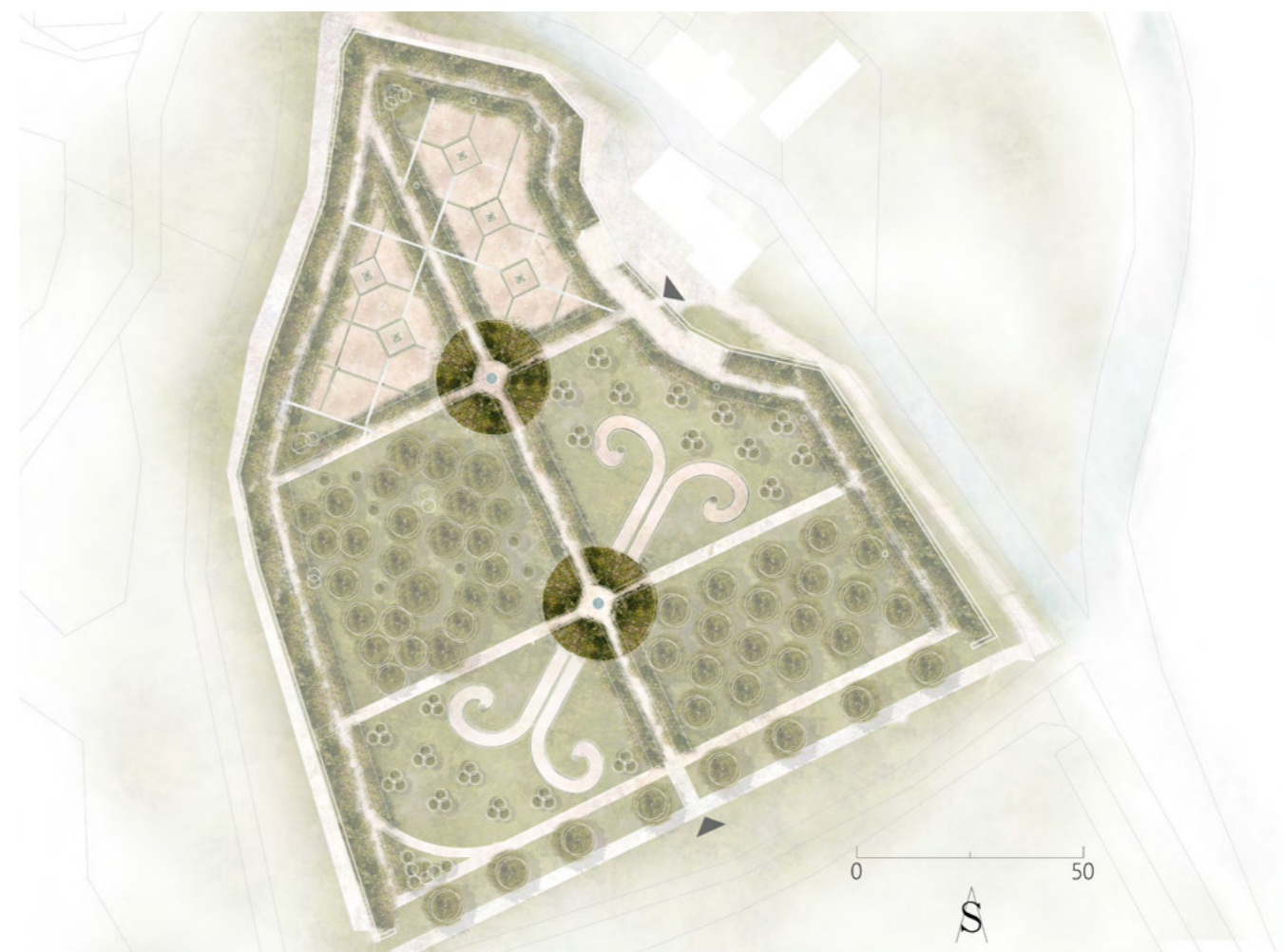
Tabulka 5.38: Okrasné keře

Číslo	Název trvalky	Výška v m	Počet ks
5	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Album'	1	80
10	<i>Hemerocallis</i> 'Luxury Lace'	0,8	128
17	<i>Geranium pratense</i>	0,6	128
18	<i>Geranium pratense</i> 'Album'	0,6	424
1	<i>Geum rivale</i> 'Mai Tai'	0,5	80
16	<i>Nepeta</i> × <i>faassenii</i> 'Six Hills Giant'	0,5	872
19	<i>Paeonia lactiflora</i> 'Gardenia'	0,9	56

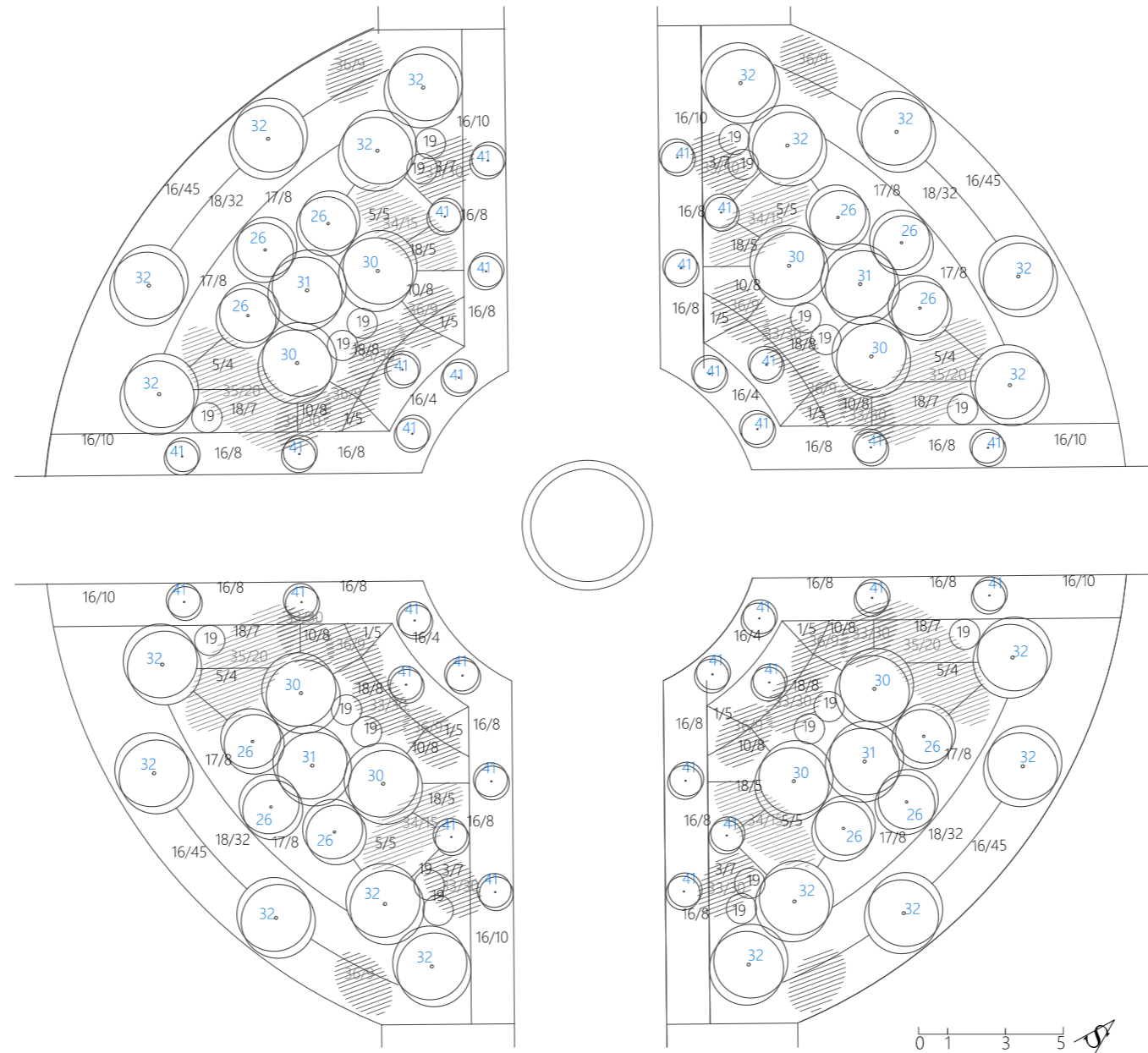
Tabulka 5.39: Trvalky

Číslo	Název cibuloviny	Výška v m	Počet ks
33	<i>Muscari</i> 'Valerie Finnis'	0,2	72
34	<i>Tulipa batalinii</i> 'Bright Gem'	0,3	120
36	<i>Tulipa Fosteriana</i> 'Exotic Emperor'	0,5	432
35	<i>Tulipa batalinii</i> 'Salmon Gem'	0,3	160

Tabulka 5.40: Cibuloviny

Obr. 5.104: Označení osazovacího plánu kruhové záhony

Obr. 5.105: Výkres osazovacího plánu kruhové záhony

5.8.3 Bylinné záhony

Číslo	Název	Počet ks
41	<i>Mentha species</i> 'Almira'	120
42	<i>Mentha piperita</i> var. <i>citrata</i>	120
43	<i>Mentha piperita</i> 'Chocolate'	120
44	<i>Mentha piperita</i> 'Aura'	120
45	<i>Mentha piperita</i>	120
46	<i>Melissa officinalis</i>	120
47	<i>Melissa officinalis</i> 'Lemon balm'	120
48	<i>Valeriana officinalis</i>	104
49	<i>Hyssopus officinalis</i>	240
50	<i>Hyssopus officinalis</i> 'Weiß'	240
51	<i>Rosmarinus officinalis</i> 'Blue Winter'	96
52	<i>Rosmarinus officinalis</i> 'Perigold'	96
53	<i>Malva sylvestris</i> 'Zebrina'	136
54	<i>Malva moschata</i>	130
55	<i>Alcea rosea</i> var. <i>nigra</i>	130
56	<i>Thymus vulgaris</i>	274
57	<i>Hypericum perforatum</i>	260
58	<i>Artemisia absinthium</i>	136
59	<i>Matricaria recutita</i>	2 g
60	<i>Salvia officinalis</i>	150
61	<i>Echinacea purpurea</i>	260
62	<i>Plectranthus amboinicus</i>	274
63	<i>Symphytum officinale</i>	100
64	<i>Levisticum officinale</i>	80
65	<i>Anethum graveolens</i>	4 g

Tabulka 5.41: Byliny

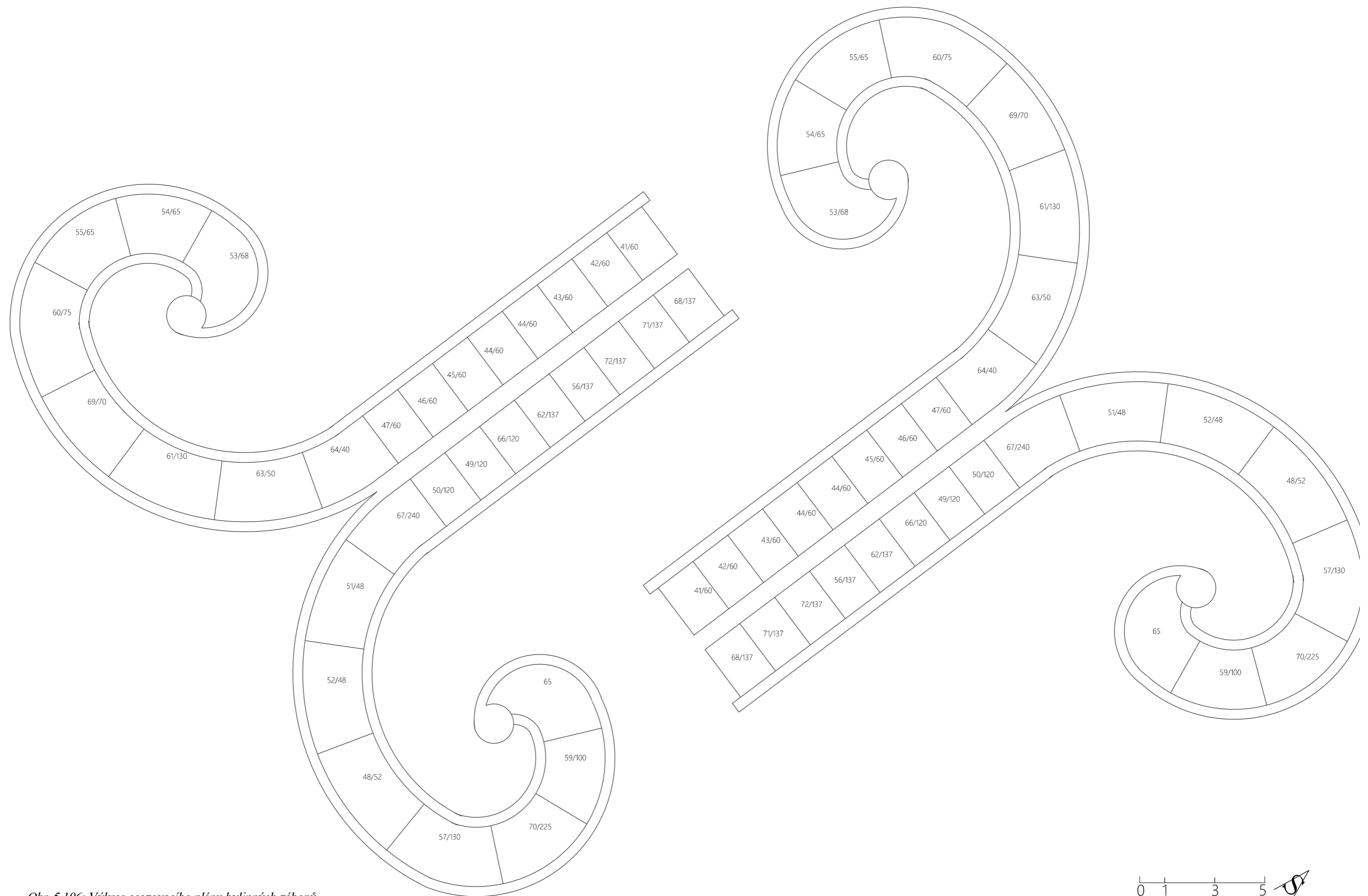
Číslo	Název	Počet ks
66	<i>Satureja montana</i>	240
67	<i>Origanum vulgare</i> 'Aromata'	480
68	<i>Plantago lanceolata</i>	274
69	<i>Lavandula angustifolia</i>	140
70	<i>Arnica montana</i>	450
71	<i>Thymus serpyllum</i>	274
72	<i>Thymus pulegioides</i>	137

Tabulka 5.42: Byliny

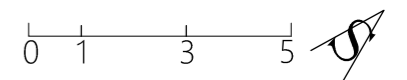
Živé ploty - výměra 679 m

Číslo	Název	Počet ks
39	<i>Lonicera pileata</i>	2037

Tabulka 5.43: Stríhané ploty

Obr. 5.106: Výkres osazovacího plánu bylinných záhonů

5.8.4 Zeleninové záhony

Zelenina je rozdělena dle nároků na živiny - náročné, méně náročné a nenáročné, proto je nutné jí pěstovat v různých tratích. Rostliny se na záhonech střídají způsobem vyznačeným na schématu. Vždy musí být dodrženo, aby plodiny druhé tratě střídaly plodiny první tratě a plodiny třetí tratě střídaly plodiny druhé tratě. V prvním roce bude záhon pro rostliny druhé tratě vyhnojen kompostem na podzim. Kompost pro hnojení výsadeb bude využit z vlastního zdroje v blízkosti prostoru kuchyňské zahrady. Pnoucí zelenina bude vyvázána k opoře - *Phaseolus vulgaris* 'Neckarkönigin', 'Goldmarie', *Lycopersicon esculentum* 'Grappelina' F1, *Capsicum annuum* 'Citrina', *Pisum sativum* 'Ambrosia', *Vicia faba* 'Piccola'.

a. Zelenina první tratě:

- půdu je třeba připravit již na podzim a to příměsí přímých organických hnojiv (kompost, zelené hnojení a statková hnojiva)
- na začátku vegetace - pletí a kypření půdy
- vyžadují zavlažování ve vegetačním období
- potřeba kompostu - 5 kg /m²

b. Zelenina druhé tratě

- vyžaduje vysoký obsah humusu v půdě
- nesnáší organická hnojiva
- pěstujeme druhý rok po hnojení organickými hnojivy

c. Zelenina třetí tratě

- půdu není nutné speciálně připravovat

Obr. 5.107: Osazovací schéma zeleninových záhonů

Zelenina první trati

Záhony 1

Číslo	Název	ks
73	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>cymosa</i> 'Limba'	225
74	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>botrytis</i> 'Bora'	160

Záhony 2

Číslo	Název	Výsevní v g
79	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>gongylodes</i> 'Amethyst F1'	230
80	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>gongylodes</i> 'Korfu F1'	230

Číslo	Název	Výsevní v g
79	<i>Raphanus sativus</i> var. <i>major</i> 'Jarola'	18
80	<i>Raphanus sativus</i> var. <i>major</i> 'Lutea'	18

Záhony 3

Číslo	Název	Ks
85	<i>Apium graveolens</i> 'Maxim'	140
86	<i>Apium graveolens</i> var. <i>dulce</i> 'Nugot'	150

Záhony 4

Číslo	Název	Ks
91	<i>Lycopersicon esculentum</i> 'Grappelina' F1, 'stupické polní rané', 'Garden berry', 'Yellow gazzi ribbed', 'Darinka'	120
92	<i>Capsicum annuum</i> 'Citrina', 'Alceo' F1, 'Amy', 'Slávy' F1, 'Bělorožec'	180

Výtrvalá zelenina

Číslo	Název	Ks/výsevní množství
25	<i>Rheum rhabarbarum</i> 'Victoria'	41
26	<i>Asparagus officinalis</i> 'Mondeo'	51
27	<i>Origanum majorana</i>	288
28	<i>Hellianthus annuus</i>	7 g

Zelenina druhé trati

Číslo	Název	Výsevní v g
75	<i>Daucus carota</i> 'Anina'	8
76	<i>Petroselinum crispum</i> 'Olomoucká dlouhá'	9,2

Číslo	Název	ks
81	<i>Allium cepa</i> 'Globo'	480
82	<i>Allium sativum</i>	900

Číslo	Název	Výsevní v g
87	<i>Raphanus sativus</i> 'Francouzská snídaně'	36
88	<i>Beta vulgaris</i> var. <i>conditiva</i> 'Betina'	12,96

Číslo	Název	Ks
93	<i>Allium porrum</i> 'Golem'	760
94	<i>Allium cepa</i> 'Lisabon'	500

Číslo	Název	Ks/výsevní množství
29	<i>Hellianthus tuberosus</i>	75
30	<i>Armoracia rusticana</i>	89
31	<i>Beta vulgaris</i> var. <i>vulgaris</i> 'Perpetual spinach', 'Lucculus', 'Bright Yellow', 'Rhubarb chart'	26

Zelenina třetí trati

Číslo	Název	Výsevní v g
77	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i> 'Červánek'	2
78	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i> 'Král máje'	1

Číslo	Název	Výsevní v g
77	<i>Eruca vesicaria</i> ssp. <i>sativa</i>	2,5
78	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i> 'Červánek'	1

Číslo	Název	Výsevní v g
83	<i>Spinacia oleracea</i> 'Clarinet F1'	36
84	<i>Vallerianella locusta</i> 'Vít'	36

Číslo	Název	Výsevní v g
83	<i>Brassica rapa</i> var. <i>rapa</i> 'Oasis' F1	12,34
84	<i>Brassica rapa</i> var. <i>rapa</i> 'Primera' F1	12,34

Číslo	Název	Výsevní v g
89	<i>Phaseolus vulgatis</i> 'Neckarkönigin', 'Bolero', 'Purple queen', 'Gama'	2160
90	<i>Phaseolus vulgatis</i> 'Goldmarie', 'Satelit', 'Aida-gold'	2160

Číslo	Název	Výsevní v g
95	<i>Pisum sativum</i> 'Ambrosia', 'Carouby', 'Sweetsalome'	1840
96	<i>Vicia faba</i> 'Piccola'	1840

Číslo	Název	Ks/výsevní množství
64	<i>Levisticum officinale</i>	35
67	<i>Origanum vulgare</i> 'Aromata'	480
60	<i>Salvia officinalis</i>	440

Tabulka 5.44: Schéma zeleniny

5.9 Finanční rozvaha

Specifikace	Měrná jednotka	Výměra	Jednotková cena	Celková cena
Odstranění nevhodných dřevin (Včetně odstranění pařezu, zásypu jam, odvozu odpadu na skládku)	ks	67	11 000 Kč	737 000 Kč
Odstranění nevhodných prvků (Včetně uložení odpadu na skládku)	ks	2	6 000 Kč	12 000 Kč
Terénní úpravy (Sejmutí travního drnu, včetně uložení odpadu na skládku, obnova zavlažovacího systému)	m ²	5 562	50 Kč	278 100 Kč
Realizace mlatových povrchů (Včetně vytyčení skrývky ornice, materiálu pro realizaci a dopravy)	m ²	2 861	1 000 Kč	2 861 000 Kč
Realizace přístřešků (Včetně montáže, materiálu a dopravy)	ks	2	40 000 Kč	80 000 Kč
Realizace kamenných vodních prvků (Zakázková výroba, včetně montáže a dopravy)	ks	2	50 000 Kč	100 000 Kč
Realizace prvku „Pod korunami stoletých jabloň“ (Zakázková výroba, včetně montáže a dopravy)	ks	1	75 000 Kč	75 000 Kč
Výsadba kosterních a ovocných dřevin (Prostokrožené nebo dřeviny s balem, včetně hloubení jam, hnojení, zalití a dopravy)	ks	115	1 100 Kč	126 500 Kč
Založení záhonů - keře, trvalky (Kontejnerované rostliny, včetně založení záhonů pro trvalky a cibuloviny, hloubení jam, hnojení, zalití a dopravy)	m ²	4656	1 200 Kč	5 587 200 Kč
Založení bylinných záhonů (Kontejnerované rostliny, včetně založení záhonů, hloubení jam, hnojení, zalití a dopravy)	m ²	712	1 200 Kč	854 400 Kč
Založení zeleninových záhonů (Kontejnerované rostliny a semena, včetně založení záhonů, hloubení jam, výsevu, hnojení, zalití a dopravy)	m ²	1989	500 Kč	994 500 Kč
Odhadovaná celková cena				11 705 700 Kč
Cena roční údržby (Řezy stromů, stříhání keřů a růží, údržba trvalkových záhonů, bylinných záhonů a zeleniny, výsev zeleniny, sečení, hnojení, manipulace s rostlinným materiálem)				3 000 000 Kč

Pozn. Voda pro závlahu bude využita z vlastního zdroje, stejně tak kompost pro hnojení zeleninových záhonů.

Tabulka 5.45: Oceněný výkaz výměr

6 Diskuze

V rámci souhrnu literatury byly shrnuty fakta a události, jež hrály roli ve vývoji Ratibořic. Interpretována byla také historie České Skalice, či blízkého okolí, jež jsou s Ratibořicemi úzce spjaty a podtrhují tak jejich význam v historii i současnosti. Práce podává přehled těchto faktů v souvislosti s krajinářskými úpravami v Ratibořicích tak, aby byl pochopen jejich význam jak z pohledu dějin obecně, tak i z pohledu krajinářské architektury. Ratibořice se dostaly do povědomí širší veřejnosti především díky spisovatelce Boženě Němcové. Česká Skalice, jejíž součástí jsou Ratibořice, byla neopomenutelným místem českého národního obrození a samotné Ratibořice pak i svědky setkání významných osobností své doby, jejichž kompetence zasahovaly až do napjaté politiky tehdejšího Rakousko-Uherska. Tato skutečnost mohla být také jedním z důvodů vzniku samotného krajinářského parku v Ratibořicích. Tehdejší majitelka, Kateřina Vilemína Zaháňská si totiž mimo nalezení místa pro klid a odpočinek také přála vytvoření strategického a ojedinělého místa, kterým by mohla okouzlit své vlivné přátele. Krajinářské zásahy, které zde byly realizovány na počátku 19. století, pak lze srovnávat i s veledůležitou literární historií Babiččina údolí.

V rámci analýzy Babiččina údolí byly pozorovány pohledové vztahy. Objeveny byly jak pozitivní, tak i negativní estetické prvky. Velice harmonicky působí krajinářské úpravy údolí z počátku 19. století. Celá lokalita je také významná z hlediska ekologie. Z tohoto důvodu byla také zařazena mezi národní přírodní památky. Principy ochrany přírody však zřejmě neberou zcela ve zřetel její historický význam a také to, že se jedná o oblast, jež byla vytvořena člověkem. Tudíž je také nutné, aby jí člověk pečlivě spravoval a pečoval o ní. Nekoncepčnosti pak vznikají místa s množstvím náletových dřevin, čímž postupně zanikají cenné pohledy a průhledy, jež jsou jedním z hlavních principů krajinářských parků.

Na základě poznatků z literární rešerše a průzkumu údolí jsem svojí pozornost zaměřila na zřejmě nejzanedbanější část údolí. Tato skutečnost se tudíž stala hlavním cílem pro revitalizaci vybrané části Ratibořic – Babiččina údolí. V rámci projektové části byla tedy revitalizována bývalá panská kuchyňská zahrada. Revitalizace jinými slovy znamená vdechnutí nového života do prostoru počítaje při tom s jeho původní funkcí. Vzhledem k zanedbané péči o tuto část údolí, bylo nutné v rámci studie přistoupit k poměrně radikálnímu řešení prostoru, a to již při odstraňování nevhodných dřevin a nevhodných polorozpadlých přístřešků, které do zahrady zjevně nepatří. Nový koncept pak řeší prostor jako jednotný funkční celek, který se snaží s úctou respektovat historii a tradice. Kompozice přejímá základní členění prostoru nastudované z dostupných archiválií a v dalších krocích se pak inspiruje podobnými typy zahrad.

Bylo zjištěno, že tímto způsobem koncipovaná zahrada vyžaduje vsutku opravdovou péči, kterou nelze žádným způsobem opomíjet vzhledem ke dvěma zásadním faktům. Prvním poznatkem je účel zahrady - opět by měla sloužit jako užitková. Druhým je pak nutnost přihlídnout k tomu, že pokud se má návrh zahrady opravdu držet historie, tak by se v tomto případě jednalo spíše o formální zahradu, jež měla své plodiny uspořádané do přesně definovaných figur. Z výše uvedeného tedy plyne, že péče o takovouto pěstební zahradu zahrnuje jak pracovní tak posléze i finanční náročnost. Navíc zcela nové založení zahrady předpokládá pochopitelně mimo jiné i počáteční finanční zatížení investora.

Tento zásah by měl být investicí do budoucnosti a sloužit pro další generace jako upomínka na promyšlenou práci našich předků, i přestože by bylo nutné zahradu prakticky založit znovu. Měl by totiž mimo jiné připomínat, jak moc důležité je spravovat dědictví, jež nám zde zanechaly předchozí generace. Dále by měl upozorňovat na to, kam až by neměla zajít špatná správa památky, aby nebylo nutné vynakládat tolik úsilí na její znovuvzkříšení. V neposlední řadě by měl předložený koncept pozvednout atraktivitu celé lokality Babiččina údolí.

7 Závěr

- Přehled literatury přinesl objektivní pohled na historický kontext Ratibořic - Babiččina údolí a blízkého okolí. Tento souhrn vyzdvihl důležitá fakta od počátků osídlení této lokality až po současnost. Bez uvedených událostí ve spojení s významnými osobnostmi by Ratibořice zřejmě nenabývaly svého stávajícího významu, a to jak v současnosti, tak i v minulosti.
- Z nastudované literatury a terénních průzkumů bylo dále zjištěno, že tato lokalita je významná jak z pohledu literární historie spjaté s Boženou Němcovou, tak také díky neopomenutelným krajinářským zásahům.
- Přehled výše uvedených poznatků vedl k lepšímu pochopení významu místa, jeho úloze v historii a posléze i napomohl ke konstruktivnímu přístupu v návrhu projektové části bakalářské práce.
- V rámci samotné studie pak bylo klíčové držet se dostupných archivních map vztahujících se k řešenému území.
- Neopomenutelnou pomocí byla také inspirace obdobnými typy historických zahrad.
- Každá takto navržená revitalizace představuje nemalé finanční náklady na její realizaci. Nicméně jsou to zcela jistě účelně a vhodně investované prostředky.
- Je možné konstatovat, že předem stanovené cíle byly naplněny. Cíle týkající se teoretické části bakalářské práce byly již zmíněny ve výše uvedeném prvním bodě závěru. Zpracováním studie revitalizace byla pak naplněna praktická část práce. I toto je opět specifikováno ve výše uvedených bodech.
- Je celá řada vnitřních motivů, které nás mohou vést k úsilí zpracovat to které téma bakalářské práce. U mne se jednalo a velmi silné citové pouto, které mne ke zmiňované oblasti přitahuje. V lokalitě Babiččina údolí trávím většinu svého volného času. Příroda, která se zde nachází, má magickou přitažlivost, snad nostalgii starých časů. Historie, která je o této části krásné české země všeobecně známa, tuto přitažlivost ještě dále umocňuje. I kancléř Metternich ve své době prohlásil: *„Čím více se nad tím zamýšlím, tím více mi připadá, že Ratibořice do tohoto, tak ošklivého a skličujícího světa nepatří.“*

8 Literatura

- Goodchild, P. H. 2008. Landscape Heritage, Biosphere Change, Climate Change and Conservation A General Approach and an Agenda. In: M. Petzet & J. Ziesemer. Heritage at Risk 2006/2007. pp. 196-199. Altenburg. E. Reinhold-Verlag. ISBN: ISBN 978-3-937940-47-2.
- Hendrych, J. 2007. The Influence of German landscape design on parks in Bohemia. In: The Prussian gardens in Europe. Edition: Leipzig. SPGS Potsdam.
- Hendrych, J. 2010. Cultivated Estate Landscapes of Kuks and Křivoklát (Pürglitz) as early examples of „Ornamental Farming“. In: Die „ornamental farm“. Gartenkunst und Landwirtschaft. Graphische Werkstätten Zittau.
- Hendrych, J., 2005, c2000. Tvorba krajiny a zahrad: historické zahrady, parky a krajina jako významné prvky kulturní krajiny; jejich proměny, hodnoty, význam a ochrana. 2., přepr. vyd. Praha. Vydavatelství ČVUT. ISBN: 80-010-3163-2.
- ICOMOS. 1964. The Venice charter: International Charter For The Conservation And Restoration Of Monuments And Sites. Venice. ICOMOS. Překlad z angličtiny Pavel, J., Vošahlík, A. Retrieved from https://www.icomos.org/charters/venice_e.pdf
- ICOMOS. 1981. The Florence charter: Historic gardens. Překlad z angličtiny Petrů, J. Retrieved from <https://www.icomos.org/en/newsletters-archives/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/158-the-florence-charter>
- Komárek, F., Konečný, M. 2010. Ročník konference studentů doktorských programů dějin umění v České republice: „Ani spolu, ani bez sebe...“:interdisciplinarita v dějinách umění. Brno. Masarykova univerzita. ISBN: 978-80-904654-1-1.
- Kučová, V., Dostálek, J., Erlich, M., Kuča, K., Pacáková, B. 2014. Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny. 1st ed. Praha. Národní památkový ústav. ISBN: 978-80-7480-022-1.
- Mertlík, B., Kebort, J. 1994. Ratibořická zámecká kuchyňská zahrada. Rodným Krajem. (10). 36-38.
- Mühlstein, L. 1996, Česká Skalice: Ratibořice. Česká Skalice: Město Česká Skalice.
- Muk, J. a Trejbalová, E. 1989. Stavebně historický průzkum - Ratibořice - Babiččino údolí. Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů, Praha.
- Pacáková-Hošťálková, B. 2004. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Libri, Praha. ISBN 80-7277-279-1.
- Pückler-Muskau, H., Hargraves, J. 2014. Hints on landscape gardening: together with a description of their practical application in Muskau. 2014 ed. Basel. Birkhäuser. ISBN: 978-3-03821-091-7.
- REŠ, Bohumil 2009. Obnova historických zahrad a parků. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha. ISBN 978-80-87051-66-5.
- Wetzell, R. F., Duempelmann, S. (Eds.) 2007. Bulletin of the German Historical Institute: Pückler and America. German Historical Institute. Washington, DC.

Wirth, Z. 1961. Ratibořice: Státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí. 5 ed. Sportovní a turistické nakladatelství, Praha.

8.1 Webové stránky

- Langer, J. Revitalizace zámeckých parků na Sychrově, v Ratibořicích a na hradě Grabštejn probíhaly díky příznivému počasí rychle. Další se plánují. [Online]. Retrieved January 27, 2021, from <https://www.kraj-lbc.cz/>
- Národní přírodní památka Babiččino údolí. 2021. Národní přírodní památka Babiččino údolí. [Online]. Retrieved April 05, 2021, from <https://www.ochranaprirody.cz/lokality/?idmzchu=4/>
- Správa zámku Ratibořice. Ratibořice: Historie zámku. [Online]. Retrieved April 29, 2021, from <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/o-zamku/historie/>

8.2 Legislativa

- Ministerstvo kultury. Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Česká Republika.
- Ministerstvo kultury. Vyhláška č. 208/1996 Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny. Česká republika.

8.3 Zdroje obrázků

- Asociace muzeí a galerií V ČR: Muzeum Boženy Němcové v České Skalici. Asociace muzeí a galerií V ČR: Muzeum Boženy Němcové v České Skalici. [Online]. Retrieved April 29, 2021, from <https://www.cz-museums.cz/adresar/kralovehradecky-kraj/nachod/ceska-skalice/muzeum-bozeny-nemcove-v-ceske-skalici/>
- Ateliér Krejčíříkovi: Chateau park in Milotice. 2019. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.atelierkrejcirikovi.cz/en/chateau-park-milotice/>
- Aukro. [Online]. Retrieved April 29, 2021, <https://aukro.cz/>
- Baumschule Horstmann. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.baumschule-horstmann.de/shop/exec/product/723/8064/Sommerflieder-Schmetterlingsstrauch-Ile-de-France.html/>
- Caribbean Garden Seed. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.caribbeangardenseed.com/>
- Crocus. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.crocus.co.uk/>
- CSW Landscaping. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.cswlandscaping.nl/1024300.html/>
- ČUZK: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru - Archivní mapy. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- Dorset Perennials. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://dorsetperennials.co.uk/>
- Farmer Gracy. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.farmergracy.co.uk/products/tulip->

- exotic-emperor-bulbs-uk/
- Fluwel. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.fluwel.com/allium-mount-everest.html/>
- Foto autorky
- The chateau of Villandry: The Ornamental Garden. 2015. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.chateauvillandry.fr/en/project/the-chateau-of-villandry-9/>
- Garden Schülter. 2015. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.garten-schlueter.de/>
- Gardenia. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.gardenia.net/>
- Gardin, G. 2010. Tour Sting's House and Gardens in Tuscany. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from https://www.architecturaldigest.com/gallery/sting-trudie-styler-tuscan-garden-slideshow?crlt_pid=camp.943PyVqeZjB0#1/
- Gardin, G. 2013. Gardening with the Stars. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.architecturaldigest.com/gallery/celebrity-gardens-roundup-slideshow/>
- Gardeners' World. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.gardenersworld.com/plants/>
- Hauser, S. Orpine (Sedum telephium 'Matrona' syn. Hylotelephium telephium 'Matrona') and bees (Apis). [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.shutterstock.com/video/clip-4788473-orpine-sedum-telephium-matrona-syn-hylotelephium-bees/>
- Helleborus Gold Colection. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://helleborus.de/en/winter-flowerers/snow-roses/popular-varieties/cinnamon-snow/>
- Hydrangea Wallpaper. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <http://hydrangeawallpaper.blogspot.com/>
- Jardins du monde. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.jardins-du-monde.be/en/>
- Lens Roses. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.lens-roses.com/en/>
- Levandule-online. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.levandule-online.cz/okrasne-trvalky/>
- Longfield Gardens. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.longfield-gardens.com/>
- Metelka, P. 2017. Česká Skalice - ÚP. [Online]. Retrieved February 6, 2021, from https://www.mestonachod.cz/urad/vystavba/up-obci/prilohy/13_33222132734.pdf/
- Milano, K. 2017. {Limited Edition Apple Orchard Mini Sessions} Lehigh Valley (Allentown, Bethlehem, Easton) Mini Photographer, Lehigh Valley Fall Photographer. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.kristin-with-an-i.com/lehighvalleyphotographerblog/2017/8/2/limited-edition-apple-orchard-mini-sessions-lehigh-valley-mini-photographer-allentown-mini-session/>
- Mount VenusNursery. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://mountvenusnursery.com/>
- Nejlevnější zahradník. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.nejlevnejsizahradnik.cz/>
- Oak Plants. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://oakplants.eu/>
- Osiva-semena. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.osiva-semena.cz/>
- Paramount plants and gardens. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.paramountplants.co.uk/>
- Peukerto, L. 2016. Zahrada s pravidelnou kompozicí. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://homebydleni.cz/zahrada/realizace-zahrad/zahrada-pravidelnou-kompozici/>
- Perenniculum. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.perenniculum.cz/trvalky/>
- Peter Schwermer Staudenkulturen. 2016. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://shop.schwermer-stauden.de/Staudensortiment-gesamt/>
- Peukerto, L. 2016. Zahrada s pravidelnou kompozicí. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://homebydleni.cz/zahrada/realizace-zahrad/zahrada-pravidelnou-kompozici/>
- Pflanzmich. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.pflanzmich.de/>
- Plants Database. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://garden.org/plants/>
- Pinterest. Retrieved April 17, 2021, from <https://i.pinimg.com/originals/8d/63/23/8d6323e2ac98fe9362950640bbb24d46.jpg/>
- Sarah Raven. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.sarahraven.com/>
- Shipton Bulbs. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.shiptonbulbs.co.uk/product/>
- SOA Zámorsk: Font Velkostaten Náchod. Nezařazeno.
- Starépohledy.cz. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.starepohledy.cz/>
- Stratenschulte, J. 2016. 11 Stunning Aerial Photographs of Gardens. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.architecturaldigest.com/gallery/aerial-photographs-of-gardens/>
- Sunset. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.sunset.com/>
- Uděláme zahradu. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.udelamezahradu.cz/>
- Vatrasová, R. 2018. Vyšijte si vaši zahradu. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.homeincube.cz/vysivane-zahrady-neboli-broderiove-partery/>
- Verberghe Flowerbulbs. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://order.eurobulb.nl/leucojum/1227-leucojum-vernum-1227.html/>
- Villandry. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.simon-tourist.cz/francie/bretan/villandry/>
- Víkend otevřených zahrad: Hospital Kuks - Bylinková a ovocná zahrada. 2020. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.vikendotevrenychzahrad.cz/sindex.php?idvyrb=1188&akc=detail/>
- Wikipedie, otevřená encyklopedie. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tulipa_batalinii_Bright_Gem_habitus1.jpgs/
- Za Babičkou do Ratibořic. [Online]. Retrieved April 29, 2021, from <https://m.hkregion.cz/dr-cs/108085-za-babickou-do-ratiboric.html>
- Zahrada-sazenice. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <http://www.zahrada-sazenice.cz/>
- Zahrada s pravidelnou kompozicí. 2016. [Online]. Retrieved April 18, 2021, from <https://www.magazinzahrada.cz/wp-content/uploads/uploads/galerie/2016-06-01/formalni-vysadby-cibulovin->

tit-352x198.jpg/

Zahradnictví Flos. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.zahradnictvi-flos.cz/>

Zahradnictví Havlis. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.havlis.cz/>

Zahradnictví Krulichovi. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.zahradnictvikrulichovi.cz/>

Zahrada-sazenice. [Online]. Retrieved April 17, 2021, from <http://www.zahrada-sazenice.cz/>

